

Isyys uusperheissä

TEIJA MOTTURI

TIIVISTELMÄ

ISYYS UUSPERHEISSÄ

Teija Motturi

Sosiaalityön pro gradu -tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Elina Virokannas

Kevät 2016

sivumäärä: 88

Tämän tutkielman tarkoitus on selvittää uusperheellisten miesten kokemuksia isyydestä. Uusperheen isyyteen voi kuulua kolmiulotteinen asema, jos mies toimii samaan aikaan isänä, etä-isänä ja isäpuolena uusperheen lapsille. Tutkimusjoukko koostuu kahdeksasta isästä Helsinki-Oulu väliseltä alueelta. Seitsemällä isäpuolella oli biologisia lapsia sekä vähintään kaksoisrooli uusperheen isyydessä. Kaikki osallistuneet on tavoitettu Suomen Uusperheiden Liitto ry:n avulla. Tutkimus on toteutettu keväällä 2015 puolistrukturoidulla teemahaastattelulla.

Tutkimuksen tausta muodostuu suomalaisista isyys- ja uusperhetutkimuksista, joiden kautta esittelen isyyttä eri aikakausina ja millaiseksi se on viime vuosikymmenien aikana muotoutunut. Perheet ovat myös muuttuneet ja niiden muodostelmat ovat nykyisin yhä moninaisempia. Uusperhetutkimusten kautta hahmottuu selkeämpi näkemys perheiden rakenteista ja vanhemmuuden malleista. Uusperhemallit avaavat näkökulmaa uusperheen rakenteesta, rooleista sekä siitä, miten uusperheissä jaetaan vanhempien välisiä vastuualueita. Uusperhe-isät tuovat esiin arjessa kokemiaan lapsi-vanhempi -elämäntilanteita ja kokemuksia isyydestä. Haastatteluissa isät kuvailevat omia toimija-asemiansa ja merkitysten kautta muodostui viisi erilaista isyyden muotoa, joita olivat solidaarinen, ristiriitainen, rikottu, statukseton ja joustava isyys. Aineisto on analysoitu teoriaohjaavalla sisällönanalyysin menetelmällä.

Solidaarista isyyttä esiintyi aineistossa eniten. Tässä isyyden muodossa korostui isien näkemys uusperheen lasten tasapuolisesta ja oikeudenmukaisesta huomioimisesta. Ristiriitaisista isyyttä kuvaavat ne elämäntilanteet, joissa isät kokivat olevansa eturistiriitaisessa asemassa. Rikottu isyyden kokemuksia ilmeni riittävästi eronneilla etä-isillä, jotka olivat tyytymättömiä tapaamissopimuksiinsa sekä epätasaisesti jakautuneeseen aikaan ja vanhemmuuteen. Statuksettomuutta kokivat isäpuolet, joilla oli vähäinen auktoriteettiasema uusperheessä tai he kokivat, ettei heihin luotettu lasten tasapuolisena vanhempana. Joustava isyyden muodossa hahmottuu uusperheen muuttuvat tilanteet, joissa isät kokevat toistuvasti joustavansa ja mukautuvansa.

Tulokset kuvaavat uusperheen isyyden ja isän roolin monimuotoisuutta ja erilaisten uusperhemallien toimintatapoja. Isien arjen kokemuksista välittyy myös vanhemmuuden vastuualueiden jakautuminen biologisten ja ei-biologisten lasten välillä. Isäpuolten kokemuksista oli nähtävissä hyväksynnän tarve. Samoin he olivat valmiita ottamaan suuremman roolin lapsipuolen elämässä, mutta korostivat samalla, ettei biologisen isän ”tontille saa astua”. Joustavuutta, suvaitsevuutta, rehellisyyttä ja luotettavuutta korostettiin isän roolin tärkeimmiksi piirteiksi isä-lapsisuhteessa.

Avainsanat: Isyys, isä, isäpuoli, etä-isä, vanhemmuus, rooli, uusperhe

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	4
2. ISYYS UUSPERHEISSÄ	6
2.1 Muuttunut isyys	6
2.2 Perheiden muutokset	8
2.2.1 Erot perhemuutosten taustalla	10
2.2.2 Eroperheestä uusperheeksi	11
2.3 Isyys ja vanhemmuus	13
2.3.1 Roolit	15
2.3.2 Isyyteen sitoutuminen	17
2.3.3 Isyyden haasteita	18
2.4 Uusperheen mallit, vanhemmuus ja roolit	22
2.5 Isänä uusperheessä	27
2.5.1 Yhteishuoltajuus ja erovanhemmuus	30
2.5.2 Lähivanhemmuus	31
2.5.3 Etä-isyys	32
3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	36
3.1 Tutkimusaiheen valinta ja tutkimustehtävä	36
3.2 Puolistrukturoitu teemahaastattelu	36
3.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi	37
3.4 Tutkimuksen kulku	39
3.5 Tutkimuksen eettisyys	41
4. ISYYDEN MUODOT UUSPERHEISSÄ	44
4.1 Solidaarinen isyys	44
4.2 Ristiriitainen isyys	50
4.3 Rikottu isyys	56
4.4 Statukseton isyys	62
4.5 Joustava isyys	65
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	70
5.1 Tutkimustulosten yhteenveto	70
5.2 Pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset	75
 KIRJALLISUUS	 78
 LIITTEET	 84

1. JOHDANTO

Isyys ja isänä oleminen ovat olleet modernissa aikakaudessa aiempaa enemmän esillä. Samoin isien oikeuksista ja velvollisuuksista käydään paljon julkista keskustelua. Eerolan ja Mykkäsen (2014, 7) mukaan miehet ovat olleet kautta aikojen isiä, mutta 2000-luvulla he ovat joutuneet suurennuslasin alle. Isyyden ohella myös perheet ovat muuttuneet ja Perhebarometrin (2007, 10) mukaan yksinhuoltajien, samaa sukupuolta olevien vanhempien ja uusperheiden määrä on kasvamassa. Perhemuodot ovat nykyisin varsin moninaiset ja Linnavuoren (2007, 12) mukaan perheen määrittely perustuu vanhempien ja lasten väliseen biologiseen suhteeseen, eikä avioero lopeta sen olemassaoloa, vaan alkuperäinen perhe voi täydentyä uusilla ja toissijaisilla perheenjäsenillä, jolloin syntyy uusperhekatgorioita. (Mts.12). Moninaisista perhemuodostelmista on tullut myös aiempaa hyväksytympiä.

Uusperheiden isäpuolet ovat usein kolmoisroolissa, sillä he ovat uusperheen isiä, etä-isiä ja isäpuolia. Suhteellisen vakiintuneiden tapaamissopimusten laadinnan vuoksi uusperheissä asuu lähes aina äidin entisen liiton biologiset lapset ja isän biologiset lapset käyvät tapaamissopimuksen puitteissa vierailemassa uusperheessä. Uusperheen isän asema on siis monitahoinen. Koska avioerojen määrät ovat Suomessa vakiintuneet, niin uusperheitä on enenevässä määrin myös tulevaisuudessa. Näin ollen yhteiskunnalliset puheenaiheet tulevat jatkossakin liittymään eroperheiden tuki- ja palvelujärjestelmiin, lasten asumisjärjestelyihin sekä mahdollisesti entistä tasapuolisemmin jaettuun vanhemmuuteen, minkä vuoksi tutkielmani tarkoitus on tuoda yhden otoksen verran esiin miesten näkökantaa uusperheisyyteen.

Tässä tutkimuksessa kuvaan perhettä ajassa muuttuvana instituutiona ja esittelen, miten uusperheet rakentuvat eri tavoin. Käytän uusperheiden malleja, joita muun muassa Broberg (2010) ja Sutinen (2005) ovat tutkineet sekä esitelleet omissa väitöskirjoissaan. Tarkoitukseni on luoda lukijalle monipuolinen kuvaus isyydestä eri uusperhemalleissa ja miten isyyden eri muodot näyttäytyvät uusperheisien arjen kokemuksissa. Tarkasteluni perustana käytän isyystutkija Jouko Huttusen (2001) esittelemiä isävanhemmuuden muotoja ja liitän niitä oman tutkielmani kautta muodostuneisiin isyys-luokkiin, mitkä ovat muodostuneet uusperheiden isien kuvaamien isä-lapsisuhteiden tilanteiden ja kokemusten kautta.

Vanhempien eron jälkeiset sopimiset lasten huoltoon ja tapaamisiin liittyen työllistävät eri ammattitahoja sekä kuormittavat niin vanhempia kuin lapsiakin. Autonen-Vaaranien (2012) mukaan riitaisissa eroissa tilanteet monesti ulkoistetaan avioeron kanssa työskenteleville ammattilaisille. Avioeroa käsittelevien tutkimusten mukaan vanhemmat joutuvat oikeuttamaan lasten huoltoa ja tapaamista koskevia eroratkaisuja toisilleen, mutta myös

perhetyöntekijöille, hyvinvointiammattilaisille, juristeille ja sosiaalityöntekijöille. Sukupuolesta riippumatta molemmat vanhemmat voivat ulkoistaa päätösvastuunsa ulkopuolisille toimijoille. (Mts. 115–116.)

Hakovirran ja Rantalaihon (2009) mukaan Suomen lainsäädäntö on edelleen ydinperhekeskeinen. Suomen perhepolitiikan perinteisenä tavoitteena on ollut tukea yksinhuoltajien lapsen huollosta aiheutuvia kuluja, mutta muut perhetyypit tarpeineen ovat jääneet huomioimatta (mts. 53). Broberg ja Hakovirta (2009) korostavat, että ”eron puolisoista ei tule tarkoittaa lapsen eroa vanhemmasta tai vanhemman eroa lapsesta”. Nykyistä paremmin pitäisi pystyä turvaamaan lasten ihmissuhteiden jatkuvuus eron jälkeen sekä luomaan äideille ja isille tasavertaiset mahdollisuudet vanhemmuuteen ja läheisiin suhteisiin lastensa kanssa. (Mts. 139.)

Uusperheiden isä- ja äitipuolilla on heikko juridinen asema ja pyrin tutkielmassani tuomaan esiin uusperhe-isien näkulmia vanhemmuudestaan. Uusperheyksiköissä isät osallistuvat vanhemmuuteen ja elävät tavallista arkea, tekevät kasvatuksellisia, taloudellisia ja huolenpitoon liittyviä päätöksiä niin biologisten kuin ei-biologisten lastensa elämässä. Tutkimusten mukaan eronneiden perheiden lapset kohtaavat elämänsä aikana ydinperheiden lapsia enemmän psykososiaalisia ja akateemisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia (Amato & Keith 1991; Brobergin & Hakovirran mukaan 2009, 124). Kaikki ei onneksi kuitenkaan ole aivan näin yksiselitteistä, mutta tarkoitukseni onkin kiinnittää huomiota erityisesti isien osallisuuteen eron jälkeisessä vanhemmuudessa ja millaisena he kokevat uusperhe-isyyden ja millaisia merkityksiä he antavat suhteilleen uusperheiden lapsiin.

Osallistujat ovat Suomen Uusperheiden Liiton, SUPLI:n, jäseniä, minkä vuoksi he saattavat olla aktiivisempia isyyden esiin tuomisessa. Kaikilla oli tutkimushetkellä useamman vuoden kokemus uusperhe-isyydestä ja informantteja yhdisti halu vaikuttaa tulevaisuuden uusperheiden ja isäpuolten asemaan. Uusperheiden isyydestä muodostui viisi eri isyysmallia, jotka esittelen analyysiosiossa. Lopputulokset ja pohdinta jatkotutkimusehdotuksineen on esitelty tutkielman viimeisessä luvussa.

2. ISYYS UUSPERHEISSÄ

Tässä luvussa kuvaan isyyttä ja miehen vanhemmuutta sekä miten isyys on muuttunut ajan kuluessa. Isyyteen ja vanhemmuuteen sisältyy monia muitakin asioita, kuten roolit, arvot ja tunteet. Käsittelen roolia vain lyhyesti yleisellä tasolla sitoutumatta mihinkään tiettyyn rooliteoriaan. Roolia käytetään puhekielessä yleisesti, joten käsitettä on hyvä avata hiukan syvemmältä isyyden ja vanhemmuuden yhteydessä. Päivi Sutinen (2005) on käyttänyt Meadin (1934) sosiaalipsykologista roolikäsitystä, jota esittelen lyhyesti. Isyyteen ja vanhemmuuteen liittyy luonnollisesti myös perhe ja uusperhe, joten nämä käsitteet kulkevat isyyden mukana koko luvun läpi. Käsittelen suomalaisen tutkimuskirjallisuuden valossa uusperheiden muodostumista, arkisia tilanteita ja erityisesti uusperhe-isyyttä. Uusperheitä on monenlaisia ja tässä tutkielmassa sovellan Mari Brobergin (2010) esittelemiä malleja. Isyyden ja miesvanhemmuuden luokittelussa käytän enimmäkseen isyystutkija Jouko Huttusen (2001) käyttämiä toimija-asemia sekä mallinnoksia.

2.1 Muuttunut isyys

Millainen isä olet tai mitä ajattelet isyydestäsi? Eerolan ja Mykkäsen (2014) mukaan nämä kysymykset olisivat muutama vuosikymmen sitten olleet huvittavia, mutta 2010-luvulla jokainen isä joutuu pohtimaan näitä teemoja vakavasti. Vaikka miehet ovat olleet isinä kautta aikojen, niin isyys ei ole koskaan ollut yhtäläillä suurennuslasin alla kuin nyt. (Mts. 7.)

Korhosen (1999) mukaan 1950-luvulla perhesosiologiset näkemykset myötäilivät ajallisesti ja sisällöllisesti psykoanalyttista isyyuskäsitystä. Talcott Parsonsin rooliteorian mukaan isä oli työhön suuntautunut instrumentaalisen roolin omaava ja äiti puolestaan tunteesuuntautuneen ekspressiivisen roolin omaava. (Parsons & Bales 1956; Korhosen mukaan 1999, 86.) Perinteinen vanhan ajan isä oli perheen ”pomo”, joka kantoi vastuun perheen hyvinvoinnista, kurinpidosta ja keskittyi suuriin päätöksiin. Jos isä oli paljon poissa, niin hänen henkensä oli aina läsnä ja hän jäi monesti emotionaalisesti etäiseksi lapsilleen. Tällaisen ulkokohtaisen ja tunteitaan hallitsevan isäroolin taakse kätkeytyi ajatus maskuliinisuudesta. Maskuliinisuutta ei sukupuolijärjestelmässä enää ymmärretäkään vain tiettyyn aikaan ja kulttuuriin sidoksissa olevana, vaan niin isyyden kuin äitiydenkin rajat ja mahdollisuudet konstruoidaan uudelleen. (Mts. 87.)

Korhosen (1999) mielestä isien osallistuminen lastenhoitoon sekä isien ja lasten yhdessäolon muodot herättivät kiinnostusta tutkia syvällisemmin psykologista isyyttä. 1970-luvulla kiinnostus virisikin maskuliinisuuden yksityiseen puoleen ja käsite ”new father” ilmaantui 1980-luvulla mies- ja isätutkimuskirjallisuuteen. 1980-luvulla äitejä ja isiä tarkasteltiin jo melko tasavertaisina vanhempina. Tuolloin alettiin pitää mahdollisena, että lapsen syntymästä lähtien myös isän ja lapsen välille voi syntyä äidistä riippumaton suhde. (Mts. 93–94.)

Isyys on käsitteenä muuttunut yhteiskunnan mukana. Ennen hyvän isän näkemys piti sisällään kurin ja perheen elätyksen, kun nykyisin ajan käyttäminen ja kotitöihin osallistuminen ovat arvostettuja isän ominaisuuksia (Kähkönen 2005, 11). Korhosen (1999) mukaan historiallista näkökulmaa isyydestä ja patriarkaalista kasvatustraditiota tuki pitkään myös lainsäädäntö. Isät olivat lasten virallisia holhoojia, kunnes uudistetussa avioliittolaissa vuonna 1930 tunnustettiin äitien oikeus lapsiinsa. Näin patriarkaalinen auktoriteetti on murentunut sekä lainsäädännössä että jokapäiväisessä elämässä. Isien miehinen identiteetti perustui myös perheen ainoan elättäjän rooliin. Isät työskentelivät kotipiirissä ja opettivat pojilleen oman ammattinsa, mikä mahdollisti heille käytännöllisen roolin lastensa kasvattajina. Isän rooli kutistui, kun palkkatyö vei isät pois kotoa (mts. 81). 1960-luvulta lähtien on yleinen tasa-arvotietous lisääntynyt ja naisten kouluttautumisen taso noussut. Naisten siirtyminen työelämään ja entistä vaativimpiin tehtäviin on vaikuttanut myös isien rooliin ja odotuksiin (Kolehmainen 2004, 90). Nykyisin perheissä uudet isän ja äidin vastuualueet sekä roolit muovautuvat omanlaisikseen ja maksajan rooli jaetaan. Tällöin perheissä ei ole enää vain yhtä perheenpäättä.

1980-lukua voidaan Suomessa kutsua ”isän vuosikymmeneksi”. Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Väestöliiton työskentelyn pohjalta nimettiin Mies 2000 -kampanjan teemaksi isyys. Vuoren (2004) mukaan tämä kampanja oli yritys vastata naisen roolia koskevaan keskusteluun. Miehiä patisteltiin myönteisessä hengessä lasten kasvatukseen, kotitöiden tekemiseen ja vastuun jakamiseen perheissä. Myös elatusvelvollisia viikonloppuisia hädäteltiin nauttimaan isyydestään, mutta varottiin erityisesti syyllistämistä heitä (mts. 47). 1990-luvulla asiantuntijoiden isyyskeskustelun painopiste kääntyi lapsen ja isän suhteen painottamiseen, kuten se oli jo aiemmin äitien osalta siirtynyt fyysisestä hoidosta läheisen ja emotionaalisen suhteen rakentamiseen (mts. 48). Lainsäädäntöä muutettiin sukupuolineutraalimpaan suuntaan, jolloin se piti sisällään vanhempien oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia lakeja. Samalla isät saivat omia erityisoikeuksia.

Korhosen (1999) mukaan uudet sosiaaliset käytännöt ja elämän mallit eivät muutu hetkessä. Vanhat ajattelutavat, edellisten sukupolvien uskomukset ja kollektiivinen muisti

ovat tiukasti kiinni arkipäivässä, vaikka julkisella alueella tilanne olisikin toisin. Isän roolien tutkimushistoriassa on selvästi erotettavissa kolme vaihetta: ensimmäisessä isiä ei juurikaan noteerattu, toisessa vaiheessa mentiin äärilaidasta toiseen isyyttä ylistämällä sekä asettamalla toiveita ja kolmannessa vaiheessa ollaan jo tietoisia, ettei isien suuremmalla osallisuudella ole pelkkiä positiivisia vaikutuksia. Suuntaus on ollut tasavertaista vanhemmuutta kohti. Tasavertaisesti jaetun vanhemmuuden nähdään ratkaisevan joitain ristiriitoja, mutta se aiheuttaa myös uusia ongelmia. Isyyden muuttuminen onkin samalla edellyttänyt äidin roolin uudelleen arviointia. Perinteiden ja ajattelutapojen ollessa vahvoja naisten ei näytä olevan helppoa luopua ensisijaisesta asemastaan lapsiin. Tutkimukset ovat suuntaavat siihen, että mitkä tekijät estävät kumpaakin sukupuolta tyydyttävän vanhemmuuden toteutumisen. (Barnett & Baruch 1987; Korhosen mukaan 1999, 95–96.)

Kolehmainen (2004) mukaan perinteinen isyys ei kuitenkaan ole katoamassa, vaan uusi ja vanha elävät nykyisin rinnakkain. Isyys on tullut entistä monipuolisemmaksi ja kulttuurisesti joustavammaksi, vaikka ristiriidat vanhan ja uuden välillä ovat esillä kulttuurin tasolla sekä osa perheiden arkielämää. Isyydestä onkin löydettävissä kehityslinjoja entistä osallistuvampaan ja osallistumattomampaankin suuntaan. (Mts. 91.)

2.2 Perheiden muutokset

Isyyden muutosten ohella myös perhemuodot ovat muuttuneet. Perhe ei ole enää pelkkä ydinperhe, johon kuuluu isä, äiti sekä heidän biologiset lapsensa. Perheiden kokoon vaikuttavat syntyvyyden lasku, vapaaehtoinen lapsettomuus, yksinelävien lapsen hankkivien määrän kasvu. Yksinhuoltajien, samaa sukupuolta olevien vanhempien perheiden ja uusperheiden määrä puolestaan on kasvamassa. (Perhebarometri 2007, 10.) Perhemuodot ovat varsin moninaiset ja tämän vuoksi tutkimusten ja eri aikakausien myötä perheiden käsitteitä määritellään eri tavoin. Vaikka perheen määrittely perustuu vanhempien ja lasten väliseen biologiseen suhteeseen, niin avioero ei lopeta sen olemassaoloa vaan alkuperäinen perhe voi täydentyä uusilla ja toissijaisilla perheenjäsenillä, jolloin syntyy uusperhekatgorioita (Linnavuori 2007, 12).

Tilastokeskuksen (www.tilastokeskus.fi) määritelmän mukaan perhe on avio- ja avoliitossa sekä rekisteröidyssä suhteessa elävät henkilöt ja heidän yhteiset tai toisen puolison lapset tai jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä lapsettomat avio- ja avoparit sekä

rekisteröidyssä suhteessa elävät parit. Lapsiperheiksi kutsutaan perheitä, joissa asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Fagerlund-Jalokinoksen (2012) mukaan nyky-suomen sanakirja määrittelee perheeksi kaikki henkilöt, jotka asuvat samassa taloudessa tai ovat joskus olleet biologisessa tai laillisessa vanhemmuus- tai sisarussuhteessa toisiinsa nähden (mts. 5). Brobergin (2010) mukaan perhetutkimusten ja kirjallisuuden perusteella perhe on instituutio ja tärkeä kasvupaikka lapsille. Perheen kasvatusilmapiiri ja vuorovaikutussuhteet ovat suoraan yhteydessä lasten kehitykseen, joten se on erittäin oleellinen sosialisatioprosessin kannalta. Perhe-käsitteeseen liittyy jokaisen henkilökohtaiset kokemukset perhe-elämästä, ja mitä enemmän muodostuu kokemuksia erilaisista perhemuodoista, sitä laajemmaksi muuttuvat perhekäsityksetkin. (Mts. 16.)

Keurulaisen (2014) mukaan 2010-luvun perhe on demografinen yksikkö, jonka muodostaa mies ja nainen, mutta vasta heidän lapsensa tekevät siitä todellisen. Perhettä yhdistää irrationaalinen ja epävarma tunnetila, rakkaus. Se on samalla omavarainen yhteisö, joka elättää itsensä ja toimii keskeisenä roolina kansantaloudessa kuluttajana. Perhe on yhtäläillä juridinen yksikkö, jota säätelee Suomen valtion ja EU:n säätämät lait, asetukset, normit ja kansainväliset sopimukset. Perhe toimii myös yhteiskunnan vaikuttajana ja osallistujana. Suomalaiselle perheelle kuuluu oikeuksia saada peruspalveluita maksutta, mutta myös velvollisuuksia, kuten verojen maksaminen ansiotuloista, oppivelvollisuuden suorittaminen ja Suomen lain noudattaminen. Perheen määrittelemine on kaikkine ominaisuuksineen haasteellista, mutta Keurulainen (2014, 53) kiteyttää sen näin: ”Perhe on rakkauden ja kivun jatkuvasti uutta luova prosessi, joilla on tietyt tehtävät, oikeudet, velvollisuudet ja vastuu yhteiskunnan sementtinä”.

Jokaisella on kuitenkin jonkinlainen käsitys perheestä, koska olemme eläneet ja kokeneet perheen. Castrénin (2009) mukaan jokaisella on kaksi perhettä: se, jonka kanssa eletään arkea sekä kuviteltu ideaali, joka herää henkiin kertomuksissa, perhejuhlissa ja -rituaaleissa. Perheen idealla on vahva symbolinen ulottuvuus ja se on käsitteenä merkinnyt ihmisille eri asioita eri aikoina. Perhekäsitteen eriytyminen sellaiseksi kuin sen nyt ymmärrämme, on vasta noin 200 vuoden ikäinen. Tilastollisesti perheluokittelun lähtökohta Suomessa on yhdessä asuminen. Perheiden tilastoiminen biologisen sukulaisuuden sijasta asunon jakamisen perusteella jättää ulkopuolelleen paljon perheyksiköjä. Tästä esimerkkinä ovat yksinelävät etävanhemmat, jotka näkyvät tilastoissa ainoastaan yhden hengen kotitalouksina. Nykyisen tilastoinnin turvin ei perheiden kaikkia ilmenemismuotoja kyetä edes kartoittamaan. ”Tilastointi on kuitenkin hiljalleen taipunut ottamaan huomioon uusien perhemuotojen moninaisuutta” (mts. 107–111).

2.2.1 Erot perhemuutosten taustalla

Broberg (2010, 16) toteaa, että koska perheeseen yleensä katsotaan kuuluvan lapsia, niin perheiden muutokset liittyvät tiiviisti parisuhteiden muutoksiin. Jos parisuhde hajoaa, niin perhe hajoaa tai jos solmitaan uusi parisuhde, niin perheen muoto muuttuu. Hänestä modernin ajan perheen hyvinvointia voidaan selittää eri tavoin. Lapsiperheiden elämään on vaikuttanut 1990-luvulla tapahtunut hyvinvointijärjestelmän osittainen murentuminen sekä siirtyminen markkinavetoisempaan yhteiskuntaan, joka painottaa voimakkaasti yksilöllisyyttä. Yksilösuorituksissa korostuvat työ ja uranluominen. Globalisaation ja uusliberalismin virtaukset ovat levinneet myös Suomeen. Tähän individualisaatioon liittyy ajatus siitä, että ihmiset ovat vapaita traditionaalisista moraalissäännöistä ja standardeista. Jokaisella on näin ollen aiempaa enemmän vapautta valita perhe- ja elämänmuotonsa, jolloin uusperheitä voi pitää esimerkkinä valinnaisista ja moderneista perhesuhteista. Parisuhteissa sitoutuminen on muuttunut sitoutumiseksi siihen asti, kunnes suhde lakkaa olemasta tyydyttävä. Perheen voidaan nähdä olevan jopa kulutustavara, joka vaihdetaan uuteen. Ennen avioliiton ajateltiin olevan onnellinen silloin, kun se kesti ja tuotti lapsia. Nykyään odotetaan enemmän pelkkää onnellisuutta. Erojen lisääntymistä voidaan selittää taloudellisilla ongelmilla, mutta on myös esitetty väitteitä, että taloudelliset vaikeudet saattavat lisätä puolisoiden yhteenkuuluvuuden tunnetta (mts. 18.)

Keurulaisen (2014) mukaan avoimuuden ja globalisaation aikakausi mahdollistaa tuotteiden ja palveluiden ohessa myös ihmisten vapaan liikkumisen. Kilpailu kiristyy yritysten ja valtioiden ohella myös ihmisten välillä. Tämä kaikki on vaikuttanut suomalaiseen perheeseenkin ja eniten se näkyy yhteisöllisyyden vähenemisenä (mts. 33.) Brobergin (2010) mukaan avioero voi olla monelle myös käännekohta, joka tarjoaa mahdollisuuden yrittää uudelleen ja onnistua uudessa liitossa entistä paremmin (mts. 19). Monimuotoistuvat perheet ovat arkipäivää eri yhteiskunnallisten ja kulttuuristen muutosten vuoksi yhä useammille suomalaislapsille. Jälkitekollisessa maailmassa perhesuhteet eivät ole enää yhtä pysyviä kuin ennen ja ihmiset tekevät yksilöllisiä valintoja. Perheiden moninaistuminen onkin näkyvissä julkisessa keskustelussa. Avioerot, samaa sukupuolta olevien henkilöiden vanhemmuuden oikeudet, yksinhuoltajaisät ja keinohedelmöitykset ovat päässeet hyväksytyjen asioiden listalle. Mutta perheen moninaistumisesta huolimatta sen merkitys ei kuitenkaan ole vähentynyt, vaikka siihen suhtaudutaankin yhä joustavammin. (Broberg 2010, 11.)

Tilastokeskuksen (2014) mukaan yhteensä noin puolet avioliitoista päättyy eroon (www.tilastokeskus.fi). Brobergin (2010) mukaan avioerojen luotettava tilastointi aloitettiin vuonna 1891, ja avioerojen määrä sekä yleisyys ovat olleet yksi merkittävimmistä keskustelua herättäneistä perhe-ilmiöistä. Avio- tai avoliitossa eläneiden vanhempien eron kokee vuosittain noin 30 000 alaikäistä lasta, ja eniten eroja kokevat alle kouluikäiset lapset. Avoliitot näyttävät päättyvän herkemmin eroon kuin avioliitot, siitäkkin huolimatta, että perheessä on vain pariskunnan yhteisiä lapsia. Toiset ja kolmannet liitot purkautuvat ensimmäisiä liittoja useammin. Parien ”Ei-yhteiset -lapset” lisäävät tilastojen mukaan eroriskiä (Mts. 17.) Paajasen (2007) mukaan avioeropäätöksen tekee yleensä nainen ja eropäätöksiä saattaa helpottaa se, etteivät naiset enää ole taloudellisesti yhtä riippuvaisia miehistään kuin aiemmin (Paajanen 2007, 49).

2.2.2 Eroperheestä uusperheeksi

Kontulan (2004) mukaan aikakausien muutoksista huolimatta avioliitto ja perhe ovat yhteiskunnan keskeisimmät instituutiot. Eri maissa 85–90 prosenttia ihmisistä avioituu elämänsä aikana ja vain muutama prosentti ei pidä avioliittoa erityisen tärkeänä. Arvo- ja hyvinvointitutkimuksissa on todettu yhä uudelleen, että ihmiset pitävät terveyden lisäksi perhettään ja parisuhdettaan elämänsä tärkeimpinä asioina. (Kontula 2004, 7.)

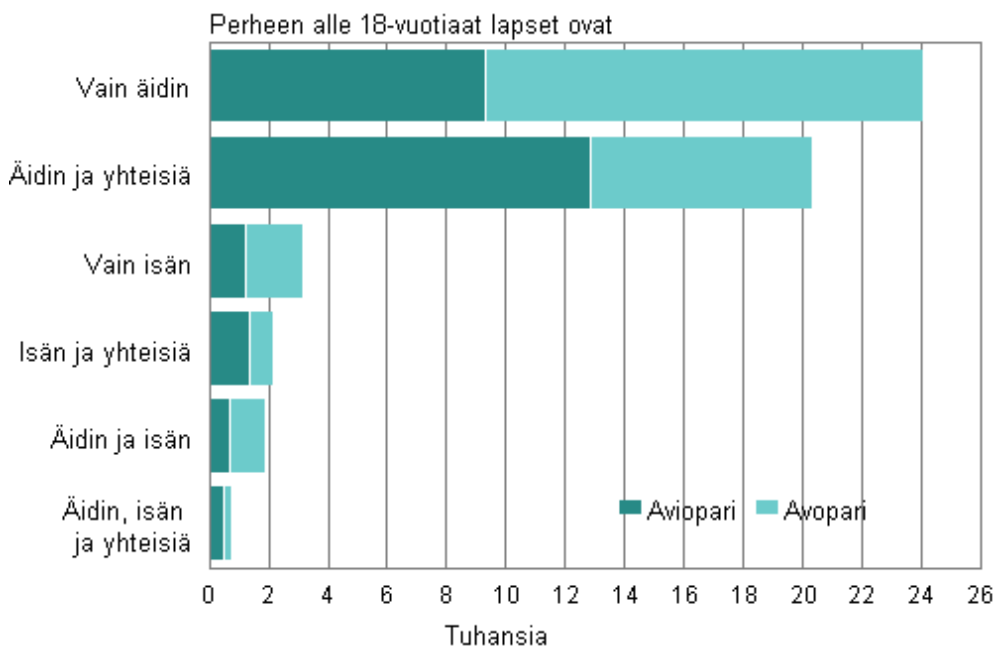
Castrén (2009) on päätenyt vastaaviin huomioihin perheiden moninaistumisesta. Hänestä ”perhe ei ole staattinen, vaan siihen kuuluvat oleellisena osana neuvotteluprosessit ja uudelleenmäärittelyt, eli perhesuhteiden muodostelmien liike. Sidoksia syntyy ja raukeaa, jolloin perhe on konfiguraationa alituisesti muuttuva eikä tämäkään ole historiallisesti uusi ilmiö” (Castrén 2009, 108.) Perhe onkin eräänlainen suhdekimppuna, joka ei ole pysyvä muodostelma. Ennen uusperheitä syntyi leskeyden myötä, kun perheen äiti kuoli lapsivuoteeseen ja isä avioitui uudelleen. Nykyisin uusperheitä syntyy puolisosuhteiden päättymisen vuoksi, mikä muuttaa perhekoonpanoja.

Tilastokeskuksen (2014) määritelmän mukaan uusperhe on perhe, jossa asuu vähintään yksi alle 18-vuotias toisen puolison lapsi. Uusperheeksi voi tulla kolmen polun kautta: eroamisen, leskeyden tai sellaisen tilanteen jälkeen, jossa parisuhdetta lapsen toisen vanhemman kanssa ei ole koskaan ollut. Kaikista lapsista yli kymmenesosa asuu uusperheessä ja heidän määränsä lisääntyy (Keurulainen 2009, 37). Nykyajan uusperheet muodostuvat enimmäkseen erojen kautta, jolloin perhekokonaisuuteen yleensä kuuluu myös etävanhempi.

On myös tyypillistä, että perhesuhteet muuttuvat parisuhteiden ja erojen vuorotteluista, jolloin lapsella saattaa olla elämänsä aikana useita isä- ja äitipuolisuhteita. (Broberg 2010, 18–19.)

Raittilan ja Sutisen (2009) mukaan uusperheet ovat olleet virallisia lapsiperhetyyppejä vuodesta 1990 lähtien ja parisuhteen muoto on edelleen yhtä usein avio- tai avoliitto. Uusperhetilastojen ulkopuolelle jäävät lapset, jotka eivät virallisesti asu perheen kirjoilla, kuten esimerkiksi ne lapset, jotka asuvat vuoroviikoin vanhempiansa luona (Raittila & Sutinen 2009, 141). Tämän vuoksi myöskään uusperhetilastot eivät anna todenmukaista kuvaa Suomen uusperheiden määrästä. Kaikkiin lapsiperheisiin suhteutettuna uusperheiden määrä on noussut ja uusperhe näyttäytyykin vakaana perhemuotona vaikka sen määrittely on melko hankalaa, koska uusperheen jäsenillä on läheisiä perhesuhteita yhdessä asuvan perheen ulkopuolella (Ritala-Koskinen 2009, 141).

Kuvio 2. Uusperheet perhekoostumuksen mukaan vuonna 2013

Suomessa uusperheitä on tutkittu vähän ja painotus on yleensä uusperheiden ongelmallisuudessa. Ritala-Koskisen (2002) mukaan erilaiset myytit värittävät uusperheen arkea ja lapsuus nähdään riskinä ja aikuisten itsekkyyden uhrikuvana. Uusperheet ovat monimuotoisia ja uniikkeja kokonaisuuksia ja juuri erilaisuuden vuoksi on mahdotonta esittää mitään yksiselitteistä toimivaa uusperhemallia. Jokaisessa uusperheessä on vain opittava sopivat tavat

olla lapsi tai aikuinen. Samoin parisuhteen rakentaminen on erilaista, koska lapset ovat mukana alusta asti ja arki astuu kuvaan suhteen alussa. (Ritala-Koskinen 2002, 139–150.) Positiiviset vaikutukset jäävät monesti vähemmälle huomiolle ja varsinkin siitä johtuen, että uusperheitä on perinteisesti tutkittu vertailemalla niitä ydinperheisiin. Suhdeverkostot ovat moninaisia ja lapset sopeutuvat mitä erilaisimpiin perhe-elämän variaatioihin, mutta erona ydinperheeseen on se, että toimivakin uusperhe torjuu monesti entisiä ihmissuhteita. (Hokkanen 2002, 122.)

2.3 Isyys ja vanhemmuus

Useimmissa Euroopan maissa vanhemmuus, perhe ja parisuhde ovat kehittyneet erillisiksi instituutioiksi. Suomen lainsäädännössä vanhemmuus on erotettu avioliitosta ja sanaa huoltaja voidaan käyttää yleisemminkin viittaamaan henkilöön, joka on vastuussa lapsen huolenpidosta. Vanhemmuutta ei siis välttämättä enää liitetä vain perheeseen. Vanhemmuuden modernisoituminen näkyy lasten ja aikuisten välisten suhteiden uudelleen järjestymisenä. Vanhemmuuden muutokset kytkeytyvät vahvasti myös yhteiskunnan sukupuolijärjestelmässä tapahtuneisiin muutoksiin eli naisten ja miesten roolien moninaistumiseen ja yhdenmukaistumiseen. Sukupuolijärjestelmä muuttuu samalla kun yhteiskunta muuttuu ja samalla muuttuvat sukupuolten asemat ja suhteet ajan kuluessa (Korhonen 1999, 30–33).

Tämän päivän isyyteen on vaikuttanut suuresti perhemuotojen murros. Vielä 1980-luvulla lähes 90 prosenttia lapsista syntyi aviopareille, kun tällä hetkellä avioliiton ulkopuolelle syntyvien lasten osuus on jo yli 40 prosenttia ja perheiden ensimmäisistä lapsista yli puolet syntyvät avopareille (Eerola & Mykkänen 2014, 17.) Tasa-arvoistumisesta ja roolien sekoittumisesta huolimatta suurin osa lapsista jää tai määrätään asumaan äidin luo eron jälkeen. Isän oikeus hoitaa isän tehtävää on Suomessa syrjivä käytäntö. Yksinhuoltajaperheet ovat edelleen äitien ja lasten muodostamia perheitä ja isien osuus yksinhuoltajina on vähäinen. Koska tilanne pysyy vuodesta toiseen samana, niin tämä voidaan nähdä isien syrjintänä ja tasa-arvon toteutumattomuutena vanhemmuudessa. Isien on myös vaikeaa sisäistää isyyden odotuksia, jos heillä ei ole itsellään ollut isän mallia (Innanen 2001, 19). Tällaisten muutosten myötä isyyden on nähty eroosioituvan ja miehet kysyvätkin itseltään, mitä merkitsee olla isä modernissa yhteiskunnassa? Skandinaavisissa maissa julkinen keskustelu isyydestä

pyrkii lähentämään isyyttä äitiyteen. Isän tulisi olla tasavertainen vanhempi, joka jakaa kotityön ja vastuun ja on valmis järjestämään elämänsä perheen tarpeiden mukaisesti. (Korhonen 1999, 81–82.)

Lehtosen (2007) mukaan isyys ja isien tehtävät vanhempina on viime vuosina määriteltänyt naisen tarpeiden kautta (Lehtonen 2007, 52). 1960-luvulla Pohjoismaissa ja Pohjois-Amerikassa virisi pieni akateeminen debatti isyydestä, mikä yllätti elinvoimaisuudellaan. 2010-luvulle tultaessa keskustelu isyydestä on laajentunut näissä maissa merkittäväksi osaksi perhetutkimusta ja perhepoliittiseksi kysymykseksi. Huttusen (2014) mukaan ”Kyse on ollut suorastaan isyyteen heräämisestä ja sosiologisesti ilmaisten isyyden ja äitiyden sfäärit ovat lähentyneet kuin kaksi mannerlaattaa”. Hänestä isyyden muutospuheeseen liittyviä paradokseja ovat vähäinen argumentointi miehen edun kannalta, ja toisaalta miesten itsensä vähäinen osallistuminen julkiseen keskusteluun. Huttunen painottaa, että ”Pohjoismaissa isyyteen kohdistuneet perhepoliittiset muutokset ovat helposti jäljitettävissä naisasialiikkeiden ja naispoliitikkojen ideoimiksi uudistuksiksi, joiden poliittinen läpivienti on tietenkin edellyttänyt myös miespoliitikkojen mukaan tuloa tai vähintään vastaan panemattomuutta.” (Mts. 178–179.)

Vuoren (2004) mukaan isyyden suhdetta äitiyteen voidaan hahmottaa neljän eri mallin kautta. *Tasa-arvoinen isä* jakaa perhevelvollisuudet sekä muun yhteiskunnallisen työn tasan naisten kanssa. *Hoivaava isä* pyrkii läheiseen suhteeseen lasten kanssa. Nämä mallit ovat lähtöisin feminismistä, sukupuolten välisten suhteiden uusjakoa vaativasta poliittisesta, kulttuurisesta ja intellektuaalisesta liikkeestä. Nykyistä keskustelua hallitsevat mallit rakentuvat äitien ja isien epäsymmetriselle suhteelle. *Valintoja tekevä isä* seuraa omia yksilöllisiä halujaan ja kykyjään, mikä jättää äideille ja naisille kollektiivisesti perimmäisen vastuun lapsista. *Maskuliininen isä* puolestaan kantaa suurempaa vastuuta toimiensa yhteiskunnallisista seurauksista, mutta hänen valintansa ovat sidoksissa kategoriin sukupuolieroihin (Mts. 30.) Vaikka suomalaiset isät on saatu mukaan synnytykseen, neuvoloihin, vanhempainiltoihin ja pitämään isyyslomia, niin monesti isyys jää marionetin rooliksi, jonka tehtävänä on toimia äidin apulaisena (Sund 2007, 63). Näin ollen isän tehtävä on olla erilainen kuin äiti, mutta ainakin lapsen ollessa pieni äidin tehtävä on edelleen olla ensisijainen vanhempi ja isän vanhemmuus näyttäytyy toissijaisena vanhemmuutena.

Miesvanhemmuuden jaottelun lisäksi isyyttä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Malinen ja Larkela (2011) esittelevät uusperheisäpuolten yhteydessä *hoivaavan, korjaavan, laajentuvan, osallistuvan, etäännyvän* ja *pelottavan isyyden*. Hoivaava isä hoitaa lasta vä-

hintään yhtä paljon kuin äiti ja osallistuu kotitöihin. Perhe on etusijalla ja hän pyrkii järjestämään työpaikkansa mahdollisimman sopivaksi perheelle. Korjaavalla isyydellä tarkoitetaan sitä, että hoivaava isä voi esimerkiksi uusperheessä korjata lapsen aiempia huonoja isyykokemuksia, jolloin kyseessä on samalla laajentunut isyys. Suurin osa on osallistuvia isiä, jolloin lapsi on isälle tärkeä ja hän on perheessä mukana työn antamien mahdollisuuksien mukaan. Jos isä tapaa lapsia harvoin tai ei ollenkaan, jää isyys ohueksi ja sitä kutsutaan etäännyväksi isyydeksi. Pelottava isyys on etäännyvän isyyden äärilaidalla, jolloin isän käytös pelottaa yleensä sekä äitiä että lapsia. Tapaamiset ovat usein turvattomia ja niistä aiheutuu huolta. (Mts. 18.)

Isänä oleminen ja isyys ovat kuitenkin paljon moninaisempia käsitteitä. Arkipuheessa isällä tarkoitetaan lapsen miespuolista vanhempaa ja isyys viittaa miehen vanhemmuuteen. Jouko Huttunen (2001) jakaa miesvanhemmuuden neljään eri isyyden muotoon: *biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen* ja *psykologiseen* isyyteen. Biologisella isyydellä tarkoitetaan miehen ja lapsen biologista suhdetta. Juridinen isyys tarkoittaa laillisia yhteiskunnan antamia oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen. Suomessa juridiseksi isäksi voi tulla joko avioliiton isyysolettaman, adoption kautta tai avioliiton ulkopuolella syntyvän lapsen isyyden tunnustamisen myötä. Sosiaalisella isyydellä tarkoitetaan isyyttä, joka muodostuu lapsen kanssa elämisestä, yhdessä asumisesta, vuorovaikutuksesta ja huolenpidosta. Psykologisen isyys tarkoittaa tunteeseen ja kiintymykseen pohjautuvaa isäsuhdetta. (Mts. 58–64.) Eerolan ja Mykkäsen (2014, 10–11) mukaan tällainen suhde muodostuu, kun lapsi pitää miestä isänään sekä turvautuu ja on kiintynyt häneen. Tällöin isyydessä korostuvat tunnepohjaiset, tiedolliset ja moraaliset merkitykset sekä niiden muodostuminen jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Nämä edellä mainitut luokittelut eivät sulje toisiaan pois vaan usein sama mies on kaikkien määritelmien mukainen isä. (Eerola & Mykkänen 2014, 10–11.)

2.3.1 Roolit

Sutisen (2005) mukaan rooli-käsitteen käyttö vaihtelee eri teorioissa, mutta rooliteorian perusoletuksista vallitsee aikalailla yleinen yksimielisyys. Roolit ovat tietyssä tilanteessa olevien henkilöiden käyttäytymiskaavoja ja roolit liitetään henkilöjoukkoon, jonka jäsenet jakavat yhteisen identiteetin. Ne ovat usein tiedostettavissa ja niitä pidetään myös säilyvinä, koska ne rakentuvat sosiaalisiin systeemeihin. Osallistuminen yhteiskuntaan edellyttää tiettyihin aseisiin kytkettyjen roolien oppimista ja omaksumista. (Mts. 13.)

Sosiaalipsykologiassa roolin käsite kytketään sosiaaliseen asemaan. Sosiaalinen asema määrittää henkilön yleisesti tunnistetun toiminnan. Henkilön roolinottoa voidaan myös selittää häneen kohdistuvilla käyttäytymisodotuksilla. Tällöin rooli määräytyy ulkoapäin ja tietyssä asemassa oleva henkilö saadaan käyttäytymään odotusten mukaisesti. Sutisen (2005) mukaan sosiaalipsykologian roolikäsite pohjautuu Meadin (1934) roolikäsitteeseen. Meadin roolikäsite ankkuroituu ihmisten väliseen vuorovaikutukseen, jossa yksilö muodostaa kuvan omasta itsestään omaksumalla toisten ihmisten asenteen itseään kohtaan (”the generalized others”). Ihmisten kyky ottaa toisen rooli ja katsoa itseään toisen silmin on oleellista minän kehitykselle. Ihminen on siis samalla sekä havainnoija että oman havainnoinnin kohde. (Mead 1934; Sutisen mukaan 2005, 14.)

Puohiniemen ja Nymanin (2007) mukaan roolit liittyvät läheisesti myös arvoihin. Arvoissa on mukana kaksi komponenttia, tieto ja tunne. Tieto ohjaa meitä valitsemaan oikean suunnan ja tunne virittää halun päästä perille. Ihmisen käyttäytymistä suuntaan tieto ja arvot tulevat toiminnan kautta esille. Käyttäytymistä suuntaava tieto kiteytyy erityisesti rooleissa, joissa toimitaan. Kun tiedämme, missä roolissa ihminen on, odotamme hänen käyttäytyvän tietyllä tavalla, eli meillä on olemassa rooliodotuksia (Mts. 5.) Ihmiset tunnistavat eri rooleja pienimmistäkin vihjeistä ja tunnistamisen jälkeen rooliodotukseen perustuen odotamme henkilön toimivan tai käyttäytyvän tietyllä tavalla. Selkeät roolit tekevät kommunikoinnista avointa.

Ihminen esittää tai kantaa mukanaan koko ajan lukuisia erilaisia rooleja. Joku rooleista voi olla elämää sillä kerralla hallitseva päärooli, tai esitettävänä voi olla kerrallaan kokonainen joukko rooleja (Puohiniemi & Nyman 2007, 6). Esimerkiksi mies voi olla samaan aikaan aviomiehen, isän, maalivahdin ja autoilijan roolissa. Tyypillistä on jaotella sukupuoliroolien mukaan esimerkiksi miesten ja naisten töitä, koska jokainen tunnistaa ne helposti, mikä puolestaan kertoo rooliodotusten elävän vahvoina. Roolikäsitteistöä käytettäessä on kuitenkin taustalla väistämättä ajatus siitä, että roolissa toimiessaan ihminen matkii muita samassa roolissa nykyisin toimivia tai siinä aikaisemmin toimineita.

Puohiniemen ja Nymanin (2007) mielestä jokaiseen rooliin kuuluu myös sille ominaiset oikeudet, velvollisuudet ja mahdolliset käyttäytymismuodot, mutta silti niistä muodostuu ehjä kokonaisuus. Roolin tunnistamisen jälkeen voidaan tehdä päätelmiä kantajan arvomaailmasta, kuten hänen luotettavuudestaan. Ihmiset ovat myös hyvin tietoisia rooleistaan ja osaavat sovittaa roolinsa yhteen aina tilanteesta riippuen. Vaikka roolit mahdollistavat monia asioita, niin ne pitävät kantajaansa lujassa otteessaan (mts. 6-7.) Kaikki roolit ovat sosiaalisia ilmiöitä, eivätkä koskaan vain yhden yksilön ainutkertaisia ominaisuuksia, joten

isyyskin ja isänä oleminen ovat sosiaalisia rooleja. Jokainen ihminen tuo luonnollisesti rooliin oman yksilöllisen panoksensa. Isät toimivat isän roolissa, mutta ovat erilaisia, vaikka rooli-odotukset ovatkin yhdenmukaisia.

2.3.2 Isyyteen sitoutuminen

Isyyden ihanne on vuosien saatossa pehmentynyt ja myös vahvistunut, mikä näkyy osallistuvassa isyydessä. Isät osallistuvat lapsen hoitoon ja toteuttavat jaettua vanhemmuutta äitien kanssa. Vanha autoritaarinen isän malli on muuttunut enemmän kaverilliseen suuntaan (Innanen 2001, 19). Isät haluavat saavuttaa yhteenkuuluvuuden tunteen ja tämä on osittain helpottunut yhteiskunnan tuen avulla. 1980-luvulla yhteishuoltajuus tuli perheoikeudessa lähtökohdaksi ja äitiysrahan muuttuminen vanhempainrahaksi antoi isille mahdollisuuden jäädä hoitamaan lasta kotiin. Nykyisin on myös mahdollisuus saada isyyssrahaa sekä pitää isyyssvapaata.

Eerolan ja Mykkäsen (2014) mukaan osallisuus liittyy läheisesti sitoutuneisuuteen ja isyyteen sitoutuminen tulee käsitteenä lähelle psykologista isyyttä. Sitoutumista on pidetty keskeisenä mittarina määriteltäessä miesten osallistumista lasten hoitoon ja hoivaan. Se liittyy myös vahvan toimijuuden käsitteeseen, jolla tarkoitetaan tietävää, ajattelevaa, toimivaa ja tuntevaa yksilöä, jolla on tahtoa, halua ja kykyä ottaa osaa elämänsä valintoihin ja päätöksiin. Isyyteen sitoutuminen muodostuu kiintymyksestä ja vuorovaikutuksesta, saatavuudesta ja vastuullisuudesta. (Mts. 14–15.) Sinkkosen (1998) mukaan sitoutuminen näkyy Suomessa, kun isät taistelevat oikeudestaan tavata lapsiaan parisuhteen päätyttyä ja isyyden katsotaan tällöin olevan hellyttävää, mutta toissijaista äitiyteen verrattuna. Isyys onkin kiinteämmässä yhteydessä parisuhteen olemassaoloon ja toimivuuteen kuin äitiys. Hänestä huolestuttavaa on, että vasta äidin arvostava käsitys isyydestä luo miehelle tilaa isän roolin toteuttamiseen. (Mts. 73–74.)

Isyyteen sitoutuminen tukee molempien vanhemmuutta, mikä tukee puolestaan jaettua vanhemmuutta. Sitoutuneisuus tukee myös vanhempien parisuhdetta, kun vastuu lapsista ei kasaudu vain toiselle. Eerola ja Mykkänen (2014) korostavat, että isän sitoutumiseen vaikuttaa yleisimmin vanhempien välinen suhde. Mitä toimivampi ja tyydyttävämpi parisuhde on, sitä todennäköisemmin isä on sitoutunut isyyteensä. Hyvä parisuhde lisää isän uskoa ja tyytyväisyyttä käytännön lastenhoitotaitoihin, minkä myötä miehen identiteetti isänä vahvistuu. Se kuinka kyvykäs isä mies ajattelee olevansa, riippuu ennen kaikkea lapsen

äidin asenteista ja uskomuksista. Äiti voi sekä vahvistaa että heikentää isyyteen sitoutumista. Isän kykyihin luottava äiti vahvistaa sitoutumista, mutta äiti voi toimia myös miehen isyyteen sitoutumista vastaan, niin sanottuna portinvartijana, mikä ohentaa isyyttä. Isä, lapsi, parisuhde ja koko yhteiskunta hyötyvät miehen sitoutumisesta isyyteen. (Mts. 50–51.)

Uusperheissä vanhempien menneisyys on aina läsnä lasten kautta. Uusperhettä muodostettaessa kumpikin joutuu astumaan vanhemmuuteen eri-ikäisille ja vieraille lapsille ilman yhteistä historiaa. Tällöin puolisoiden vaikeudeksi voikin tulla romanttisen rakkauden ja vanhemmuuden yhteen sovittaminen. Kysymykset, miten uusi puoliso reagoi toisen aikuisen hyvin kiinteään suhteeseen lapsiinsa, kuinka luoda toimiva suhde toisen lapsiin ja miten ottaa vastaan toisen lapset, kun he tulevat viikonlopputapaamisiin tai liittyvät lomaporukkaan, vaivaavatkin uusperheen aikuisten ajatuksi. (Malinen & Larkela 2011, 18.) Sitoutumiseen tarvitaan myös edellytyksiä ja mahdollisuuksia toteutua. Edellytyksiä ovat oma halu, valinta ja kyky kantaa vastuuta sekä olla mukana lapsen elämässä. Toiselta vanhemmalta, yleensä äidiltä, isät tarvitsevat tilan ja mahdollisuuden sitoutumiseen. Hoivaavaa ja omasta osuudestaan huolehtivaa isyyttä kunnioittava kulttuurinen ilmapiiri on myös tärkeää.

Eerolan ja Mykkäsen (2014) mukaan tutkimustulokset paljastavat sitoutuneiden isien tunnusmerkeiksi suuremman psyykkisen kypsyyden ja voimakkaamman tyytyväisyyden elämään kuin lapsettomilla miehillä. Näin ollen isyyteen sitoutuminen tukee miesten koko aikuisikä. Isyyteen sitoutumisen merkitys lapselle on myös vahva. Isyyteen sitoutuminen lisää lapsen sosiaalista, emotionaalista ja kognitiivista kyvykkyyttä. Samanaikaisesti hyvä vuorovaikutussuhde vähentää lapsen tunne- ja käytöshäiriöitä, kuten masennusta, levottomuutta, väkivaltaista käytöstä ja ahdistusta. Erityisesti murrosiässä isän läsnäolon on todettu hillitsevän nuorten kapinahenkeä ja vähentävän liiallista alkoholinkäyttöä. Sitoutuneen isyyden positiiviset seuraukset ja pitkän aikavälin vaikutukset näkyvät myös lapsen koulumenestyksessä: sitoutuneiden isien lapset ovat kielellisesti lahjakkaampia ja koulututtavat pidemmälle kuin sitoutumattomien isien lapset. (Mts. 50–51.)

2.3.3 Isyyden haasteita

Vuoren (2004) mukaan isyys on Suomessa ja Pohjoismaissa vahvasti yhteiskunnallista, sillä siitä keskustellaan julkisesti paljon ja monilla eri areenoilla. Keskusteluissa isien yhteiskunnallisesta vastuusta korostuu miesten henkilökohtainen valinta. Äitiys nähdään edelleen kyseenalaistamattomana yhteiskunnallisena tehtävänä ja isien tulisi olla kasvaville pojilleen

mallina. Miehiä ei puhutella kollektiivisesti, vaan yksilöiden ja erilaisia isyyden valintoja tarjoten (Mts. 49). Sinkkosen (1998) mukaan esimerkiksi Yhdysvalloissa perinteinen isän merkitys on suorastaan romahtanut, mikä herättää huolestuneisuutta, koska isyys on nähty miehen kaikkein tärkeimpänä yhteiskunnallisena tehtävänä. Isyys auttaa miehiä tottelemaan lakeja, olemaan kunnon kansalaisia ja ottamaan toisten tarpeet huomioon. Isyydellä ei enää vaikuta olevan kunnon sisältöä tai määritelmää. Hänestä biologisen ja sosiaalisen isyyden eroavaisuudet ovat selkeimmin näkyvissä. Tälläkin hetkellä joku biologinen isä täyttää velvollisuuttaan elatusmaksuilla sekä tapaamisilla ja samaan aikaan hänen lapsensa isänä olemisesta huolehtii toinen mies. Lapsesta huolehtiva toinen mies on tässä esimerkissä sosiaalinen isä, joka saattaa pätkäillä, mitä häneltä odotetaan ja pystyykö hän täyttämään odotukset. Ilmassa on hämmennystä, tuskastumista ja epätietoisuutta siitä, kenellä on mitään oikeuksia ja velvollisuuksia (Mts. 20–21.)

Sinkkosen (1998) mielestä ohessa muodostuu teoreettista isyyttä, joka ei käytännössä toteudu millään tavalla. Jos isä ja lapset eivät asu yhdessä eikä isä tule toimeen lasten äidin kanssa, hän saa olla kuinka hyvä tyyppi tahansa, niin lapset eivät hyödy siitä mitenkään. Isän oikeuksien määrittely onkin siirtynyt oikeusistuimien tehtäväksi. Sosiaalinen isyys ei välttämättä yhdisty kehenkään tiettyyn mieheen. Isyys on usein ennemminkin tapa olla suhteessa lapseen, mitä voi toteuttaa isoisä, äidin miesystävä tai jalkapallovalmentaja siinä missä biologinen isäkin. Roolina se on nykyisin lähes loputtoman elastinen ja epämääräinen. Keskuudessamme onkin kasvamassa hyvin vähän orpoja, mutta koko ajan enemmän isättömiä lapsia. (Mts. 20–22.)

Parisuhteen kriisiytyessä tai viimeistään erotilanteessa Hokkasen (2002) mukaan isät pohtivat isyyttään sekä sen merkitystä ja usein heistä tulee myös aktiivisempia toimijoita kuin koko liiton aikana aiemmin. Vaikka naiset ovat parisuhteessa miehiä useammin aktiivisempia osapuolia hakemaan eroa, niin äitien vanhemmuus muuttuu eron isien vanhemmuutta vähemmän. (Mts. 126–127.) Eron jälkeen isälle on asetettu lakien muodossa äitiä enemmän odotuksia ja velvoitteita. Näin on pyritty varmistamaan, että isät kantavat vastuuta lastensa hyvinvoinnista, huollosta, elatuksesta ja heitä koskevista päätöksistä. Useat isät tarvitsevat tukea muuttuneeseen elämäntilanteeseensa ja vanhemman rooliinsa. Sosiaalitoimelta saatava tuki keskittyy tällä hetkellä pääsääntöisesti ”tapaamis- ja huoltosopimusten tekemiseen sekä olla neutraalina osapuolena tarkastelemissa lapsen edun toteutumista riitaisemmissä eroissa” (Parikka 2014, 28).

Tasapuolinen vanhemmuus on Lehtosen (2007) mukaan julkisessa päätöksenteossa ja keskusteluissa suuntana, mutta vielä eivät isyys ja äiteys ole tasa-arvoisia vanhemmuuden

muotoja. Tutkimukset haastavat hänestä pohtimaan nykytilannetta, sillä vauvojen tiedetään pystyvän solmimaan turvallisen kiintymyssuhteen kolmen-neljän aikuisen kanssa ja useimmiten tämä todentuu molempien vanhempien kanssa. Silti vaikuttaa, että vain lapsen ja äidin kiintymystä korostetaan ja kunnioitetaan. Vaikka isät ovat tulleet yhä hoivaavimmiksi lasten varhaislapsuudessa ja he ovat molemminpuolisessa kiintymyssuhteessa, niin miksi näiden suhteiden katkaiseminen ja ihmisten toisistaan erottaminen on sallittua juuri isyyden kohdalla? (Mts. 58.)

Kähkönen (2005) kuvailee, kuinka vanhemmuus on enemmän kuin läheinen vuorovaikutuksellinen ihmissuhde, johon liittyy merkityksellinen ajatus kuinka se ”venyy ja paukkuu, muttei säry”. Hän jatkaa myös, että vanhemmuudessa rakkaus ei myöskään keskity johonkin yksittäiseen tai osaseen vaan se kietoutuu koko ihmiseen sellaisenaan. Omaan lastaan ei voi rakastaa vain osaksi. Isät kuvailevat tätä rakkautta ja tunteitaan lapsiaan kohtaan aivan erilaisiksi kuin mitä ovat muiden ihmisten kanssa kokeneet. (Huttunen 1992; Värrö 2000; Kähkönen mukaan 2005, 9.) Yksinhuoltajaperhetilastojen perusteella, joissa useimmissa lapsi asuu äidin kanssa eron jälkeen, lapset menettävät isänsä ja toisen turvallisen kiintymyssuhteensa erossa. Mitä pienempi lapsi on iältään, niin sitä suurempi riski on ero, eikä kiintymyssuhteesta pitäisi kilpailla perhe-elämän ristiriitatilanteissa. Lapset, joilla on hyvät suhteet molempiin vanhempiin, ovat kaikkein hyvinvoivimpia ja tasapainoisimpia myös eron jälkeen (Lehtonen 2007, 59.)

Autonen-Vaaraniemen (2012) mukaan avioeron nähdään aiheuttavan isyyden ohenemista tai päättymistä. Kriittisten näkökantojen mukaan miehiä syrjitään erotilanteessa lasten huoltajuudesta, asumisesta ja elatuksesta päätettäessä. (Mts. 101.) Lehtonen (2007, 59) kysyykin, että miksi molempien vanhempien onnellisuuden tavoittelu muuttuu yhteiskunnan silmissä itsekkääksi ja lapsen edun vastaiseksi eron jälkeen. Perhettä perustettaessa ja lapsia hankittaessa onnen tavoittelua tuetaan. Keskustelua on käyty myös siitä, miksi kahden vanhemman sijaan suodaan vain toiselle oikeus ylläpitää vanhemmuuden identiteettiä tai lapselle riittävän isoa kotia. Tai miksi isyys muuttuu lapsuuden suojatekijästä riskitekijäksi erityisesti eron jälkeen. (Lehtonen 2007, 59.)

Sundin (2007) näkemyksen mukaan systeemissämme vaikuttaisi olevan virheitä, jotka koituvat lasten tappioiksi. Ensiksikin äidit ovat usein itseoikeutettuja lähihuoltajia. Isällä on vanhemmuutta arvioitaessa todistelun taakka. Toiseksi, ajatus jaetusta vanhemmuudesta ei ole suosiossa, vaikka jaettu vanhemmuus turvaisi molempien vanhempien mukana olemisen lapsen kasvatuksessa. Käytännössä tarvittaisiin laajojen tapaamisoikeuksien

mahdollistamista. (Sund 2007, 62.) ”Isyyden murentuminen on kuitenkin kauaskantoinen ilmiö, joka näyttäytyy kaikkialla ympärillämme” (Sinkkonen 1998, 20–21).

Lehtonen (2007) peräänkuuluttaakin toimintaa isyyden aseman tasa-arvoistamisessa. Hänestä olisi kriittisesti selvitettävä ja uudelleen määriteltävä, mitä lapsen etu tarkoittaa ja tutkittava, mitä se viime kädessä on. Millaisia odotuksia isyydelle ja äitiydelle asetetaan ja mitkä ovat viranomaisten sekä julkisen mielipiteen mies- ja isäkäsitykset suhteessa äitiyteen (mts. 60.) Hänestä lainsäädäntöönkin kaivattaisiin muutoksia, sillä isyyslain isyysoloittama ja automaattinen yhteishuolto voitaisiin säätää koskemaan myös avoliittoja. Lapsen edun turvaamiseksi laadittujen säädösten rikkomisesta olisi Lehtosen (2007) mukaan koiduttava myös seuraamuksia, ja ääritapauksissa lapsen huolto voitaisiin uskoa rikkovan huoltajan sijaan toiselle vanhemmalle. Samoin hänestä on pohdittava, miten voidaan tukea ja ohjata sekä isä että äitejä lapsen hyväksi hoitajiksi ja miten sovittaa yhteen lapsen etu sekä isän ja äidin edut eri tilanteissa. Laissa voitaisiin myös täsmentää yhteishuollon sisältöä ja merkitystä silloin, kun vanhemmat asuvat erillään. Myös erotilanteessa tai lastensuojelutoimissa isä tulisi nähdä lähtökohtaisesti tasa-arvoisena lapsen huoltajana äidin kanssa. (Mts. 61.) Sosiaaliturva ja työlainsäädäntö ovat kuitenkin muuttumassa miesystävällisemmäksi, mikä näkyy isien tukemisena erilaisilla rahallisilla perhe-etuuksilla sekä lainsäädännössä (Keurulainen 2014, 122).

Autonen-Vaaranien (2012) tutkimuksen mukaan isät osaavat huomioida lasten etua lapsen tarpeisiin vedotessaan he ottavat vastuuta erotilanteeseen liittyvistä ratkaisuisista. Isät osaavat huomioida vahingolliset vaikutukset lapsiin ja ovat valmiita muuttamaan pois mahdollistaakseen suhteellisen muuttumattoman arjen lapsilleen. Samoin he ovat valmiita myös ottamaan eroratkaisujen syyllisyyden. Lähivanhemmuuden menettäminen on miesten kohdalla yhteiskunnallisesti tunnustettu miehiä koskeva epäkohta varsinkin ristiriitaisissa eroissa. Tästä johtuen yllättävää onkin, että miehet vetosivat äitiyden ensisijaisuuteen, jolloin samalla tulevat hyväksyneeksi etä-isyytensä. Hyvän äitiyden normi on mitä ilmeisimmin niin voimakas, että miesten on vaikeaa haastaa sitä eroratkaisuissaan. Jolloin tilanne näyttäytyy jälleen siltä, että isyys on oikeuksia ja vapaavalintaista millaisen suhteen lapsiinsa haluaa, kun äitiys nähdään yhteiskunnallisena velvollisuutena. (Mts. 107–113.)

Korhosen (1999) mukaan yhteiskunnan sukupuolijärjestelmässä tapahtuneet muutokset ovatkin heijastuneet myös julkisen ja yksityisen välisen rajan määrittelyyn. Julkista puolta ei nähdä enää vain miesten alueena eikä naisen asema määriy ainoastaan perheen kautta. Perheen emotionaalinen merkitys on myös muuttunut. Esimerkiksi aiemmin perheen emotionaalinen voima oli sen vakaudessa sekä pysyvissä ihmissuhteissa, jolloin koti toimi

kovan maailman pakopaikkana. (Mts. 43.) Perheiden muodot ovat vuosien saatossa muuttuneet isien ja äitien roolien muovautuen siinä ohessa. Olen pyrkinyt tässä luvussa kiteyttämään isyyden ja isän roolin muutoksia sekä isävanhemmuuden malleja haasteineen kattavasti. Seuraavaksi esittelen uusperheistä tunnistettuja malleja, uusperheen isien vanhemmuutta ja rooleja.

2.4 Uusperheen mallit, vanhemmuus ja roolit

Brobergin (2010) mukaan uusperheet voidaan jakaa malleihin: **Ydinperhemallissa** suhteet määritellään ydinperheen tavoin ja uuden vanhemman saapumisesta on vaikutuksia ollut eniten lapsen ja etävanhemman suhteessa. **Laajentuma-** tai **suurperhemallissa** pyritään huomioimaan kaikkien näkemykset ja perheeseen saattaa kuulua myös entisiä ja nykyisiä sukulaisia, eli monet suhteet koetaan rikkautena. Lapsen sekä etävanhemman suhde säilyy ja lisävanhemmasta lapsi saa uuden turvallisen aikuisen. **Parisuhdemallin** keskiössä on uusi parisuhde. Näiden perheiden sisään voi muodostua myös **biologinen malli**, jolloin arvostetaan biologisia suhteita ja isä- sekä äitipuolisuuksia koetaan hankaliksi. Tällainen perheen jakaantuminen voi luoda **vetäytymisen mallin**, jolloin oma rooli koetaan ulkopuoliseksi eikä tukea saada edes puolisoilta. Lapsen näkökulmasta perhemallit näyttävät seuraavasti: 1. **ydinperheen** kaltaiseen perheeseen lasketaan lapsi ja hänen kanssaan asuvat henkilöt, 2. **suurperheeseen** katsotaan kuuluviksi kaikki lapselle tärkeät ihmiset, niin edelliset kuin nykyisetkin ja 3. **parisuhdemallissa** lapsen perheeseen kuuluvat alkuperäiseen ydinperheeseen kuuluneet suhteet. (Mts. 209–210.)

Broberg (2010) käyttää tutkimuksessaan Papernown (1984) mallia. Se on kehitelty uusperheiden kanssa työskenteleville ja vaikka siihen on osoitettukin kritiikkiä, niin sen avulla on helpompaa ymmärtää uusperheen haastavaa ja aikaa vievää perheyntymisprosessia. Malli kuvaa vuorovaikutusta uusperheen jäsenten ja heidän kokemustensa sekä syntyvän perherakenteen kesken. Sen tarkoituksena on auttaa perheenjäseniä ymmärtämään millaisia tunteita ja vaiheita uusperhe-elämässä voi olla odotettavissa. Huomioitavaa on, etteivät kaikki perheet etene sujuvasti vaiheesta toiseen, vaan olosuhteissa tapahtuneet muutokset voivat palauttaa perheitä takaisin edeltäneisiin vaiheisiin (Papernow 1984; Brobergin mukaan 2010, 25.) Malli koostuu kolmesta päävaiheesta: uusperheen **aloitusvaihe**, **uudelleenorganisointuminen** sekä **vakiintuminen**. Aloitusvaiheessa uusperhe on jakautunut biologisten suhteiden mukaisesti, uudelleenorganisoinnin vaiheissa vahvat siteet alkavat heiketä

ja uudet sidokset isä- tai äitipuoliin alkavat muodostua. Viimeisissä vaiheissa perhesuhteet alkavat toimia ja perhe saavuttaa rakenteellisen vakiintumisen vaiheen, jossa selkeä isä- tai äitipuolen rooli muodostuu. Nopeimmat uusperheet käyvät koko kehän läpi neljässä vuodessa ja keskivertoperheet noin seitsemässä vuodessa. Joissain tilanteissa aikaa saattaa kulua jopa 12 vuotta, eivätkä kaikki uusperheet saavuta ollenkaan mallin viimeistä vaihetta. (Mts. 25–26.)

Kaikkien mallien ja vaiheiden lisäksi Heinonen (2011) korostaa, että uusperheellä voi olla kymmeniä eri rakenteita. Rakenteelliseen järjestäytymiseen liittyy tilan ja tavaroiden jakaminen muutettaessa toisen perheen kotiin sekä suhteiden ja roolien järjestys on erilainen, sillä ydinperheessä on ensin parisuhde ja sitten lapset, kun taas uusperheessä lapset ovat mukana alusta asti. Roolit joudutaan miettimään uudelleen ja perheeseen kuuluminen, sisäiset suhteet ja säännöt määritellään uudelleen. Tässä uudelleen jäsentymisessä uusperheen pariskunta onnistuu vain, jos he ovat ohittaneet aiemman eronsa hankalimmat vaiheet ja jättäneet ne taakseen katkeroitumatta (Mts. 31).

Myös vanhemmuus pitää aina sisällään erilaisia rooleja suhteessa lapseen, ja huoltajuus on näistä rooleista keskeisin. Fagerlund-Jalokinoksen (2012) mukaan vanhemmuus on lapsen parhaan edistämistä sekä lapsen etuna nähdään vanhemmuuden pysyvyys, turvallisuus, osallisuus, rakkaus, hoiva, suojelu ja auktoriteettina toimiminen. Parisuhde ja vanhemmuus ovat aiemmin kulkeneet rinnakkain, mutta avio- tai avoerossa parisuhde ja vanhemmuus irrottautuvat toisistaan. (Nätkin 2003; Fagerlund-Jalokinoksen mukaan 2012, 6-7.) ”Eron jälkeen ja erosta huolimatta vanhemmuus on lapsen etu, mutta uusperheen koetinkivi” (Heinonen 2011, 29). Vanhemmuus uusperheissä on joko biologista, psykologista tai sosiaalista ja uusia kumppaneita lapsi ei välttämättä koskaan hyväksy vanhemmakseen. Sosiaalinen vanhemmuus on arjen jakamista ja huolenpitoa, mikä on suhteellisen helppo saavuttaa uusperheessä, mutta silti lapset rakentavat merkityksellisiin ihmisiin suhteitaan niin uusperheiden sisällä kuin ulkopuolellakin. (Ritala-Koskinen 2002, 149.)

Huttusen (2001) mukaan biologinen isyys on kautta aikojen ollut miehille tärkeää ja varsinkin kolmesta eri syystä: suvun jatkumisen, sosiaalisen arvostuksen ja miehisen identiteetin vuoksi. Vaikka eron jälkeisestä isyydestä puhutaan oikeutena ja vapaavalintaisena vaihtoehtona, niin aikojen saatossa miehille on ollut erittäin tärkeää, että perheeseen tulee lapsia sekä että ne ovat hänen jälkeläisiään. (Mts. 127.) Perheissä on ennenkin ollut otto- ja kasvattilapsia ja miehet ovat olleet isäpuolia, mutta kirjallisuuden perusteella miehet ovat tehneet selvän eron omien ja vieraiden lasten välillä, mikä näkyi eniten lasten kohtelussa. Yleistyneet avioerot ja perherakenteiden muutokset ovat vieneet pohjaa biologisen isyyden

arvostukselta eikä isäksi tulemiseen liity enää vastaavanlaista sosiaalista arvostusta tai itsetunnon kohotusta. Uusperhe-isyys on yleistynyt erojen myötä ja se on tätä kautta hionut käsityksiämme isyydestä. Jotkut miehet ovat olosuhteiden pakosta joutuneet sopeutumaan siihen, että perheessä on ei-biologisia lapsia. Samalla miehet ovat joutuneet sopeutumaan siihen, että toinen mies on isänä heidän muualla asuville biologisille lapsilleen. Täten voisi ajatella, että suhteen laatu perheessä asuvaan lapseen on tullut tärkeämmäksi kuin biologinen alkuperä. ”Se, että joutuu tai pääsee isäpuoleksi tai sosiaaliseksi isäksi, voi ajan kanssa tarjota miehelle elämän rikkaimmat ihmissuhteet.” (Mts. 127–128.)

Vanhemman asemassa kannetaan Raittilan ja Sutisen (2009) mukaan vastuuta muun muassa jääkaapin sisällöstä, perhe-elämän järjestyksestä ja kodin tunneilmapiiristä. Mutta entä jos selkeää asemaa ei ole? Uusperheen aikuinen on usein epävarma siitä, mitä häneltä odotetaan. Tuleeko minun huolehtia käytännön arjen sujumisesta vai seuraanko vain sivusta ja reagoin pelkkiin pyyntöihin? Joskus odotukset voivat olla myös ristiriitaisia. Puolisolla ja lapsilla saattaa olla erilaiset käsitykset siitä, mikä on uuden perheenjäsenen asema. Jopa puolisoitten keskinäinen roolijako voi olla epäselvä ja se aiheuttaa hämmennystä. Sekä isä- että äitipuolet ovat epävarmoja siitä, mitä näihin rooleihin kuuluu ja sisältyy. Roolin koetaan tulevan ulkoapäin. Uusperheissä äidin perinteinen rooli kaikkien asioista huolehtijana ei enää toimikaan. Uusperheessä mies saattaa tietoisena omien lastensa aiheuttamasta lisävaivasta osallistua enemmän kotitöihin kuin aiemmin ydinperheessä sekä kantaa myös enemmän vastuuta lapsistaan. Tällainen toiminta puolestaan kaventaa naisen asemaa kotona. (Mts. 26–27.)

Sutisen (2005) mukaan uusperheitä kuormittavat myös erilaiset seikat kuin ydinperheitä. Perheenjäsenet tuovat uusperheeseen mukanaan odotuksia, menetyksiä ja pettymyksiä. Lisäksi yhteiskunnan tuki uusperheille ei välttämättä ole riittävän kattava, eikä isä- ja äitipuolen oikeudellista asemaa juurikaan ole (mts. 162). Brobergin (2010) tutkimus kannustaa, sillä ajan kuluessa uusperheen tasapaino yleensä löytyy, vaikka uusperheestä ei koskaan tulekaan ydinperheen kaltaista. Mitä kauemmin uusperheen jäsenet ovat asuneet yhdessä, sen myönteisemmin perhe koetaan ja hyväksytään myös ulkopuolisten silmin. Koska ydinperhe mielletään perhehierarkian huipulle, niin uusperheestä nähdään puuttuvan jotain. Tämä näkyy esimerkiksi silloin, kun lapsen ja isäpuolen suhdetta verrataan lapsen ja isän suhteeseen. Ydinperheideologian korostamiseen liittyy myös se, että vasta yhteiset lapset tekevät uusperheestä ”oikean perheen”. (Mts. 23.)

Raittilan ja Sutisen (2008) mukaan perinteisten roolimallien purkautuminen ja roolien epäselvyys lisäävät uusperheessä neuvonpitoja ja uusivat työn- ja vallanjakoa. Jos mies

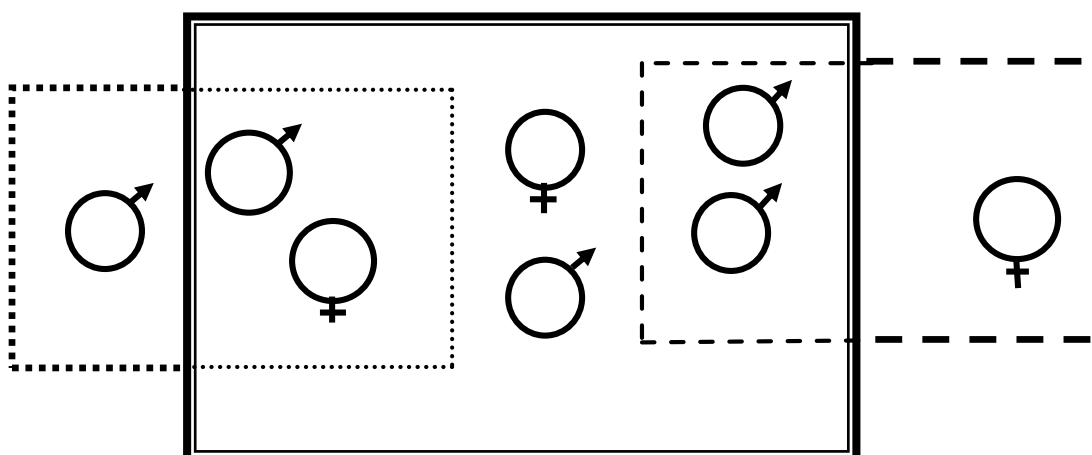
sopii lasten biologisen äidin kanssa asioista ja toimii itsenäisesti hänen ohjeidensa mukaisesti, niin se horjuttaa äitipuolen paikkaa lapsista huolehtijana entisestään. Ristiriitaisilla rooleilla on vaikutusta myös henkilön minä-kuvaan sekä sitä kautta itsetuntoon. Koska uusperheissä on enemmän epäselviä perhesuhteita, rooliodotuksia ja roolin yhteneväisyyden puuttumisia, niin ei ole ihme, jos isä- ja äitipuolet ovat ihmeissään uusvanhemman asemassa. (Mts. 26–27.) ”Perheissä toimiva arki on verrattavissa joukkuepeliin ja jos yksi pelaajista keskittyy yksilöpeliin tai jättäytyy passiiviseksi sivustaseuraajaksi, niin se vaikuttaa koko joukkueen peliin. Aina hetkittäin vahvempi pelaaja voi paikata heikompa, mutta liian pitkien pinnistelyjen vuoksi vahvinkin väsy.” (Rönkä ym. 2009, 274.) Monesti erilaisten odotusten ristiriitoja lisääkin eniten se, että niistä ei puhuta. Uusperheiden aikuisten voimia voi kuluttaa myös harhakuvitelma uusperheessä saavutettavasta ydinperheen lämmöstä ja läheisyydestä aikuisten keskinäisen rakkauden avulla. Uuden parisuhteen rakkaus ei aina koidu lapsipuolten onneksi, varsinkin jos lapsi suojautuu uuden aikuisen etäisyyttä vastaan. (Raittila & Sutinen 2008, 26–27.)

Koska sosiaalisissa tilanteissa joutuu aina arvioimaan, mistä on kyse ja miten kuuluisi toimia, niin roolien selkeyttä tai epäselvyyttä on hyvä kuvata Raittilan ja Sutisen (2008) mukaisesti. Heistä tilanteen ainekset muodostavat kehyksen, johon kukin sen sisällä toimiva asettuu. (Mts. 35.) Kehysmallin avulla pystyy selkeästi havainnollistamaan uusperheen jäsenten asettumista ja kuka jää suhteessa keneenkin niin sanotusti rajan taakse. Raittila ja Sutinen (2008) esittävät, että uusperheiden aikuiset katsovat asioita yleensä perhekehystä käsin. Perheen perusta on parisuhde ja perheenjäseniä molempien lapset, asuinpaikasta riippumatta. Yleensä kummallakaan aikuisella ei ole erityistä tarvetta ruveta isäksi tai äidiksi lapsipuolilleen, vaan heille riittää uusperheen toisen aikuisen rooli. Käytännössä arjessa he kuitenkin toteuttavat vanhemmille kuuluvia hoito-, kasvatus- ja elatustehtävää biologisten vanhempien tavoin. (Mts. 36.) Lasten muualla asuvien vanhempien on tapana jättää huomioidatta uusperheen uudet perhesiteet ja he korostavatkin biologisen kehyksen, eli entisen biologisiin suhteisiin perustuvan perheen, ensisijaisuutta. Monesti uusi puoliso ohitetaan ja lapsen asioista sovitaan vain toisen vanhemman kanssa, koska hänen näkökulmastaan isä- tai äitipuoli on lapsen asioissa ulkopuolinen henkilö. Näin ollen uusperheen lasten isä tai äiti kuuluu sekä entisen puolison edustamaan biologiseen perheeseen että nykyisen puolison kanssa luotuun perhekehykseen. Tasapainoilua syntyykin näissä tilanteissa entisen ja nykyisen puolison välillä. Varsinkin äitipuolet kokevat, että lasten biologinen äiti tunkeutuu uus-

perheeseen. Uusperheen jäsenet voivat määritellä kuuluvansa samaan perheeseen, mutta ulkopuolella oleva biologinen vanhempi voi puolestaan katsoa, ettei uusperhe ole perhe ollenkaan. (Mts. 37.)

Kuvio 3. on esimerkkinä havainnollistamaan, kuinka uusperheen rakenne voi koostua useista kehyksistä. Samaan aikaan uusperheissä vaikuttaa niin sanotusti päällekkäisten kehysten malli. Tässä mallissa musta ja paksuin kehys kuvaa uusperhettä, johon on syntynyt kaksi lasta. Pisteviivoitettu kehys kuvaa uusperheen äidin entistä ydinperhettä ja katkovii-vainen kehys kuvaa uusperheen isän entistä ydinperhettä. Tämä on vain yksi esimerkki ja jokaisen uusperheen kehukset muodostavat aina omanlaisensa kuvion.

Kuvio 3. Uusperheen kehysmalliesimerkki

Raittila ja Sutinen (2008) korostavat, että lasten vuoksi on mahdotonta katkaista yhteyksiä entisiin puolisoihin, joten siksi uusperheellinen saattaa tyytyä vain kehysten ylläpitoon. Kehysten ylläpidolla tarkoitetaan tukeutumista perhekehysten asettamien ääriviivojen mukaisesti omaan asemaansa. Tällainen kehysten ylläpito voi olla myös tapa reagoida uhkaan tai tilanteeseen, kun ei tiedä selkeitä sääntöjä tai miten pitäisi toimia. Äitien motiivina ylläpitää biologista kehystä voi olla se, että he pelkäävät menettävänsä lisää äitiydestään. Erotilanteessa äidit ovat jo menettäneet roolistaan jotain, mikä todentuu aina silloin kun isä huolehtii lapsista ilman heidän läsnäoloaan. Jotkut äidit saattavat myös epärealistisesti pelätä, että uusperheen äiti varastaa heidän paikkansa. Tämän vuoksi isä- ja äitipuolet ovat

perheitä koskevien ihanteiden ja velvoitteiden kulttuurisessa ristipaineessa. Vanhan ydinperheen kiinteys aiheuttaa moraalista painetta ylläpitää ja kunnioittaa biologisia suhteita ja vaikka juurikin se koettelee uusperheen onnea rankimmin. ”Mitä korostuneempi on biologisen äitiyden ja isyyden valta, sitä väkivaltaisemmin se horjuttaa uusperheen hataraa rakennetta.” (Mts. 38–39.)

2.5 Isänä uusperheessä

Raittilan ja Sutisen (2008) mukaan nykyajan isät on tutkimuksissa yleensä jaettu kuuteen eri ryhmään: *1. vastuutaan korostaviin, 2. taustalla tukeviin, 3. toiminnallisiin, 4. miehisiin auktoriteetteihin, 5. otteensa menettäneisiin ja 6. poikkeuksellisen äidillisiin isiin*. Koska sukupolvien väliset suhteet ovat muuttuneet epäselvemmiksi, niin on vaikeampaa myös määrittellä ketä on luontevinta kutsua isäksi (Mts. 29). Erotilanteissa isän suhde lapseen näyttyy hauraampana kuin äidin. Jos isä perustaa uusperheen ja hänen lapset jäävät siihen asumaan, niin joka kahdeksannelta lapselta katkeaa side äitiin kokonaan. Sen sijaan äidin uusperheeseen jäävistä lapsista joka neljäs ei tapaa koskaan muualla asuvaa isäänsä. Tästä johtuen isän saattaakin olla helpompaa kadota kuin todistaa katkeraa epäonnistumistaan. Neikin isät, jotka tapaavat lapsiaan, tuntevat usein entisen puolisonsa haukankatseen niskassaan, sillä monesti entinen puoliso kontrolloi tapaamisia ja pelkät satunnaiset puhelinkontaktit lapsiin eivät korvaa yhdessä elettyä arkea. (Mts. 30.) Myös Halme (2009) on tutkinut isän ja lasten yhdessäoloa ja elämäntilanteiden muuttuminen, esimerkiksi avioero tai uusperheen muodostaminen vaikuttavat isän ja lapsen yhdessäoloon. Hän toteaa, että neljäsosalla isistä ei ole mahdollisuutta olla lapsensa kanssa niin paljon kuin haluaisi ja tilanteisiin liittyy paljon päivittäisiä ristiriitatilanteita. (Mts. 118.)

Raittila ja Sutinen (2008) toteavat myös, että lasten biologisella äidillä on usein taipumus yrittää horjuttaa uusperheen kasvurauhaa, jota hän toteuttaa puuttumalla lasten ja isän suhteeseen pitämällä tiukasti kiinni omista näkemyksistään sekä kaventamalla isän uuden perheen mahdollisuutta päättää uusperheen ajankäytöstä ja elämästä. Lasten tapaamisista ja lomista sekä niitä koskevien muutosten sopimisessa näkyy biologisen linjan vahvuus, jolloin uusi puoliso jää ulkopuoliseksi. Biologinen äiti saattaa myös toimia ilmoitustyyllillä, jolloin tapaamisten muutoksista ei neuvotella ollenkaan uusperheen vanhempien kesken. Tällainen ilmoitusasiakulttuuri voi myös muodostua ikäväksi tavaksi, ellei uusperheessä huomata, kuka käyttää päätösvaltaa. Vaikka uusperheen yhteisten asioiden sopimisesta ja

aikatauluista muodostuu lähes taiteenlaji, niin vain uuden puolison osallistuminen sekä valintoihin että päätöksiin alkaa rakentaa elämästä yhteistä. Tässä onnistutaan helpommin, jos kumpikin antaa valtuudet huolehtia ja päättää omia lapsia koskevista asioista. (Mts. 88–89.)

Huttunen (2001) korostaa, että yhteisen elämän rakentamisessa uusperheessä mies joutuu miehen malliksi ja kasvattajaksi, joka vaikuttaa lasten sosialisointiin. Uusperheen isä ei voi olla ”ei-kukaan” tai ”ei-mikään”, jonka lapset voivat sivuuttaa tai kohdella kuin ilmaa ja ohjaila mielensä mukaan. Jokainen uusperheen isä joutuu punnitsemaan kasvatukseen liittyviä periaatteitaan ja pelisääntöjä. Ajan kanssa on todennäköistä, että myös uusi puoliso toivoo hänen osallistuvan kasvatusarkeen, vaikka lasten biologinen isä ottaisi vastuuta suurimmista linjoista. (Mts. 137.)

Huttusen (2001) mukaan ongelmatilanteita syntyy, jos lasten entinen isäsuhde on epävakaa, jolloin biologinen ja juridinen isä ei tiedä, mitä hän haluaa suhteestaan lapsiinsa, jotka asuvat toisen miehen kanssa. Tällöin isäpuolelle voi syntyä otollista tilausta sosiaalisesti isäksi, mutta samalla biologinen isä voi mustasukkaisesti toimia tätä vastaan. Lasten äiti puolestaan ei välttämättä tiedä kumman miehen isyyttä hänen tulisi tukea ja mikä olisi lasten edun mukainen ratkaisu. Jos lasten isäsuhde, ydinperhe-elämä ja eroaika ovat olleet ongelmallisia, niin usein äidit kallistuvat mielellään uuden kumppaninsa puolelle. (Mts. 139–140.) Uusperheen isäpuoli saattaa joutua ikävään välikäteen, jolloin on vaikeaa päättää mihin suuntaa tulee olla solidaarinen. Uusi puoliso, johon hän on rakastunut ja lapsi, joka saattaa selvästi olla isää vailla, mutta samalla tuntematon mies on hänen kohtalotoverinsa. Tällaisessa tilanteessa uusperheen isäpuolelta vaaditaan kypsyyttä tukea biologisen isän jopa ristiriitaisiakin isyyskamppailuja ja silti yrittää olla tuottamatta äidille ja lapselle pettymystä. (Mts. 139.)

Sinkkosen (1998) mukaan uuden isäkandidaatin ei myöskään ole helppoa päästä sisään äidin ja lapsen muodostamaan perheeseen ja hänelle saatetaan asettaa suuria toiveita ja odotuksia, jotka ovat jääneet vanhassa perheessä toteutumatta. Uudelta isäpuolelta vaaditaan hienotunteisuutta, diplomatiikkaa ja ennen kaikkea kärsivällisyyttä. Tärkeintä on olla oma itsensä, välittää lapsista ja olla vastuullinen vanhempi. Isäpuolisuhde saadaan onnistumaan, kun ennen auktoriteettiasemaa ja kasvattajan roolia, luodaan luottamukselliset ystävyyssuhteet lapsiin. Ystävyydellä ja luottamuksella luodaan perusta ja tilaa muodostuvalle hyvälle kasvatussuhteelle. Käytännössä se tarkoittaa taustalla oloa, vaikka tekisikin mieli puuttua äidin ja lasten välisiin kiistoihin. (Mts. 231.) Huttunen (2001) toteaa, että vasta ystävyyden jälkeen lapset alkavat vähitellen luottaa uuteen aikuiseen ja sen jälkeen lapset

antavat hänelle mielessään oikeuksia ja velvollisuuksia. Monesti uusperheissä on myös tavallista, ettei miehestä tule psykologista isää tai isäpuolta, vaan lapset kehittävät usein omaaloitteisesti mieheen kaverisuhteen, jollaista heillä ei ole oman biologisen isänsä kanssa. Ideaalitapauksessa kaverisuhde täydentää lasten isäsuhdetta ja parhaimmillaan suhde edistää lasten tervettä itsetuntoa ja vuorovaikutustaitoja. (Mts. 139–140.)

Huttunen (2001) painottaa, että joka tapauksessa erot aiheuttavat lapsille psykologista isättömyyttä ja monesti niihin liittyy traumatisoivia kokemuksia sekä henkistä pahoinvointia. Aikuinen on jopa saattanut toivoa yksinhuoltajuutta ja tähän tahtoon lapsi joutuu sopeutumaan. Näin psykologinen isättömyys tuottaa myös ikäviä muistoja ja se on lapselle asia, joka on henkisesti työstettävä ja jonka kanssa on päästävä jonkinlaiseen sisäiseen ratkaisuun. (Mts. 161.) Sinkkosen (1998) mukaan pojat hyväksyvät monesti isäpuolen paremmin kuin tytöt. Pojat saattavat olla väsyneitä tappelemaan äidin kanssa, eikä heillä ole mitään menetettävääkään. Tytöt puolestaan ovat usein nauttineet hyvästä ja luottamuksellisesta yhdessäolosta äidin kanssa, jolloin uusi isäpuoli voi tuntua häiritsijältä. Lapsille haitallisinta on, jos äiti ja isäpuoli liittoutuvat biologista isää vastaan tai asettavat oman hyväksyntänsä ehdoksi, että lapsi luopuu hänestä. (Mts. 232.)

Raittila ja Sutinenkin (2008) kiinnittävät huomiota poikien asemaan. Heidän mukaan mitä kauempana lasten isä on, niin sitä tärkeämpi isäpuolen rooli on varsinkin poikien arjessa. Isäpuolen kanssa pelaillaan, urheillaan ja korjataan esimerkiksi pyörää. Yhteisen tekemisen myötä isäpuolet sujahtavatkin usein perheisiin äitipuolia mutkattomimmin. Isäpuolilla ei myöskään ole kiire vahvistaa vanhemman rooliaan, jolloin kaverisuhde palvelee molempia. (Mts. 31.) Raittila ja Sutinen (2008) huomioivat sukupuolten eroja uusperheiden vanhemmuudessa. Heistä naiset ovat usein uusperheessä päättämässä ja kantamassa vastuuta arjen järjestelyistä, mistä syntyy helposti riitoja. Jos uusperheessä asuu molempien biologisia lapsia, niin miehen on yleensä helpompaa olla läheinen lapsipuolilleen. Jos sen sijaan miehen omat lapset asuvat äidin luona, niin isäpuolelle voi olla haasteellista olla tasapuolinen omilleen. Monesti isäpuoli poteekin syyllisyyttä arkisesta läheisyydestä sekä huomiosta, jota jakaa uusperheen arjessa lapsipuolilleen. Muualla asuvat biologiset lapset saattavat myös ilmaista mustasukkaisuutta tai kateutta, koska näkevät isäänsä vähemmän kuin uusperheessä asuvat sisaruspuolet. (Mts. 31.)

Isäpuolten osalta Raittila ja Sutinen (2008) korostavat, etteivät aina heidän pääse helpolla, vaikka säästyvätkin epätasapainon rasiiteilta. Jos ei ole kasvanut vanhemmuuteen pikkuhiljaa, niin voi olla vaikeaa ymmärtää toisen tarvetta huolehtia ensin lasten edusta ja vasta sitten omastaan. Läheisyys lasten ja lapsettoman isäpuolen välille rakentuu myös

yleensä hitaammin. Lapsettoman isäpuolen lapsipuoliin kohdistamat odotukset ja kielteiset tunteet voivat myös olla epärealistisempia kuin miehillä, joilla on omia lapsia. Toisaalta taas mies, jolla ei ole omia lapsia, kiintyy lapsipuoliinsa yleensä enemmän. (Mts. 31–32.) Uusperheet, joissa on molempien edellisistä liitoista lapsia, saattavat ryhtyä kavereiksi, mikä helpottaa isäpuolta ja kaikkein onnellisimpia ovat isäpuolet, joiden perheissä on myös yhteisiä lapsia. Yhteiset lapset yhdistävätkin uusperheissä vanhempien lisäksi sisarpuolia, koska vauvasta tulee kaikkien yhteinen. Yhdessä asiassa isä ja isäpuoli ovat tasavertaisia, he toimittavat vanhaa isille uskottua virkaa: perheen lompakkoa. Tosin jos rooli kutistuu vain lompakon viraksi, niin ollaan vielä kaukana hyvästä suhteesta. (Mts. 31–32.)

Uusperheessä Raittilan ja Sutisen (2008) mukaan samassa kodissa eläminen liittyy yhteen, mutta se ei silti sido biologisen siteen lailla. Uusperheen aikuinen saattaa ajatella omaavansa perheen toisen aikuisen tasaväkisen roolin, mutta hän joutuu pian toteamaan, että muualla asuva biologinen vanhempi käyttää aina lapsen asioissa suurempaa valtaa. Samoin uusperheen uuden aikuisen on aina vaikeampi löytää paikkaansa, mitä aktiivisempi biologisen vanhemman rooli on. Uusperheen aikuisten suurimpia ongelmia on se, että voiko lapsipuolia kohdella samoin kuin omia lapsia ja vanhempiin lapsipuoliin ohjailu toimii vaikeammin. Pienet lapset, jotka tarvitsevat enemmän hoitamista, ovat aikuisista riippuvaisempia ja hyväksyvät isä- tai äitipuolen helpoimmin. Murrosikäiset lapset ovat luonnostaan irtautumassa perheestä ja saattavat suhtautua uuteen aikuiseen etäisesti, mikä ei johdu uutta aikuista kohtaan tunnetusta vieraudesta vaan siitä, ettei uusiin aikuissuhteisiin ole enää tarvetta. Roolien selkeyteen vaikuttaa myös uusperheen uuden aikuisen sukupuoli. Koska lapset pääsääntöisesti jäävät eron jälkeen asumaan äidilleen, niin on tavallisempaa ja sosiaalisesti hyväksytympää olla isäpuoli. Onneksi aika tekee aina tehtävänsä ja roolit käyvätkin selkeämmäksi yhdessä elettyjen vuosien myötä. (Mts. 28–29.) Seuraavaksi käsittelen lyhyesti isän näkökulmasta erovanhemmuuden eri muotoja.

2.5.1 Yhteishuoltajuus ja erovanhemmuus

Hokkasen (2002) mukaan yhteishuoltajuutta ei ole aina ymmärretty oikein, koska käsitteen juridiset ja käytännölliset merkitykset menevät puhekielessä sekaisin. Oikeudellisen periaatteen mukaisesti vanhemmat neuvottelevat ja päättävät lasten tärkeistä asioista eron jälkeen, kuten koulunkäynnistä ja kasvatuksellisista asioista. Jos lapsi asuu vain toisen vanhemman

luona, niin yhteishuoltajuudessa yleensä lähivanhempi kokee itsensä yksinhuoltajaksi ja etävanhempi jäävänsä ilman vaikutusmahdollisuuksia. Yhteishuoltajuus ei siis automaattisesti takaa yhteistä vanhemmuutta. (Mts. 122–125.) Castrénin (2009) mukaan yhteishuoltajuus nähdään lapsen edun kannalta kaikkein tärkeimpänä huoltomuotona, vaikka jaettu erovanhemmuus normina ja käytäntönä tarjoaa mahdollisuuden vahingonteolle, kiusalle ja vallankäytölle. Uusperheissä eron jälkeisen vanhemmuuden jatkuminen ja perheen toimivuuden saavuttaminen muodostavat ilmiselvän haasteen, sillä lapsen suhteita biologisiin vanhempiin tulee tukea, mitä jo lainsäädäntö ja käytäntö olettavat, mutta samalla ulkopuolisten suhteiden koetaan kuormittavan uuden perheen muodostumista. (Mts. 140–146.)

Lasten hyvä suhde isään voi kehittyä eron aikana traumatisoivien perheprosessien kautta huonoon suuntaan. Huttunen (2001) esittääkin, että joskus vanhempien väliset riidat suorastaan runtelevat lapsen isäsuhdetta, jolloin toivoisi, että olisi jokin ulkopuolinen taho, joka pysäyttäisi moisen kehityskulun ja sallisi lapsen säilyttää isäsuhteensa. Tilanteet ovat hankalia pysäyttää ja ehkä siksi vahvistuvaan isyyteen onkin helpompaa ottaa kantaa. Hän painottaa, että yhteiskunnan ja perheen ulkopuolisten tahojen tulisi toden teolla tukea jaettua vanhemmuutta ja osallistuvampaa isyyttä. ”Monen nuorenparin kehityshistoria ja omat voimavarat ovat riittämättömiä siihen, että he vanhemmiksi tultuaan osaisivat toteuttaa jaettua vanhemmuutta, vaikka se pitkän päälle olisi koko perheen etu. Siksi he tarvitsevat sekä henkilökohtaista ohjausta että ulkoisten olosuhteiden säätelymahdollisuuksia, kuten työn ja perheen yhteensovittamista helpottavia ratkaisuja”. (Mts. 194.)

2.5.2 Lähivanhemmuus

Lähivanhemmaksi kutsutaan sitä vanhempaa, kenen luona lapsi asuu. Autonen-Vaaranieniemi (2012) tutkimuksen mukaan lähivanhemmuuteen liittyy myös kysymys sukupuolten vastasuhteista. Avioerossa nämä valtasuhteet muuttuvat. Erityisesti riitaisia ja vaikeita eroja läpikäyneet isät ajattelevat naisten saavan enemmän valtaa lasten lähihuoltajuuden myötä, koska useimmiten lapsi jää asumaan äidin luokse. Samalla isien nähdään menettävän sukupuoleen perustuvan valta-asemansa miehenä. (Mts. 113.) Vaikka vanhemmilla olisi yhteishuoltajuus, niin monet isät kokevat, ettei heillä eron jälkeen ole enää riittävästi vaikutusmahdollisuuksia lastensa asioihin. Isien mielestä ex-vaimolle jää valta-asema päättää lasten tapaamisjärjestelyistä ja samoin he kokevat, että julkisen vallan toimijat päättävät erotilanteessa heidän asi-

oistaan. Isillä on kulttuurinen painolasti periaatteesta, jonka nähdään estävän ja hankaloittavan isien oikeuksien toteutumisen. Miesten mielestä sosiaalityöntekijät ovat kyvyttömiä näkemään isiä lähivanhempina ja äitejä suositaan naisten keskinäisen liittolaisuuden avulla. Samoin miehet kokevat tulleen ammattilaisten ja viranomaisten syrjimiksi, kun on päätetty lasten huoltajuudesta, elatuksesta ja asumisesta. (Mts. 114–115.)

Raittila & Sutinen (2008) puolestaan toteavat, että useimmiten lapsen parhaan katsoo tietävänsä juuri se vanhemmista, kenen luona lapsi pääsääntöisesti asuu. Samoin lähivanhemmalla voi olla taipumus tietää asioita etävanhemman puolesta. Hän voi luoda myös oman mielikuvan lapsen olosuhteista etävanhemman luona sekä mahdollisesti korostaa tarpeettomasti entisen puolison heikkouksia. (Mts. 57–58.)

2.5.3 Etä-isyys

Kun biologis-juridinen isä asuu lapsestaan erillään ja lapsen isän luona viettämää aikaa ei ole jaettu tasapuolisesti, syntyy etävanhemmuus ja etä-isän rooli. Etä-isyiden tunnetuin muoto on niin sanottu ”viikonloppuisä”, mutta tapaamisia tai isän luona asumista on monesti muulloinkin kuin vain viikonloppuisin. Leimallista etä-isyudessa on isyyden biologisen ja juridisen puolen korostuminen, jolloin isyys on tunnustettu ja usein mies on myös lapsen toinen virallinen huoltaja. Lapsen arkea tosin voi olla jakamassa äidin uusi puoliso, joka on voinut saada sosiaalisen isän ja ehkä myös psykologisenkin isän aseman. Vaikka etä-isä yleensä edustaakin näitä isyyden eri puolia, niin on valitettavaa, ettei etä-isän ja lasten muodostamaa perhettä tunnusteta virallisesti perheeksi. Tämä vaikuttaa muun muassa siihen, ettei etä-isä ole oikeutettu hakemaan asumistukea perheenä, mikä mahdollistaisi perheen koosta vastaavan asunnon hankkimisen. (Huttunen 2001, 99–100.)

Hakovirta ja Rantalaiho (2009) esittävät näkemyksensä perhepolitiikasta käsin. Heidän mukaan perhepolitiikalla tarkoitetaan hyvinvointivaltion tukimuotoja, jotka tukevat lapsiperheitä sekä suojaavat sosiaalisilta ja taloudellisilta riskeiltä. Suomen perhepolitiikan lähtökohtana on kahden vanhemman huoltama lapsiperhe ja se on ydinperhekeskeistä. Yksihuoltajat eivät ole koskaan saaneet taloudellista erityistukea ja etuuksiin on oikeutettu vain se vanhemmista kenen luona lapsi asuu virallisesti. Lapsen kanssa asuvalla isällä on oikeus vanhempainvapaaseen ja kiintiöjärjestelyillä isiä kannustetaan käyttämään tätä oikeutta, mutta etä-isällä ei ole samaa mahdollisuutta. (Mts. 36.) Sen sijaan Norjassa ja Ruot-

sisä on kiintiöity osa vanhempainvapaasta kokonaan isälle, eikä tätä osuutta voi siirtää äidille. Jos isä ei käytä oikeuttaan, niin vanhempainvapaa jää lyhyemmäksi. Suomessa asumisen perusteella määräytyvä oikeus on ristiriidassa erityisesti etävanhemman ja lapsen välisen merkityksellisen tunnesuhteen tukemisen kanssa. Ruotsissa ja Norjassa isien hoivavanhemmuuksia on tuettu voimakkaammin ja Ruotsissa myös vuoroasumiskäytäntö on viranomaisien tunnustama lapsen asumismuoto. (Mts. 40–48.) Norjan ja Ruotsin erot Suomen järjestelmään ovat huomattavat ja perhepolitiikan tarkasteleminen jaetun vanhemmuuden näkökulmasta paljastaa, ettei Suomessa ole eron jälkeisiä perhesuhteita huomioitu yhtä hyvin (Mts. 54).

Monet etä-isät pitävätkin tilannetta epätasa-arvoisena, sillä heidän mielestään huomattavasti useampi ero-isä haluaisi ja pystyisi pitämään lapset luonaan yhtä hyvin kuin äiti. Usein näiden puheiden takaa löytyy se isä, joka on myöntynyt äidin tahtoon ja kokee uhrautuneensa joko äidin tai lasten vuoksi. Sen sijaan äitien on vaikeaa taipua tällaiseen ratkaisuun, koska heillä on yleisen mielipiteen ja asenneilmaston taakka. Näin ollen niissäkin tilanteissa, joissa isä perustellusti haluaisi lapset luokseen asumaan, niin äiti panee yleensä vastaan. Riitaisissa erossa on kaksi vaihtoehtoa, joko isä antaa periksi tai asia etenee sekä laajenee viranomaismenettelyksi. (Huttunen 2001, 105.)

Huttusesta (2001) sopueroihin voi liittyä suuria vaikeuksia, neuvottomuutta ja kokeuksia lasten menetyksistä. Monissa sopueroissa lapsen ja muualla asuvan vanhemman tapaamisjärjestelmät ovat myös niin vähäisiä, etteivät ne turvaa lapsen ja etä-isän mahdollisuutta läheiseen ihmissuhteeseen. (Mts. 109–111.) Linnavuori (2007) havaitsi tutkimuksessaan, että lastaan niukasti tapaava etä-isä menettääkin usein ajan myötä kosketuksen lapsen arkielämään. Samalla vaikutusmahdollisuuksien vähentyessä myös lapset alkavat tuntua vierailta ja oma isyys vierailijan asemalta. Eron jälkeen tapaamiset isän kanssa saattavat harventua ja isät vaikuttavat vetäytyvän vanhemman roolista, koska eivät halua lapsensa joutuvan huoltoriidan kohteeksi tai he kokivat, että lapset hyötyisivät enemmän läheisestä äitisuhteesta. (Mts. 15–16.) Huttusen (2001) mukaan yhtenä syynä tapaamisten harvenemiseen on se, että etä-isälle on psyykkisesti raskasta tottua elämänrytmiin, jossa odotus, jälleennäkeminen ilo, haikea ero ja erossaolon kaipaus vuorottelevat jatkuvasti. Varsinkin silloin, kun lapset merkitsevät isälle paljon ja tapaamisiin liittyy voimakkaita tunnelatauksia. Tällöin ilon ja surun vuorottelu voi aikaa myöten muodostua niin raskaaksi, ettei hyväkään isä enää kestä. (Mts. 112.)

Hokkasen (2002) mukaan eri kulttuureista löytyy paljon tarinoita vanhemmista, jotka syystä tai toisesta ovat hyljänneet lapsensa. Yhdysvalloissa kulttuuriin kuuluu vanhempana tietää, mitä lapsi tällä hetkellä tekee ja missä. Yhdysvaltalaisten äitien ja isien auktoriteetti tuleekin siellä vanhempien roolista lastensa suojelijoina ja huolehtijoina. Tällöin muualla asuva vanhempi marginalisoituu helposti, kun ei ole läsnä lapsen arjessa ja toiminnoissa. Sen sijaan Suomessa jommankumman vanhemman katoamista lapsen elämästä ei pidetä yhteiskunnallisena ongelmana, kuten Yhdysvalloissa, vaikka jotkut lapset senkin joutuvat valitettavasti kokemaan. Vaikka isä ei katoaisi kokonaan, niin silti tapaamisiin liittyvät pettymykset, sopimusrikkomukset ja yllättävät esteet syventävät etä-isän kriisiä. Myös lähivanhempi-äidit voivat syystä tai toisesta olla haluttomia tukemaan isän roolia ja vanhemmuussuhdetta. Kaikki eivät myöskään halua olla tekemisissä entisen puolison kanssa ja se vaikuttaa lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen. (Mts. 133–134.)

Huttunen (2001) käyttää viikonloppuisän nimitystä, mikä on tullut pitkälti tapaamisjärjestelyjen ohessa, kun etä-isä tapaa lapsiaan joka toinen viikonloppu. Tällöin lapsi yleensä viettää kuukauden aikana kaksi viikonloppua perjantaista sunnuntaihin, jolloin heillä on vain kaksi kokonaista päivää aikaa yhdessäoloon. Kahden viikon tapaamisväli on pitkä etenkin pienille lapsille, mutta niin se on myös etä-isällekin. Tämä varsin yleinen tilanne johtuu osittain niin sanotusta yhden kodin periaatteesta, joka on Suomessa omaksuttu käytöön laajasti ja suhteellisen kriittittävästi erolasten asumisessa. On ajateltu, että lapsella on yksi kiinteä koti, joka tukee elämän jatkuvuuden ja pysyvyyden tunnetta ja tarjoaa samalla katkeamattomat ystävyyskontaktit sekä turvallisen ja tutun ympäristön. Tämän periaatteen tunnollinen toteuttaminen tuottaa kuitenkin katkoksia yhdessä lapsen tärkeimmässä ihmissuhteessa, lapsen suhteessa omaan isään. (Mts. 116.)

Hokkasen (2002) mukaan uusperheessä isällä on myös taakkanaan epäonnistuminen edellisessä liitossa sekä omanlaiset kokemukset vanhemmuudesta, joten uuteen tilanteeseen sopeutuminen vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä. Varsinkin leikki-ikäisen lapsen kanssa oleminen painottuu fyysiseen yhdessä tekemiseen ja läsnäoloon. Isät tekevät asioita joko ajan vähyyden vuoksi tai ajan säästämiseksi. Lyhyen tapaamisajan puitteissa saatetaan määrää korvata laadulla ja otetaan kaikki irti vähäisestä yhteisestä ajasta. (Mts. 128–130.) Castrénin (2009) mukaan uusperheissä muualla asuvien lasten tapaamiset saattavat myös vähentyvät, kun perheeseen syntyy uusia yhteisiä lapsia ja jos isäpuolen suhde uuden puolison lapsiin on hyvä (Mts. 70–72.) Uusperheen isä saattaa pohtia mikä on oikeanlainen tapa suhtautua puolison lapsiin ja vanhemmuuden roolit voivatkin vaihdella suuresti. Toiset haluavat ottaa paljon kasvatuksellista ja sosiaalista vastuuta puolison lapsista ja toiset eivät

puolestaan halua jakaa minkäänlaista vastuuta. Vastuu kysymyksissä pariskunnalla voi myös olla täysin ristiriitaisia odotuksia toisiaan kohtaan. (Castren 2009, 70–72; Fagerlund-Jalokinos 2012, 8.)

Raittilan ja Sutisen (2008) mukaan perheen roolit ovat vuosituhansien kuluessa tulleet niin vahvoiksi, että jokaisella tulevalla äidillä ja isällä on käsitys, mihin on ryhtymässä. Uusperheen vanhempien rooleista sen sijaan ei ole yhtenäistä käsitystä. Epävarmuus asemasta ja roolista johtaakin usein turhautumiseen ja pettymyksiin. (Mts. 25.) Sutisen (2005) mukaan isä- ja äitipuolet ovat epävarmoja mitä heidän rooliinsa kuuluu, joten he eivät myöskään tiedä, mitä heiltä odotetaan. Uusperheen jäsenten erilaiset odotukset lisäävät ristiriitojen todennäköisyyttä niin uusperheen jäsenten kuin myös entisen ydinperheen ja uusperheen välille. Isä- tai äitipuolella ei myöskään ole juridisia oikeuksia lapsipuoleen nähden eikä täten päätäntävaltaakaan lapsipuolta koskevissa asioissa, vaikka jakaisikin arjen kasvatusvastuineen hänen kanssaan. (Mts. 18.) Instituutiona uusperhe on hatara, koska edellisen parisuhteen urat voivat olla syviä eikä uuteen opettelu ole aina helppoa, sillä uusperheen sisäisissä rooleissa on haasteita. Uusperheessä ei riitä, että ottaa vastuuta perheestä, vaan täytyy selvittää, miten tässä perheessä, uuden puolison ja hänen lasten kanssa ollaan isä- tai äitipuolena. Monesti uusperheen aikuinen joutuukin miettimään, odotetaanko häneltä samaa kuin biologiselta vanhemmalta ja onko hänelle paikkaa perheessä? (Raittila & Sutinen 2008, 25–26.)

3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerron tarkemmin tutkimuksen tekemisestä ja esittelen tutkimustehtävän. Samalla kerron käyttämästäni tutkimusmenetelmästä tarkemmin ja pohdin eettisiä valintojani. Eettisyyden yhteydessä pohdin myös omaa uusperheellisyyttäni ja miten koen sen vaikuttaneen aiheen valinnassa, haastatelussa ja analysointivaiheessa.

3.1 Tutkimusaiheen valinta ja tutkimustehtävä

Aloitin syksyllä 2014 pro gradu -tutkielman ideoinnin ja aiheen valintaan vaikutti omat kokemukseni uusperhe-elämästä. Hyvin moni lähipiiristämmme on eronnut ja perustanut uusperheen, joten aihe tuntui kiinnostavalta. Tutustuessani tilastoihin ja aiempiin tutkimuksiin minulle selvisi, että miesten, erityisesti uusperhe-isien, näkökulmasta ei ole paljon tutkimustietoa. Perehtyessäni aihealueeseen syvemmin kävi ilmi, että yleensä miesten ja isäpuolten rooleista ja tuntemuksista olivat tulkintojaan esittäneet uusperheiden äidit tai äitipuolet. Brobergin (2010) ja Sutisen (2005) väitöskirjojen mukaan suurin osa lapsista Suomessa jää asumaan äidin luokse eron jälkeen, joten oletin uusperhe-isien olevan enimmäkseen isäpuolen asemassa. Toinen alustava oletukseni oli, että uusperheiden isäpuolet voivat olla myös etäisän ja biologisen isän asemassa samanaikaisesti. Koska uusperhe on moninaisten suhteiden muodostuma ja uniikki kokonaisuus, niin kiinnostukseni kohdentui miesten kokemuksiin isyydestään ja heidän suhteistaan uusperheen lapseen. Jokaisen isän kertomus uusperhe-elämästä on aina yksilöllinen ja sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa muotoutunut kokemus. Tutkimustehtäväksi muodostui uusperheiden isäpuolten asema ja merkitykset, joita he antavat omalle toimija-asemalleen uusperheen isänä.

3.2 Puolistrukturoitu teemahaastattelu

Teemahaastattelun valintaa tutkimusmenetelmäksi voidaan perustella sillä olettamuksella, että kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia ja uskomuksia voidaan tutkia tällä menetelmällä. Teemahaastattelussa korostuvat ihmisten tulkinnat ja niiden merkitykset asioista, jolloin uskoin saavani runsaasti aineistoa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.)

Haastattelu on luottamuksellinen vuorovaikutustilanne, joka on ennalta suunniteltu, haastattelijan alulle panema ja ohjaama. Haastattelutilanteessa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa, mutta haastattelijan tehtävänä on motivoida haastateltavaa ja pitää haastattelua yllä. (Eskola & Suoranta 2003, 85.) Haastattelun haittana voi olla se, että tutkijan läsnäolo voi kuitenkin vaikuttaa tutkittavan vastauksiin haastattelutilanteessa (Virtanen 2006, 170). Aineisto tulee siis hankkia niin, että tutkija vaikuttaa mahdollisimman vähän haastateltavan esille tuomiin kokemuksiin ja näkemyksiin tutkittavasta ilmiöstä. Minun piti pyrkiä luomaan haastatteluissa rento ja vapaan keskustelun ilmapiiri, jolloin tutkittavat pystyvät vapaasti tuomaan esiin henkilökohtaisia kokemuksiaan.

Puolistrukturoidussa haastattelussa ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltavat vastaavat etukäteen määrättyihin aihealueisiin omin sanoin. Kaikkien haastateltavien kanssa käydään kaikki teemat läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus voivat vaihdella. (Eskola & Suoranta 2003, 86; Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.) Etukäteen valitut teemat takaavat sen, että jokaisen haastateltavan kanssa on puhuttu samoista asioista. Teemat auttavat myös jäsentämään haastatteluaineistoa. (Eskola & Suoranta 2003, 87; Virtanen 2006, 170.)

Yksilön kokemus on aina subjektiivinen, jolloin todellisuutta tulkitaan omien kokemusten kautta. Aikaisemmat kokemukset ovat näin läsnä jokaisessa tilanteessa. (Ahlbom 2000, 156.) Elävät kokemukset voivat pitää sisällään tietoa, tunnetta, intuitiota ja uskoa sekä näiden yhdistelmiä (Perttula 2005, 137). Koska minulla on omia kokemuksia uusperhe-elämästä, niin ne ovat myös olleet läsnä tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Tätä omien kokemusten suhdetta tutkimukseeni käsittelenkin vielä erikseen luvussa 3.4 eettisyyden yhteydessä.

3.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Tutkimukseni koostuu suomalaisista isyys- ja uusperhetutkimuksista, jotka olen esitellyt teoriaosuudessa. Aihetta on Suomessa tutkittu melko vähän, niin sitä on hyvä lähestyä fenomenologisella ajattelutavalla. Fenomenologinen ajattelutapa korostaa ilmiön kokemusta ihmiselle etsimättä objektiivista totuutta. Tällä lähestymistavalla voin tutkia ja kuvata isäpuolten kokemuksia sellaisenaan kuin ne ilmenevät ja määritellä sitä, mitä ne hänelle merkitsevät. Fenomenologiassa on useita suuntauksia, mutta tässä tutkimuksessa en sitoudu mihinkään tiettyyn suuntaukseen. Toisten ihmisten kokemusten ymmärtämisessä tutkijalta edellytetään

itsekritiikkiä ja tutkijan on asetettava oma totuutensa koetukselle. Isien identiteetit rakentuvat heidän kertomuksista, jolloin niiden kautta on mahdollista ymmärtää heidän menneisyyttä ja kokemustaan. Samalla nämä kokemukset ja kertomukset suuntaavat heitä toimijoina tulevaan.

Lähestyn haastatteluaineistoa fenomenologista ajattelutapaa ja teoriaohjaavaa sisällönanalyysia käyttäen. Sisällön analyysi on kvalitatiivisen tutkimuksen laji (Hirsjärvi, Remes & Sarajärvi 2006, 153), jota voidaan Tuomi & Sarajärven (2009, 91) mukaan pitää perusanalyysimenetelmänä ja sitä voidaan käyttää yleisesti kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Koska analyysi kohdistuu kommunikaatioprosessissa tuotettuun aineistoon, eli isäpuolten kertomuksiin haastatteluissa, niin sisällönanalyysi on perusteltu analyysimenetelmävalinta (Hirsjärvi ym. 2006, 167). Analyysillä on aina tarkoitus ja tehtävä, kuten luoda aineistosta mielekäs kokonaisuus, jonka avulla voi tuottaa mahdollisimman rikkaan tulkinnan ja tehdä johtopäätöksiä siitä. Tutkimusten yleisiä tarkoituksia voivat olla kartoittava, kuvaileva, selittävä tai ennustava tutkimus. Yksittäisellä tutkimuksella voi olla useampiakin tarkoituksia, mutta tässä pääpainopiste on selvästi kuvailevan ja selittävän alueilla. (Hirsjärvi ym. 2009, 138–139; Puusa 2011, 116.) Teoriaohjautuvan tutkimuksen haasteena ovat tutkijan asettamat käsitteet, tutkimusasetelma sekä menetelmät, jotka vaikuttavat tuloksiin. Tutkijan tuleekin kontrolloida sitä, että analyysi tapahtuu aineiston tiedonantajien ehdoilla eikä tutkijan ennakkoluulojen saattamana. (Patton 2002, 453; Tuomi & Sarajärvi 2009, 98–103.)

Menetelmän ydinajatuksena on löytää aineistosta tekstin merkityksiä, eli toistuvia teemoja, eroavaisuuksia tai yhteneväisyyksiä haastattelujen ja haastateltavien välillä. Analyysin tekeminen pitää sisällään sekä analysointia että synteysin tekemistä, jolloin analyysin vaiheessa aineistoa eritellään, tiivistetään ja luokitellaan, kun taas synteysin vaiheessa tehdään kokonaiskuvaa aineistosta ja esitetään tutkimuskohde uudesta näkökulmasta. Raporttiin tutkija kirjoittaa sanallisen selkeän ja ymmärrettävän kuvauksen kokonaisprosessista eri vaiheineen. (Puusa 2001, 116.)

Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan teoriaohjaava sisällönanalyysi sijoittuu aineistolähtöisen ja teorialähtöisen sisällönanalyysin välimaastoon. Analyysi etenee teoriaan nojaten, mutta analyysia ei tehdä teorian ehdolla, vaan aineistoon tiiviisti tukeutuen. Lisäksi aikaisempi tieto tai teoria tutkimusaiheesta ohjaa ja auttaa analyysiä, mutta analyysiyksiköt nousevat aineistosta. Teoriaohjaavan analyysin päättelyn logiikassa on kyse abduktiivisesta päättelystä, jolloin aineistolähtöisyys ja valmiit mallit vuorottelevat tutkijan ajatteluproses-

sin edetessä. Tälle analyysimenetelmälle on ominaista se, että aikaisempi tieto ja sen vaikutus on tunnistettavissa analyysistä, mutta analyysin tarkoituksena ei ole teorian testaus vaan uusien ajatusten havaitseminen ja esiin nostaminen. Analyysi etenee myös monesti kolmi-vaiheisen prosessin kautta. Ensin aineistoa pelkistetään, eli redusoidaan. Toisessa vaiheessa aineistoa ryhmitellään, eli klusteroidaan ja lopuksi luodaan teoreettisia käsitteitä, eli abstrahoidaan. Tässä tutkimuksessa pelkistin tutkimuskysymysten avulla epäolennaisia asioita pois. Seuraavaksi ryhmittelin aineistosta samankaltaisuudet ja eroavaisuudet omiksi osiokseen, jolloin muodostuivat pääteemat. Lopuksi etsin näistä teemoista tutkimuksen kannalta olennaista tietoa, joista yhdistelin eri luokituksia niin kauan kuin se näytti tuottavan tulosta, mikä voidaan nähdä uusien ajatusten havaitsemisena ja esiin nostamisena. Sekä abstrahoinnissa että muissakin analyysin vaiheissa olen käynyt empiirisen aineiston ja olemassa olevan teoreettisen käsitteistön välistä dialogia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–97, 103–113.) Tavoitteeni on pyrkiä kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä tiiviissä ja kevyesti yleistettävässä muodossa.

3.4 Tutkimuksen kulku

Päätin kerätä aineiston haastattelemalla, koska vuorovaikutteinen keskustelu tuntui kaikkein luonnollisimmalta toteutustavalta. Seuraava pohdintani olikin, että kuinka löydän juuri uusperheellisiä isäpuolia haastateltavaksi. Joulukuussa 2014 olin yhteydessä Suomen Uusperheiden Liitto ry:n, eli Supli:n, toimistoon ja he olivat valmiita auttamaan. Tein Supli:lle tammikuussa 2015 tutkimuslupahakemuksen sekä haastateltavien hakuilmoituksen (ks. liitteet), jonka he julkaisivat nettisivustollaan. Ilmoituksen julkaisun jälkeen sain heti seuraavana kolmena päivänä kahdeksan ilmoittautumista. Vaikka hakuilmoitus oli näkyvässä kahden kuu-kauden ajan, niin ilmoittautumisia ei tullut enempää.

Lopulliseksi kohderyhmäksi valikoituivat siis kaikki kahdeksan ilmoittautunutta, mutta heistä vain yksi oli niin sanotusti aito isäpuoli, jolla ei ollut yhtään biologista lasta ja hän toimi uusperheessä ainoastaan isäpuolen asemassa. Kaikkien haastateltavien puolisoilla oli entisestä liitosta lapsi tai lapsia, jotka asuivat uusperheessä ja kävivät tapaamassa biologista isäänsä. Kolmessa tapauksessa lapset asuivat vuoroviikoin molempien vanhempien luona. Viidelle haastateltavalle oli syntynyt uusperheeseen yhteisiä lapsia ja kaksi toimi lähihivanhempänä, jolloin lapset kävivät tapaamassa biologista äitiään uusperheen kodin ulkopuolella. Näin ollen seitsemän informanttia toimi isän, isäpuolen ja etä-isän roolissa. Tässä

vaiheessa ennakko-oletukseni toteutui sen suhteen, etten löytäisi ainoastaan isäpuolia, vaan he edustivat useampaa toimija-asemaa arjessaan.

Yhteydenpito ja haastattelujen sopiminen tapahtuivat sähköpostin välityksellä. Lähetin informanteille etukäteen mietittäväksi haastattelun teemat ja vaikka ilmoittautumisien yhteydessä olin pyytänyt henkilö- ja perhetietoja, niin laadin vielä tietojen paikkansapitävyyden varmistukseksi ylimääräisen lomakkeen, jonka annoin isäpuolille haastattelun yhteydessä. Lomakkeessa kysyttiin taustatiedot, näkemys uusperheen jäsenistä ja siinä oli ylimääräinen täydennystila, johon sai laittaa jälkikäteen mieleen palanneita asioita, mikäli niitä ilmenisi. Annoin myös täydennyslomakkeille valmiiksi maksetut kirjekuoret, ettei kenellekään aiheutuisi lisäkustannuksia. Pyrin tekemään kaikkeni, että tutkimuksestani koituisi mahdollisimman vähän vaivaa haastateltaville. Lomakkeita palautui vain viisi, joten niitä ei ole huomioitu tutkimuksessa.

Sovin jokaisen kanssa erikseen heille sopivimmat haastattelupaikat, joita olivat kahvilat, huoltoasemat, hotellien aulat ja yksityisasunnot. Kaksi haastattelua toteutettiin puhelimitse, koska välimatkat olivat pitkät ja aikatauluja ei saatu sovitettua kohdalleen. Yksi haastattelu kesti keskimäärin puolitoista tuntia. Haastatteluiden aluissa miehet kertoivat uusperheen muodostusvaiheesta sekä kuinka ovat tavanneet nykyisen puolisonsa. Nämä tarinat olivat erittäin kirjavia ja mukaan mahtui työpaikkaromansseja, ”some”-treffejä sekä perinteisiä tanssiravintolatapaamisia.

Kaikki haastateltavat ovat Supli:n jäseniä, minkä vuoksi tutkimukseni tavoitti ehkä niin sanotusti normaalia aktiivisempia isiä. Tutkimukseen osallistuneet isät olivat tottuneet puhumaan avoimesti asioistaan, minkä oletan johtuneen siitä, että he olivat osallistuneet Supli:n vertaistoimintaan. Tämä on saattanut olla myös motivaatiotekijä tutkimukseen osallistumisessa. Lähes kaikki kertoivat heti haastattelujen alussa, että haluaisivat tuoda uusperheiden elämää esille ja tätä kautta myös isäpuolten monitahoista roolia entistä paremmin tiedostetuksi. Jotkut toimivat vertaisryhmien vetäjinä ja kouluttajana, mikä näkyi tarinoissa siten, että Supli:n jäsenyydestä oli muodostunut lähes elämäntapa.

Vaikka haastatteluja toteutettiin julkisilla paikoilla, niin yllättävän helposti löytyi aina sopivan rauhallinen tila. Kauppakeskuksen kahvio oli kaikkein äänekkäin sekä istumapaikan löytäminen meinasi muodostua ongelmaksi. Tutkijan kannalta ikävin ja samalla koo-misin paikka oli hotellin aula, jossa minua yllätyksekseni epäiltiin maksullisten palveluiden tarjoajaksi. Tässä tapauksessa haastateltavan paikalle saapuminen oli erittäin huojentavaa, mutta tilanne tarjosi samalla hauskan keskustelun avauksen.

Kaikki haastattelut tallensin matkapuhelimen ääninauhuri-sovelluksella ja tallenteita olen käsitellyt huolellisesti ja salassapidosta huolehtien. Haastatteluista muodostui mielestäni hyvä luottamuksellinen ja rento keskustelutilanne. Koen myös, että isät pystyivät kertomaan asioistaan luontevasti. Keskustelut pitivät sisällään uusperheiden arjen erilaisia tilanteita suruineen ja iloineen.

Haastattelujen jälkeen litteroin kaiken sanatarkasti tietokoneella ja tulostin koko aineiston. Leikkasin ilmaisut erillisiksi paperiliuskoiksi ja aloitin niiden koodauksen värien avulla. Seuraavaksi aloitin järjestelyn ja lausahdusten ryhmittelyn isien antamien merkitysten mukaisesti. Tämän jälkeen nimesin aineistosta eniten esiin nousseet pääteemat isien toimija-asemia parhaiten kuvaavilla termeillä. Löysin viisi uusperhe-isyysuuduttavuutta, jotka ovat solidaarinen, ristiriitainen, rikottu, statukseton ja joustava isyys.

3.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen toteutuksessa tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä ja analysoinnin tulee tapahtua tiedonantajien ehdoilla, eikä tutkijan omien ennakkoluulojen ohjaamana. Tutkijan puolueettomuus ja objektiivisuus sekä hänen määrittelemään tavoitteeseen pääsemisen nähdään vaativan ontologista erittelyä, eli omien ennakkokäsitysten auki kirjoittamista ja kriittistä suhtautumista niihin. Ennakkokäsitysten tietoinen analysointi ja niiden ilmi tuonti myös raportoinnissa on tärkeää, koska tutkija itse tulkitsee hankkimansa aineistoa ja on samalla keskeisin tutkimusväline. (Tuomi & Sarajarvi 2002, 96–133; Eskola & Suoranta 2003, 201.)

Alusta asti oma kiinnostukseni, motivaatio ja ajatukseni tutkimuksen tekemiseen pyörivät ennakkokäsitysteni ympärillä siten, että uusperheiden alkutaival ei ole helppo ja etä-isät eivät ole tasa-arvoisessa asemassa lapsen huoltajina, mitkä perustuvat omakohtaiseen kokemukseen ja lähipiirin havainnointiin. Tutustuessani tehtyihin tutkimuksiin vahvistui positiivisiin asioihin keskittymisen tarve ja uusperheellisyys. Tätä kautta kävikin ilmi, että miesten näkökulmasta haluttiin saada enemmän tietoa, mutta mietin edelleen omaa objektiivisuuttani. Koen, että koska tutkimukseni herättää paljon ajatuksia ja yhteneviä kokemuksia omaan uusperhe-elämään verraten, niin olen pystynyt asennoitumaan neutraalisti ja aidosti ihmettelevän pohdinnan suuntaisesti. Hyvä perehtyminen, aiheen rajaaminen ongelman asetteluineen yhdessä asteittaisen etenemisen kanssa ovat olleet tärkeitä vaiheita ja vahvistaneet neutraaliuttani. Samoin koko tutkimukseen käytetty aika ja tauotus ovatkin mahdollistaneet mielipiteistä irrottautumisen, niin että olen pystynyt tarkastelemaan asioita yhä

objektiivisemmin. Alkuvaiheeseen verrattuna käsitykseni ovatkin muuttuneet paljon laajemmiksi uusperheellisyyden ja eri isyyden muotojen suhteen.

Toisten ihmisten ainutkertaisten kokemusten ymmärtäminen ei ole helppoa tutkimustyössä. Ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä mahdollistuu tutkijan sekä tutkittavan kohtaamisessa, eli haastattelutilanteessa. Fenomenologisessa lähestymistavassa tutkimuksen luotettavuus perustuu siihen, kuinka hyvin tutkija on onnistunut tavoittamaan kohtaamisessa toteutuneen ymmärryksen sekä kokemusten merkityksen ja kiteyttämään sen analyysin avulla yleiseen muotoon. Tutkittavan ilmiön ymmärtäminen on kuitenkin aina vajavaista, koska ymmärtäminen on tutkittavan elämäntilanteeseen kietoutunutta. (Lehtomaa 2005, 192.) Tutkijan tulee huolehtia myös siitä, että kaikki vaiheet on tehty huolellisesti. Kyse on erityisesti siitä, miten hyvin tutkittavana oleva asia tavoitetaan sellaisena kuin se tutkimuskysymysten kannalta todellisuudessaan on olemassa (Perttula 2005, 136). Olenkin kiinnittänyt huomiota siihen, että eettinen arviointi on kulkenut koko tutkielman teon ajan mukana. Eettisyyden ja luotettavuuden kysymykset liittyvät tutkijan tekemiin valintoihin, koska valintoja tehdään aiheen valinnasta aina tutkimustiedon käyttöön saakka, niin ne ovat läsnä jokaisessa tutkimuksen vaiheessa. (Pietarinen & Launis 2002, 46; Tuomi & Sarajärvi 2002, 126.) Vaiheista ja päätöksistä hyvänä esimerkkinä kertovat pohdintani litteroinnin tavoista. Koska minulla oli omakohtaista kokemusta uusperheellisyydestä, päädyin luotettavuuden vuoksi litteroimaan koko aineiston sana sanalta ja äännähdykset sekä puhuvat merkiten lausahdusten yhteyteen. Näin toimien pyrin varmistamaan, etten vahingossakaan muokkaisi aineistoani omaan ensiymmärrykseeni vastaavaksi kertomukseksi (Nikander 2010, 433–434). Litterointiaineistoon en ole kuitenkaan kirjannut kuvauksia haastattelutilanteista, koska aineistoa ei käytetä jatkotutkimuksiin (Kuula & Tiitinen 2010, 447).

Jo tutkimusaiheen valinta on aina eettinen valinta. Tässä tutkimuksessa eettiset pohdintani kohdistuivat enimmäkseen omaan uusperheäitiyteeni ja uusperheiden yksityisasioiden esille nostamiseen. Ihmisten yksityiselämän ja henkilökohtaisten tuntemusten esille tuominen vaatii perusteellista pohdintaa, miten asioista kertoo ja kuinka pitää kiinni anonymiteetista ja tunnistettavuuden haasteista. Isien kokemukset uusperheissä ovat yksipuolisia näkemyksiä, jolloin on kyseenalaista julkilausua niitä absoluuttisena totuutena. Tutkimustulokseni voivat myös päätyä isäpuolten läheisten luettavaksi, joten tunnistettavuuden estäminen on kaikkein tärkeintä.

Oma uusperheäitiyteni edustaa eri näkökulmaa, mutta olen analysointivaiheessa pohtinut syvällisesti omia kokemuksiani isäpuolten toimija-asemasta sekä rajoituksista. Toi-

mija-asemissa omat kokemukseni liittyvät mieheni muodostamaan suhteeseen lapseen ja miten se on onnistunut ja edennyt prosessina kymmenen vuoden aikana. Samoin olen arjessa kohdannut tilanteita, jolloin isäpuolelta on puuttunut juridinen oikeus ja asian hoitamiseksi on tarvittu virallinen huoltaja. Nämä kokemukseni ovat subjektiivisia ja miehelläni voi olla asioista täysin eriävä näkemys ja kokemus. Tästä johtuen koen, etteivät omat henkilökohtaiset kokemukseni vaikuta tutkimustuloksissa.

Vaikka itse en ole Supli:n jäsen, niin vaikuttiko haastateltavien oma jäsenyys heidän vastauksiin tai halusivatko isät jo osallistuessaan, että heidän kertomaansa käytetään mahdollisimman laajasti? Mikäli aineistosta ilmeni ammattilaisten näkökulmasta selkeä isäpuolten tai uusperheellisten tuen tarve, niin silloin myös tämän tutkimuksen kautta huomiota voisi kohdentua uusperheiden tilanteeseen paremmin. Mutta miten haastateltavat kokisivat tällaisen avun tarpeen tulkinnan, jos he eivät itse koe tarvitsevansa apua tai tukea? Silvermanin (2014) tavoin oletan, että tutkittavat ovat olleet täysin tietoisia tutkimuksestani, mutta saattavat silti yllättyä loppuraportin johtopäätöksistä. Haastateltavat saattavat tunnistaa lainatusta kommentista osan omakseen, mutta se on voitu ilmaista hieman eri tavoin, kun olen muuttanut puhetyyliä. Näin toimimalla pyrin varmistamaan, ettei heille aiheudu minikäänlaista harmia ja luottamuksellisuus säilyy loppuun asti. (Silverman 2014, 145–149).

Kaikesta esittelemästäni pohdinnasta huolimatta korostan, että olen kertonut kaikille osallistujille lyhyesti oman taustani ja että tämän tutkimuksen keskeisimpinä eettisinä periaatteina ovat olleet tutkittavien vapaaehtoisuus, anonymiteetti, luottamuksellisuus sekä tutkijan ja tutkimuksen rehellisyys.

4. ISYYDEN MUODOT UUSPERHEISSÄ

Aineistosta nousi esiin viisi erilaista isyyden muotoa, jotka olivat solidaarinen, ristiriitainen, rikottu, statukseton ja joustava isyys. Nämä isyyden eri muodot eivät ole tarkkarajaisia, vaan uusperheen isien puheissa esiintyi kokemuksia useasta muodosta. Olen kuvannut tässä osiossa isyyden muotoja eri painotusten perusteella.

Seitsemän isää koki yhteenkuuluvutta sekä biologisten lastensa että lapsipuoltensa kanssa. Nimesin tämän isyyden muodon solidaariseksi isyydeksi, joka oli kaikkein vallitsevin isyyden muoto. Solidaarisessa isyydessä merkitsevää ovat yhteisvastuullisuus ja yhteenkuuluvuuden tunne isyyden kokemuksessa ja erityisesti lapsipuolia kohtaan. Solidaarinen isyys pitää sisällään pyrkimyksen kaikkien uusperheiden lasten tasapuoliseen kohteluun ja oikeudenmukaisuuden periaatteen isänä toimimisessa. Ristiriitaisessa isyydessä korostuvat isien kokemukset sellaisissa elämäntilanteissa, joissa he eivät ole varmoja vastuualueistaan, isän roolistaan, rooli odotuksista ja isävanhemmuudestaan. Yhteensä ristiriitaista isyyttä koki neljä isää ja ristiriitainen isyys kävi ilmi sekä biologisen isän että isäpuolen asemassa. Kolme etä-isän roolissa toimivaa isää koki tullessa sivuutetuksi biologisten lastensa elämässä ja väärinkohdelluiksi toisena huoltajana, jolloin kokemuksista määrittyi rikottu isyys. Statukseton isyys liittyy niihin isiin, jotka kokevat jäävänsä isän roolia, asemaa tai tunnustusta vaille. Statuksettomuutta kokivat enimmäkseen isäpuolen asemassa olevat isät ja tätä isyyden muotoa toi esiin kolme isäpuolta. Joustavan isyyden joukkoon kuuluvat mukautumiskykyiset isät, jotka kuvailevat ongelmatilanteita ja sopeutumistaan muuttuviin tilanteisiin.

Joustavan isyyden piirteitä oli nähtävissä viiden isän kohdalla, eikä tämä ollut kenenkään kohdalla niin sanotusti pääroolina vaan pikemminkin jonkun toisen isyyden muodon rinnalla vahvasti mukana. Isyyden muodon kuvauksessa olen käyttänyt myös Huttusen (2001) esittelemiä isävanhemmuuden muotoja ja Brobergin (2010) esittelemiä uusperhemalleja, joita oli tunnistettavissa haastateltavien kertomuksista. Sitaateissa olevat aineisto-otteet ovat haastateltavien suoria lainauksia, mutta anonymiteetin turvaamiseksi vuoksi olen muuttanut tunnistettavia yksityiskohtia ja puhetyylejä.

4.1 Solidaarinen isyys

Seitsemän isää koki jakavansa huomiotaan ja touhuilevansa tasapuolisesti uusperheen kaikkien lasten kanssa. Isien kokemuksista välittyi myös Huttusen (2001) kuvailemia sosiaalisen

ja psykologisen isävanhemmuuden tyylisiä toimija-asemia eri tilannekuvauksissa. Viisi isää toi esiin, kuinka olivat uusperheen alkuvaiheessa seurailleet enemmän sivusta ja pienin askelin alkaneet ottaa enemmän isälle kuuluvaa vastuuta kasvatuksellisista asioista. Pienin askelin eteneminen alkuvaiheessa koettiin isäpuolen asemaa vahvistavana tekijänä. Arkisissa tilanteissa isät kuvailivat eniten tasapuolisuutta ja oikeudenmukaisuutta lapsipuoltensa kohdalla. Samoin heidän kuvaillessaan suhdettaan ja tunnesidettä lapsipuoliinsa välittyi läheisen kiintymyssuhteen vaikutelma, mikä koettiin lapsipuolen ottamisena ”niin omakseen kuin vain voi”. Tunneside ei ollut samanlainen kuin biologisten lasten kanssa, mutta siinä koettiin olevan samoja piirteitä ja siteen havaittiin vahvistuvan vuosien myötä. Isät olivat myös tarkkoja siitä, ettei biologisen isän ”tontille astuta”, joten lapsen kohtelemisen oman lapsen tavoin koettiin olevan rajoitettua lapsipuolen biologisen isäsuhteen kunnioittamisenkin vuoksi. Alla olevassa otteessa isäpuoli kuvaa kasvatuksellista vastuutaan.

”Piti miettiä mitä ja miten sanoo ko se tasapuolisuus on kaikkein tärkeintä. Enää ei kyllä tarvetta vilkasta puolisoa ku komennan, ku alus otti varovaisemmin, ku se ei oo sun biologinen laps.”

Tässä otteessa isäpuoli tuo esille tasapuolisuuden tärkeyden lapsipuolten ja biologisten lasten kasvatuksessa sekä kohtelussa. Samankaltaisia tilannekuvauksia toi esiin yhteensä viisi isäpuolta, joista neljä koki toimineensa uusperheen alkuvaiheessa enemmän kaverillisesti ja myöhemmin he osallistuivat kasvatukseen toisen vanhemman tavoin. Solidaarista isyyttä kuvaavat myös isien kertomukset yhdessä tekemisistä ja erityisesti auttamisesta niin sanotuissa miesten hommissa, kuten mopon korjailussa. Kaksi isäpuolta kertoi tunteiden osoittamisen olleen erilaista uusperheen alkuvaiheessa, mutta he kokivat, että ajan kuluessa se oli tasaantunut samankaltaiseksi kuin biologisten lasten kohdalla.

”Kaikkii oon tasapuolisesti komentanu ja kehottanu siivoamaan tai sillee mut jos joku ni ehkä se halailu tai rakastamine ei oo ollu samal tasol. Tai ainakaa alussa. Mut mä oon paikalla ja käytettävissä, jos tarvii jotai ni ja ehkä tässä laitan jopa omieniki eelle ja autan.”

Isällä on vahva eettinen periaate auttamisessa ja isäpuolen roolissa hän kertoo laittavansa tilanteesta riippuen lapsipuolen biologisten lastensa edelle, jos hänen apuaan tarvitaan. Auttaminen ei ollut hänen kohdallaan sidoksissa biologisuuteen vaan hän koki olevansa tasapuolinen vanhempi ja uusperheen isänä hän toimii oikeudenmukaisesti ja lapset ovat tasa-

arvoisessa asemassa hänen kohdallaan. Neljän isäpuolen haastatteluissa tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus lasten kasvatuksessa ja kohtelussa koettiin erittäin tärkeänä ja he toivat nämä käsitteet korostetusti esiin. Kahden isäpuolen kohdalla tunteiden tasapuolinen osoittaminen koettiin uusperheen alkuvaiheessa halausten ja hellyyden osoitusten osalta olevan soveliaampaa biologisille lapsille, mutta ajan kuluessa tunteiden osoittamisen koettiin muuttuneen luonnollisemmaksi. Kolme isäpuolta muistelivat olleensa alkuvaiheessa myös enemmän kaverillisia kuin kasvatukseen osallistuneita toisia vanhempia. Suhteessaan lapsipuoliin isäpuolet toivat esiin yhteiset kalastusreissut, pyörän korjailemiset tai uusien asioiden opettelu. Kaksi haastateltavaa korosti hyvän pelisilmän merkitystä siten, että isäpuolena on oltava valppaana siinä, milloin lapsipuoli tarvitsee ”miesten juttuihin” apua ja milloin biologisen isän kaltaista isähahmoa turvakseen. Kaikkein tärkeimmäksi koettiin läsnäolo ja käytävissä oleminen sekä se, ettei tulisi tyrkyttää itseään väkisin isäksi lapsipuolille. Isät korostivat, etteivät he saisi isäpuolena viedä biologiselta isältä paikkaa, vaan tämän isyyttä tuli tukea ja kunnioittaa.

”Isäpuoli ei saa arvostella sitä isää! Isyyttä täytyy tukea ja jos varsinkin vähä näkee ni sitä täytyy vahvistaa. Hyvin tärkeet ettei ota niitä tärkeit roolei pois ja me ei niit olla yritettykkä ottaa pois nii ei oo tullu sanomistkaa. Tietyllä tavalla tarvii toimia arjessa isähahmona ja antaa isämällia mut jos on se biologine isä ja kaikil ei oo aktiivista nii jos on nii hälle täytyy antaa se tila ja arvostus. Parasta lapsen silmis on ku isäpuoli käyttäytyy ja niiku suhtautuu isää myönteisest. Ei tarvii olla aktiivist roolia puolison eksää haukkues päinvastoi kehasta välil ni se auttaa lapsipuolte suhtautumises.”

Isäpuolen mielestä biologista isää ei saa arvostella lapsipuolelle. Hän koki, että biologisen vanhemman arvostelu voi vahingoittaa lapsipuolta ja hänen isäsuhdettaan. Isä korosti, että tällainen toiminta on moraalisesti väärää, eikä sellainen ole hyväksyttävää aikuisen ja vanhemman toimintaa. Otteen isä oli perheen yhteenmuuttamisen jälkeen osallistunut enemmän lapsipuolten kasvatukseen sekä lapsipuolia koskevaan arkiseen asiointiin, kuten hammaslääkärikäynteihin ja koulutapaamisiin. Isäpuoli kertoi myös antaneensa vaimolleen äitipuolena samanlaiset valtuutukset ja myös hän hoiti lapsia koskevia arkisia asiointeja.

Kolme isäpuolta, joilla oli myös omia lapsia, olivat ajoittain hämmentyneitä kuinka lapsipuolten suhteen pitäisi toimia sellaisissa tilanteissa, joissa he kokivat asian kuuluvan enemmän biologiselle isälle. Biologisen isän asemaa haluttiin kunnioittaa, joten isänä oleminen tällaisissa tilanteissa aiheutti pohdintoja. Koska isillä ei ollut mahdollisuutta viettää omien biologisten lastensa kanssa yhteistä aikaa niin paljon kuin lapsipuoltensa kanssa, he vertasivat omaa isän asemaansa lapsipuolten biologisen isän asemaan. Yhdessä vietetty aika

ja henkilökohtaisten asioiden jakaminen olivat seikkoja, joiden kohdalla isät pohtivat kuuluvatko kyseiset asiat heille vai lapsipuolen biologiselle isälle. Yksi isäpuoli kuvasi ihmetelyään, että saako hän olla biologisen isän tilalla auttavana henkilönä tai onko hänellä oikeutta kuunnella lapsipuolen yksityisasiaa.

”Muistan että se aina vaivas biologista isää kun mulla oli enemmän aikaa lasten kanssa. Ku haluisinhan mäki olla enemmi mun omieni kaa ni ymmärtäähän sen et se vaivaa sitä isää. Mut se isä ei oo ollu niin aktiivinen ku minä oon näissä tapaamisasioissa. Vähä sellainen välinpitämätö mut on noi lapset sielä käyny.”

Tässä otteessa isäpuoli peilaa omaa isyyttään lapsipuolen ja biologisen isän väliseen suhteeseen ja hän uskoo lapsipuolten isän kokevan hänen kaltaistaan vääryyttä ajan jakamisessa. Hän vertaa omaa biologisen isän rooliaan lapsipuolten isään ja tuo esiin, että on itsestään selvää haluta olla omien biologisten lapsien kanssa enemmän. Isäpuolen oli helppo ymmärtää biologisen isän tuntemuksia, koska hän itse koki olevansa vailla oman biologisen lapsen kanssa vietettyä yhteistä aikaa. Toinen isäpuoli oli kokenut vastaavanlaisia tilanteita, joissa biologinen isä oli hänestä näyttäytynyt passiivisena.

”Se on aika passiivinen tai oikeestaan onkii niin passiivine et ollaa jouduttu työntämään että ota ny ja ole isänä. Mut missää vaihees en oo ottanu sitä paikkaa enkä ees yrittäny ottaa sitä roolia. Niil kun on jo isä ni mä teen sit niit asioita mitä niitten isä ei tee. Mut tuntu oudolt ku lapsipuoli niiku avautuu sulle ja sit tuntuu et saanks mä olla se joka kuuntelee tai miks toi nyt mulle näist jutuis alkaa kertoo, mut tottakai mä kuuntelen. Voisin sanoo ettei kuulu mulle mutta ei oo mun tehtävä sanoo. Jos voin auttaa ni autan.”

Isäpuoli kokee syyllisyyden tunteita lapsipuolen huolien kuuntelijan asemassa. Hän toi myös esiin tilanteeseen liityvää pelkoaan siitä, että myös hänen omat biologiset lapsensa saattavat turvautua hänen sijastaan isäpuolen apuun entisen puolison kotona. Edellisten otteiden molemmat isät pohtivat biologisen isän passiivisuutta tapaamisten suhteen. Toinen kuvailee tapaamisten tukemista ”työntämisellä” biologisen isän luokse. Rajanveto biologisen isän ja isäpuolen roolin välillä näyttäytyi siis haastavalta, jos biologinen isä ei vaikuta haluavan lasta luokseen. Tällöin isäpuoli mietti erityisesti, mitkä ovat biologisen isän asioita ja mitkä hänelle kuuluvia. Isäpuolten kommentteista näkyy biologisen isän statuksen kunnioittaminen ja omien isäkokemusten vuoksi heillä on tarve toimia oikein lapsipuolen isää kohtaan. Isäpuolten oli omien biologisten lastensa vuoksi helppoa peilata lapsipuoltensa isän kokemuksia ja tuntemuksia, kun ajattelevat miltä toiminta tuntuisi heidän kohdallaan. Yksi isäpuoli

korosti, että hän on aina tukenut lapsipuolten isäsuhdetta, vaikka se on ollut raskastakin ja ”tehnyt kipeää”.

”Se kysy multa et voisinks mä alkaa sen kaa käyä säännöllisesti harrastamas ni aluks aattelin et ehä mä voi tehdä tälle ku en tee omienikaa kaa. -- Mut sit mä tajusin et mä teen omieni kaa omii juttui ja näitten kaa mejän juttui.”

Isä kuvailee tässä tasapuolisuuden kokemusta, kun lapsipuoli pyytää isäpuolta viettämään säännöllisesti yhteistä aikaa hänen kanssaan. Isäpuoli kertoi poteneensa huonoa omaatuntoa ja loukkaavansa biologisia lapsiaan, jos huomioi lapsipuoltaan heitä enemmän. Sen sijaan isäpuolen ratkaisussa näkyy solidaarisuuden piirteitä siinä, että hän muodostaa toimintamallin lapsipuolensa kanssa. Hän ei rajannut uusperheen isän roolissaan tekemisiään siten, että yhdessä tekemiset tapahtuisivat vain biologisten lasten tai lapsipuolten kanssa, vaan tekee kunkin lapsen kanssa lapselle mieluisia asioita. Isäpuoli koki toimintansa yhteisvastuullisen kasvattajan ja vanhemman toimintana osallistuessaan lapsipuolensa pyyntöön. Tämä viittaisi isäpuolen osallistumiseen ja sitoutumiseen solidaarisen ja psykologisen isän tavoin.

Se, ettei tapaamisaikaa koeta riittäväksi biologisten lasten kanssa, ei ollut tasapuolisuuden este. Kaksi isää oli eronnut riittävästi ja heille oli syntynyt uusia lapsia uusperheeseen. Vakituisesti uusperheen kotona asuivat yhteiset lapset ja lapsipuolet. Biologiset lapset kävivät tapaamassa isäänsä tapaamissopimusten mukaisesti. Etä-isänä he halusivat olla enemmän biologisen lapsensa kanssa, mikä ei ollut mahdollista tapaamissopimusten puitteissa, joten toinen heistä tasapainoili ajankäytön ja isänä olemisensa kanssa.

”Kun minuutilleen pitää noudattaa näitä aikatauluja, mut mä vaan yritän olla koko sen ajan paras mahdollinen isä. Kattoo eteenpäin ja ottaa siitä ajasta kaiken irti. Haluisin olla sen kaa ettei ois nii muodollista mutku hän on vielä pieni et aina aluks sit aikaa kuluu kuten tutustumiseen sillon perjantaina ja vielä lauantainakin, nii ohho ku onki jo sunnuntai ja sit se taas kaikki muuttuu ja alkaa alust kahen viikon päästä. -- Sitä ku se niitä päiviä aina laskee ni nyt sille osaa jo suurimmaks osaks vaa nauraa mut eihä se mun ja lapsen tapaamista helpota. Kun on ne harrastukset ja monta lasta niin ku jotenkii sais toisen käsittämään että se aika on vaan niin vähän ja parhaasa täs tekee eikä kukaa niiku jää eriarvoseks.”

Isänä hän kokee epäoikeudenmukaisuutta ja oli hämmästynyt huoltajan velvollisuuksien ja oikeuksien suhteesta. Hän toi esiin, kuinka hänellä on velvollisuuksia elatusmaksuissa, mutta oikeuksia lähivanhempaan nähden vähän. Isänä hän koki olevansa riittämätön ja antavansa enemmän aikaa yhteisille uusperheen lapsille sekä lapsipuolilleen. Hän korosti tasa-

puolisuudessa ajan jakamista määrällisesti tasan ja koska se ei ollut muualla asuvien biologisten lasten kanssa mahdollista, niin kertomuksesta välittyi syyllisyyden tuntemusta. Oikeudenmukaisuudesta isä kertoi, että se oli ollut uusperheen arvo ja periaate suhteen alusta saakka, minkä vuoksi molemmat osallistuvat tasavertaisen vanhemman tavoin. Hän myös korosti kokevansa olevan uusperheen isä, eikä niinkään pelkkä isä tai isäpuoli. Edeltävien otteiden isäpuolet olivat kiintyneitä lapsipuoliinsa ja heidän kokemuksista muodostui Huttusen (2001) kuvaamat sitoutuneiden sosiaalisten ja psykologisen isävanhemmuuden tyyliä. Isäpuolina he välittävät lapsipuolestaan siten, että haluavat suojella tämän kanssa muodostettua vuorovaikutussuhdetta ja yrittävät toimia kunnioittavasti lapsipuolten biologista isää ja heidän välistä suhdetta kohtaan. Kaksi isäpuolista poti myös huonoa omaatuntoa touhuteissaan lapsipuoltensa kanssa, kun eivät pysty yhteisen ajan vähyyden vuoksi tekemään samoja asioita biologisten lastensa kanssa.

Brobergin (2010) kuvaamassa suurperhemallissa lasketaan uusperheen jäseniksi myös muualla asuvat lapset ja entiset puoliset tai muut läheiset ihmiset. Seuraavissa otteissa isien kokemuksesta välittyi suurperhemalliin kuuluvia kuvauksia ja sosiaalisen isyyden mukaista toimintaa. Kunnioitus biologista isää ja äitiä kohtaan on koettu tärkeäksi ja se on nähty erityisesti perhesuhteiden toimivuuden kannalta uusperheen elinehtona. Seuraavan otteen isäpuoli kertoo oman roolinsa ohessa myös näkemyksensä uusperheen äitipuolen roolista.

”Kyllä voi sanoa ja ehkä pitäskii olla sellanen kakkos-äiti, eihä se kivaa oo ku joutuu toise lapsille sanoa, mut ku yhes pitää elää ni sanottavaha se on. Lapsetki on niin sopeutuvaisii ja hyvi ne onkii sopeutunu toisiisa. Omille sanottii että sillo ku mä en oo paikalla nii uskotte hänen sanaasa niiku munkii. -- Se on uusperhees niiku niin et vaikka ne lapset tuleekii pyytämättä kaupan päälle nii se on otettava se koko paketti tai olla ottamatta. Sitä ei voi vaan ottaa sitä pelkkää puolisoo tai siin ei oo sit mitään tulevaisuuttakaa. Me ollaa kaikkie mummoi ja pappoi ei me olla mihinkää biologisuu-tee perustuen koskaa mitää jaettu. -- Äidin asia on et mitä se kertoo siit biologisesta isäst mut ei ollenkaa oo isäpuolen tehtävä sitä haukkuu. Ei oo äitipuole asia puhuu pahaa ex-vaimosta ja laste äidist eikä isäpuolelle puhu lasten isäst ku ne o täysi tarpeettomii puheit. Jos jotai vakavaa piti ottaa esii ni sillo vaa jaettii kertomiset biologisueen perusteella ettei se kaadu sitte isäpuolen niskaa et joutuu sanoa niitä pahoja asioita. Kaikki kielteiset asiat puhutaan sit puoliso kaa kahestaa myöhemmi eikä lasten kuulle.”

Isäpuoli tekee selväksi kantansa siitä, että biologisia vanhempia tulee kunnioittaa ja hän perustelee tätä lapsen edun kannalta. Hänestä pahat puheet ovat täysin turhia. Ongelmatilanteissa hänen perheessään oli ikävien asioiden puhumiset jaettu biologisuuden perusteella,

ettei lapsi joudu käsittelemään ikävää asiaa isä- tai äitipuolen kanssa. Yhteisvastuullisesti jaetusta kasvatustehtävästä ja tasapuolisesta kohtelusta on viitteenä ohjeistus lapsille, että kodissa asuvaa aikuista on toteltava silloin kun kumpi tahansa ei ole paikalla. Otteesta käy myös ilmi, että lasten kasvaessa aikuisiksi ovat perheen aikuiset edelleen kaikkien lastenlasten mummoja ja pappoja, eli tasapuolinen kohtelu on jatkunut myös sen jälkeen, kun lapset ovat muuttaneet pois uusperheen kodista. Tämän uusperheisän muisteluista sai vaikutelman, että tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden ohella tarvittiin johdonmukaisuutta, minkä hän koki vahvistavan kaikkia uusperheen suhteita. Hän kertoo lasten sopeutuneen hyvin tilanteeseen, kun ”ottaa koko paketin” huomioon.

4.2 Ristiriitainen isyys

Haastattelemani isät olivat kokeneet ristiriitaisia tilanteita, tunteita ja ajatuksia. Haastatelluissa biologisen isän ja isäpuolen roolissa toimivat isät kertoivat kohdanneensa ristiriitoja. Isäpuolen roolissa ristiriitoja koettiin enimmäkseen omaan asemaan ja rooliodotuksiin liittyen. Biologisen isän roolissa ristiriitoja ilmeni silloin, kun epäiltiin, ettei puoliso pidä miehen biologisista lapsista tai viihdy tapaamisviikonloppuina kotona. Jos uusperheissä oli jaettu vanhemmuuden vastuita biologisten suhteiden perusteella, niin perheen arjessa tuntui ilmenevän enemmän ristiriitoja kuin niissä uusperheissä, joissa vanhemmuuden vastuut oli jaettu tasapuolisesti. Vanhemmuuden vastuiden jakaminen biologisten suhteiden perusteella viitaa parisuhdemalliin, jossa kumpikin uusperheen aikuinen on sitoutunut hoitamaan vastuun lapsistaan itse. Isät toivat esiin mietteitään erityisesti kasvatuksellisesta näkökulmasta. Kolme isää kuvaili uusperheen työnjakoa biologisten suhteiden perusteella ja näistä kahden perheen kohdalla tuli esiin parisuhdemallin tyylisiä perherakenteen kuvailuja ja yhden kohdalla ydinperhemäisen tyylin kuvailuja. Seuraavassa otteessa isäpuoli kuvailee vastuun jakautumista biologisten siteiden mukaisesti, kun hänen omat lapsensa eivät ole uusperheen kodissa, mutta hän kertoo myös toimivansa solidaarisesti kaikkien lasten kanssa silloin, kun vaimo ei ole paikalla.

”Ei oo mitää järkee ku jaetaa biologisesti näit vastuita ja mä vaa sitku omia ei oo paikall ni hengaan tääl vaa. Mut ku ei osannu siin alus muutenkaa. Alus oli varmaa enemmän toiveit niiku ydinperhemäisest mut kyl aika äkkii tuli huomattuu ettei se kykene ole mun lasten kaa. Se ei oo aina paikalla ja se ei niist tykkää ni sit mä hoian viikonloput kaikkii ku se menee ja tekee omii juttui eikä meil o siin mitää ongelmaa lasten kaa.”

Isäpuoli kertoi hoitavansa tapaamisviikonloppuina kaikkia uusperheen lapsia, koska hänen vaimonsa ei useimmiten ole silloin paikalla. Tämän hän olettaa johtuvan siitä, ettei hänen vaimonsa viihdy hänen biologisten lasten ollessa paikalla. Tähän oletukseen isäpuoli oli päätyntynyt siksi, että vaimon ”menot ja tekemiset” sattuivat aina niille viikonlopuille, jolloi hänen lapsensa tulevat. Isäpuolelle oli muodostunut tapaamissopimuksen ajankohtiin päävastuullisen vanhemman rooli ja hän kertoi tulevansa toimeen kaikkien lasten kanssa hyvin. Heillä oli yhteisiä tekemisiä, joihin vaimo ei osallistunut. Tästä sai vaikutelman, että isäpuoli toimii kaikkien lasten kanssa solidaarisen isän tavoin, mutta niinä aikoina, kun hänen omat lapsensa eivät ole paikalla, muodostuu hänelle pelkkä hengaaajan rooli, johon hän tuntui olevan tyytymätön. Isäpuolen kuvaama hengailu vaikuttaa osallistumattomuudelta, mikä ei ole vapaaehtoista tai toivottua. Hän koki ristiriitaisia tunteita, koska hänen roolinsa erosi paljon niin sanotusta normaalista arjesta verrattuna siihen aikaan, kun hänen biologiset lapsensa olivat paikalla. Isää hämmensi eniten se, että hän jakaa vanhemmuuden lapsipuolten osalta tiettyinä aikoina, mutta samoin jaettu vanhemmuus ei toimi hänen biologisten lastensa kohdalla. Isä koki, ettei hänen puolisonsa halua olla äitipuolena hänen lapsilleen, mikä sai hänet pohtimaan, että olisi uusperheen perustamisvaiheessa pitänyt toimia toisin.

Kaksi isäpuolta kertoi hoitavansa kaikkia uusperheen lapsia tasapuolisesti uusperheen äidin poissaollessa, mutta heidän kertomuksistaan välittyi vaikutelma, että heidän puolisoillaan oli pääasiallinen kasvatusvastuu paikalla ollessaan. Isän kertomuksesta välittyi kasvatusvastuusta luopuminen.

”Mut sillo ku omat on meillä ja nää meijä yhteiset ni kyl mä kaikkien kaa oon ja en erottele ketään. Meil on kivaa ku ollaa yhes ja ja ollaa jotai yhteist tekemäs ni ei siinä mitää puutukaa. -- On mul aina menny hyvi sen lasten kaa mut ku se on paikalla ni pyörittäköö sitä palettia ihan miten halua. -- On kyl ollu eroja siin et onko se sun vai mun ni sit siihen se kyllä meillä meni. Mut siihen on mukauduttu. Ehkä se päätös ei ollu yhteine mut nii se vaa meni. Vaimo halus ne narut ittellee alus ja nyt sit ku puhuttu rooleist ja rooleist niiku nii ois alussa jo pitäny enemmän kiinnittää huomioo niihi rooleihi.”

Isä kertoi mukautuneensa vastuunjakoon. Ilmaisuu, jossa hän viittaa suhteen alkuvaiheeseen ja mitä olisi pitänyt huomioida, näyttäytyy tyytymättömyytenä. Tapaamisviikonloppuina isäpuoli ottaa enemmän vastuuta uusperheen kaikista lapsista, mutta yhteisten lasten ja lapsipuolten ollessa paikalla hän luovuttaa vastuun kokonaan vaimolle. Tällainen toimintamalli viittaisi siihen, että biologiset suhteet määräävät pääasiallisen aikuisen ja vastuun kantamisen. Isäpuolena taas päävastuu on kaikista lapsista tasapuolisesti silloin, kun vaimo ei ole

paikalla, ei perustu biologisiin siteisiin ollenkaan. Vaimon puolestaan ollessa paikalla hän kantaa vastuunsa yksin omista lapsistaan isän biologisten lasten ollessa poissa. Isä kokikin ristiriitaa juuri vastuiden ja roolien jakamisen osalta. Seuraavassa otteessa toinen isäpuoli kertoo biologisten siteiden perusteella jaetuista vastuista ja hän pohtii ristiriitaisia tuntemuksiaan roolistaan ja uusperheellisyydestä.

”Ehkä niit odotuksii oli enemmänki, mut jos saisin valita et ottasinko puolison ja lapset vai pelkän puolison nii kyl sen puolison ottasin. Jälkiviisaana vois ehkä sanooki et ei kukaa perustas uusperhettä jos tietäs mitä tää kaikki o ku joutuu muuttaa omaa toimintamallia ja joutuu kaiken siin perheasetelmas muuttamaa ni oha siin hommaa. -- En nää kyl aikuiselle minää hyvänäkää vaihtoehtona, mut jos sul ny ei o hyvä siin edeliseskää ni mut ei kait kukaa niit lapsii haluu tai monihaa niiku arpoo siin ensimmäise kaa nii tai kai jotkut sit sillai erityisesti tykkääki lapsist. -- Mut emmä täs kyl mitää voimaannuttavaa nää. Uus parisuhde on tärkeä ja auttaa jaksamaa mut ongelmaa o kun roolit o epäselviä ja semmone epävarmuus mun asemast perhees ja vastuusasioist ja tehtäväjaos.”

Parisuhde on isän kokemuksen mukaan ollut tärkein syy uusperheen perustamiseen. Hän kokee kuitenkin asemansa olevan epäselvä. Lapset ovat tulleet puolison mukana ja epäselvien vastuiden jakojen vuoksi on syntynyt myös epäselviä roolijakoja, minkä isäpuoli kokee kuormittavana. Hänellä on ristiriitaisia tuntemuksia asemastaan uusperheessä, eli kuka hän on ja mitä häneltä odotetaan -tyyppiset kysymykset vaivaavat arjessa. Sama isäpuoli toi esiin myös mielipiteensä huoltajuudesta ja kasvatusvastuun kuulumisesta huoltajille, jolloin ei tarvitse puuttua näihin asioihin kuin mielipiteen kertomisen muodossa.

”Emmä niihi asioihi haluu puuttua, voin mä mielipiteeni sanoo mut vanhempien hommaa hoitaa lastesa asiat. Oon toki luvannu olla samoilla linjoilla mut mä en haluu olla vastuussa siitä.”

Isä kuvaili olevansa lapsille auktoriteetti ja aikuinen, mutta lapsipuolten biologisen isän tehtävä on olla huoltaja, jolle kuuluu vastuu lasten asioista. Hän tuo myös esiin sen, ettei hän halua olla vastuussa, vaikka onkin kotona ”samoilla linjoilla” vaimonsa kanssa. Hän korosti, että on selvästi erilaista olla uusperheen isä ja aikuinen lapsipuolille kuin huoltaja. Isäpuolen asemassa hän koki ristiriitaisuutta, koska ei tiedä, miten hänen tulisi toimia. Hän kertoi vaimon haluavan keskustella hänen kanssaan kasvatusasioista ja sopia yhdessä tekemisiä, jolloin hän on valmis kertomaan mielipiteensä, mutta ei tekemään päätöksiä lapsipuolten osalta. Näin ollen isäpuoli kunnioittaa biologisen isän asemaa ja roolia lasten asioiden päättäjänä.

Kuitenkin taustalla tuntuisi kaiheartavan halu olla enemmän päättäjänä uusperheen lasten asioista, koska jakaa arjestakin valtaosan heidän kanssaan.

Velvollisuuksien puuttuessa kaksi isää toi esiin myös sen, että on tärkeämpää olla ”miehen mallina” kuin päätös vastuussa. He kertoivat huolestuttavista ajatuksistaan koskien puolisonsa suhtautumista heidän biologisia lapsiaan kohtaan. Isäpuolten kokemuksista kuvastui loukkaantuminen ja hyväksynnän tarve, minkä he oikeuttivat sillä, että he ovat hyväksyneet puolisonsa lapsineen. Seuraavassa otteessa isä kertoo, kuinka uusperheessä on tehty matkoja biologisten siteiden jakoa noudattaen ja tämä oli vahvistanut ”omien leirien” muodostumista kodissa. Uusperheen tapahtumista johtuen isäpuolta oli myös mietityttänyt, että pitääkö hänen vaimonsa hänen biologisista lapsistaan, ja tämä oli ristiriitaisten tunteiden aiheuttajana.

”Kylhä se pahalt tuntu ku se matkas sit omien kaa reissuu aikoinaa ja ku meil on ollut ne omat leirit ja taloudet, mut ei niist kai koskaa oo sillai puhuttu. Ois kyl pitäny puhuu et kai mä vaa oisin halunnu et meil ois ollu enemmän yhteist niiku ydinperhees. Mä oonki pelänny et se ei tykkää mun lapsista, ku äitipuolen on vaikeempi hyväksyy niit miehe lapsii. Ei tää missää nimes mikää helppo kuvio oo ja kylhä uusperheit kaatuilee ja oon mä nähny sen helvetin. Mut mun näkemys on se et ne isäpuolet joil ei oo omii lapsii, ni niil tulee olee helpompaa jos ne vaa sit hyväksyy ne puolison lapset.”

Isällä ei ollut ollut taloudellisesti yhtä paljon varaa kuin vaimolla, jolloin hänen vaimonsa matkusti omien biologisten lastensa kanssa. Taloudellisissa asioissa isäpuoli oli havainnut eniten biologista jakoa, mihin hän ei ollut tyytyväinen, koska olisi toivonut enemmän ydinperhemäistä toimintamallia. Koska hänelle oli syntynyt kokemus, ettei uusperheestä tule entisen ydinperheen kaltaista kokonaisuutta eikä asioita hoideta tasapuolisesti, niin hän koki uusperheen haastavana kuviona. Vaikeus liittyi hänestä ennen kaikkea siihen näkemykseen, että naisten on vaikeampi hyväksyä miesten lapsia. Hän perusteli tätä omalla ja lähipiirinsä kokemuksilla. Ristiriitaisena hän koki sen, että oli itse hyväksynyt vaimon lapset, mutta hankinnoissa tai muissa talouteen liittyvissä asioissa hänen biologiset lapset eivät olleet täysin samanarvoisessa asemassa vaimon biologisten lasten kanssa. Ristiriitaisuutta korostaa sekin, että isäpuoli kertoi heillä olevan yhteisiä leffailtoja, jolloin kaikki herkuttelevat yhdessä sulassa sovussa. Isäpuolta ei kiinnostanut, kuka maksaa kenenkin herkut tai leffa-liput. Solidaarinen isyyden puoli tuli tässä tapauksessa esiin isäpuolen asemassa ja samankaltaista suhtautumista odotettiin puolisolta.

Ristiriitoja syntyi myös sellaisissa tilanteissa, joissa isä joutui tasapainoilemaan eri osapuolten välissä. Oma biologinen lapsi ja puoliso eivät välttämättä tule toimeen, jolloin

tuomarin rooli ei ole toivottu asema kummankin ollessa rakkaita ihmisiä. Samoin joihinkin tapahtumiin ja kasvatusasioihin liittyy aikatauluista sopimista sekä muita hoidettavia asioita, eikä aina ole helppoa sovittaa kaikkien menemisiä tai mielipiteitä yhteneviksi.

”Keskustelen edelleen ensi vaimon kaa ja nyt sit toisena laste äitin kaa ja niin et siin aikuisen ja vanhemman tavoin hoiettais kasvatusasiat ni sit ei synny sitä ylivaltaa kel-lekkään. Nykyisessä perheessä on ollu ongelmia kun nykyinen ei oookaa aina tullu toi-meen tyttären kanssa, niin oon joutunu tuomarin rooliin ku ei voi puolustaa molempia. Et onhan täs omat haasteensa ku joutuu hoitaa kaikkien asioit, mut sit tulee taas jotai ja kotona huuetaa ja pitää selvittää ja pitää ja juujuu, ni sit soittaa jo eksäki et tääl oli nyt tällasta nii ja pitää selvittää ni jumankauta välillä tuntuu et kaikki huutaa ja kaikil on vaa ongelmii.”

Isä kertoi eron olleen sopuisa ja hän oli usein yhteydessä entiseen puolisoonsa. Hän kertoi kuinka he sopivat välillä turhankin pienistä asioista ja ehkä hän koki, että hänen ja entisen puolison välillä ollaan normaalia enemmän tekemisissä, jos verrataan muihin hänen lähipiirissään eronneisiin pariskuntiin. Ristiriitaisia tilanteita tuntui syntyvän silloin, kun nykyinen puoliso riiteli isän tyttären kanssa tai hän joutui neuvottelemaan kahden vaimon kanssa yhtä aikaa. Lasten asioista sopiminen vaatii isäpuolelta joustoa sekä entisen että nykyisen puolison kanssa. Riitaisat tilanteet biologisen lapsen ja uuden puolison välillä tuntuivat isästä erityisen vaikeilta, kun hänen odotettiin valitsevan puolensa ja vain toista pystyy puolustamaan. Asioiden hoitamisen mutkistuessa syntyy ristiriitainen kokemus siitä, että kaikkia täytyy miellyttää ja olla kaikkien kanssa samaa mieltä, mikä ei yleensä ole mahdollista ja valintoja täytyy vain pystyä tekemään. Isälle olikin muodostunut käsitys, ettei hänen biologisten lasten hyväksyminen ole nykyiselle puolisolle itsestään selvää, mistä oli aiheutunut suhteen kestävyys epäilyä.

”On vaa sellane olo et miesten lasten hyväksyminen ei oo ihan aina niin. Tuli hyvin selväks ettei hän aio toimia kotona niiku oli aateltu ja ettei mun lapset siihe kelvannu. Kun mun lapsen kaa on ongelmii ni sithän se jakaa meä mielipiteit nii oonha mäki pelänny et se ilkee äitipuoli nyt sit syöttää niit myrkkymenoit sille lapselle. -- Mä vaa toivon et se vähä enemmän ois kiinnostunu mun lapsista, nii et jonku verra enemmän kyselis niitten kuulumisii.”

Hyväksymisen puutteen kokemus oli syntynyt isälle vaimon ja biologisen lapsen riitaisista väleistä. Hän kuvaili myös millaista on ollut tasapainoilu biologisten lasten tapaamisten kanssa, kun puolison käyttäytyminen on viitannut hänen tulkintansa mukaan siihen, ettei puoliso haluaisi lasten käyvän niin tiiviisti tapaamisilla. Hänen tulkintaansa tilanteista oli

vahvistanut se, että riitatilanteissa hänen odotetaan asettuvan tyttärtään vastaan, ja isä koki tämän biologisten siteiden sivuuttamisena. Etä-isänä hän kaipasi lapsiaan ja toivoi näkevänsä heitä paljon, mutta tilannetta hankaloittaa puolison kielteinen kanta. Ristiriitaista onkin valita, kumman kanssa isäpuolen tulee jakaa yhteistä aikaa, lastensa vai puolisonsa. Yksi haastateltavista kertoi ristiriitaisista tilanteista, joita oli ilmennyt yhteisen lapsen syntymän jälkeen. Aiemmin he olivat toimineet biologisten suhteiden perusteella esimerkiksi juhlapahtumien kohdalla, mutta he eivät olleet yksimielisiä yhteisen lapsen suhteen.

”Eikai kukaa hakeudu uusperheeseen tai haluu, mut on se varmaa helpompaa ku molemmil on lapsii ja oppiiha ne lapset täst perhemmallist paljo enemmän ku ydinperheest. Mut onhan täs aina se ku arpoo kuka ny menee ja mihinkii ja kenen juhlii ja juttuihi. Ennen oli selkeempää, mut nyt ku on yhteinen ni siit meinaa tulla riitaa, et kumman mukana se sit kulkee. Me ollaa puhuttu et enemmän ois ristiriitai jos vaa toisel ois lapsii, et on tää helpompaa ku molemmil on niitä jo ennestää.”

Tässä isä kertoo ristiriitaisista tilanteista, joita on ilmennyt vasta yhteisen lapsen syntymisen jälkeen. Hänen kuvauksestaan näyttäytyy se, ettei asioiden sopiminen ole ollut helppoa tai mutkatonta. Biologisten lasten suhteen jakaantuminen oli ollut selkeämpää, kunnes olikin havaittu, ettei yhteistä lasta voikaan jakaa yhtä mutkattomasti. Isästä molemmat halusivat ottaa yhteisen lapsen omien biologisten lasten kanssa samoihin tilaisuuksiin, mikä ei ollut helposti ratkaistavissa. Yhteensä kolme isäpuolta toi esiin ristiriitaisia kokemuksia niissä uusperheissä, joissa jakaannuttiin biologisten siteiden perusteella arjen toiminnoissa. Biologisten isien ristiriitaiset kokemukset välittyivät huolena siitä, ettei heidän biologisia lapsiaan hyväksytä tasavertaisina uusperheen jäseninä lapsipuoliin nähden. Tapaamistilanteissa ristiriitoja aiheutti säännöllisten tapaamisten ylläpitäminen biologisten lasten kanssa, jos aika-tila sopiminen aiheutti tasapainoilua entisen ja nykyisen puolison välimaastossa. Isän roolista kiinnittäminen tarkoitti kompromissien tekemistä sekä neuvottelua uuden ja entisen puolison kanssa. Tämän lisäksi kompromissien tekemistä edellytettiin nykyisen puolison ja biologisen lapsen välillä, mikä vaikutti kaikkein hankalimmalta tehtävältä. Etä-isän roolissa isäpuolet kaipaavat lapsiaan, eikä tapaamisista ole helppoa tinkiä, joten puolison myönteistä suhtautumista toivottiin ja hyväksynnän puutetta kummasteltiin varsinkin silloin, jos isäpuolet kokivat hoitavansa oman osuutensa.

4.3 Rikottu isyys

Etä-isän asemassa kolme isäpuolta oli kokenut vastoinkäymisiä ja haasteita isyydessä biologisten lastensa tapaamisiin liittyen. Isäpuolten kipeiden ja riitaisten kokemusten vuoksi nimesin tässä kohdassa esiteltävän isyyden rikotuksi isyydeksi. Isäpuolet olivat biologisena isänä kokeneet tullessa kohdelluiksi epäoikeudenmukaisesti. Epäoikeudenmukaisuuden kokemukset liittyivät huoltajien oikeuksiin ja siihen, etteivät ne heidän näkemyksensä mukaan olleet toteutuneet. Eniten tämä näyttäytyi etä-isien kohdalla tapaamissopimukseen liittyvinä ongelmina. Sopimukset koettiin toimimattomiksi ja niiden laatiminen sekä uudelleen tekeminen oli kuvausten perusteella vaikea prosessi. Seuraavassa otteessa etä-isä muistelee vaikeasti toteutettavia lasten tapaamisia, toteutumattomia juhlapyyhiä lasten kanssa sekä tuo esiin kokemuksensa riittämättömistä viranomaistoiminnoistakin.

”Löyhä tapaamissopimus ku meillä oli et kaks viikonloppuu kuukaues ja viikon sit kesälomal ni aina piti sopii eriksee viikonlopun tapaamiset. Ei menny et joka toinen ku joka viikko aina uudelleen piti sopii seuraava. Koskaan en saanu ees yhteistä jouluu viettää, mut nytku ne on aikuisii ni nyt on sit yhteisii jouluja. Heikoille jää etävanhempi ku lähivanhempi sitä valtaasa pääsee käyttämää eikä sen oo mikää pakko suostuu päivittää sitä tapaamissopimusta. Ku ei ollu pakko tulla lastenvalvojalle tai muuhukaa istuntoon ni heikoilleha mä sit jäin ku yritin sitä tapaamissopimusta oikeusteitte muuttaa.”

Etä-isä kertoi biologisten lastensa tapaamisten olleen haaste koko heidän lapsuutensa ajan. Huoltajana hän oli kokenut oikeutensa vähäisiksi, koska ei pystynyt päivittämään tapaamissopimusta lasten äidin kieltäytyessä tulemasta paikalle. Etä-isä oli perustanut uusperheen aika pian eronsa jälkeen ja hän koki, että entinen puoliso kiusasi häntä sen vuoksi. Oikeusistuimien kautta asioiden sopimisen hän koki hitaana ja raskaana prosessina. Hän oli ajatellut jättää prosessin keskenkin, koska koki, että pitkittynyt riita-asia heijastui uusperheenkin elämään. Tuomioistuin oli vahvistanut uuden tapaamissopimuksen, mutta etä-isän kokemus oli, että tapaamisajat olivat olleet silti hyvin vähäiset. Biologisten lasten äiti ei ollut isän kertomuksen mukaan myöhemmin sitoutunut tapaamissopimuksen noudattamiseen ja sen vuoksi etä-isä ei ollut viettänyt esimerkiksi yhtään yhteistä joulua lastensa kanssa. Tapaamisten uudelleen hankaloitumisen jälkeen hän oli miettinyt uutta oikeusprosessia, mutta siihen eivät voimat enää olleet riittäneet, vaan hän tyytyi asemaansa. Etä-isä oli tyytyväinen siihen, että hän oli saanut säilytettyä välinsä lasten kanssa ja he tapaavat häntä nyt aikuisena, mutta silti

hän oli pettynyt kaikista menetetyistä vuosista. Kaksi muutakin etä-isää kertoivat kokeensa oikeusprosessit raskaiksi, mutta ikävä ja halu olla oman lapsen kanssa oli ollut tärkeä ja voimaa antava elementti. Kahden isäpuolen kohdalla tapaamiset lasten kanssa olivat jossain vaiheessa jääneet kokonaan väliin, mikä oli saanut isät tukeutumaan viranomaistahoihin. Viranomaisten toiminta ja apu koettiin hyvänä, mutta hämmennystä oli tuottanut se, ettei heiltä saatu apu aina riittä. Molemmat etä-isistä toivat esiin etä-isän heikkoa juridista asemaa, vaikka olisivatkin lapsen huoltajia. Etä-isien näkökulmassa korostuu kokemukseen perustuva tieto lähivanhemman suuremmasta vallasta ja omien vaikutuskeinojen vähäisyys.

”Kaikki meist vajoo apinoitten tasolle eron jälkee vuorotellen ja tehää tyhmii juttui ja päätöksii ja muka lasten etuu perustu mut eiks ny uusien siskojen synttäreitäkää voi järjestää ku omalla viikonlopulla ja varsinkaa ku sit aina sillo tulee niitten omaa tekemist ja menoo. Emmä tajuu miten pitää aatella ku veisin lasta sen treenii ku äiti ei suostu sitä maksamaa eikä viemää, ni sit vaa sanotaa et hoida omilla viikonlopuillas, mut ku ne harkatku onki viikolla, että nii se sit vaa menee.”

”Jos jotai tasapuolisuutta vaa sais näihi tapaamisii ku nyt toisel on niin kauhee ylivalta ja ja se voi tehä toiselle vanhemmalle iha mitä vaa ja pompottaa mielesä mukaa. Se tapaamissopimus pitäs olla määräaikane ku lapsetki kasvaa ja kehittyä ja tilanteet muuttuu ni oha se iha järetöntä et sama paperi sit pätee hyväks lykys sen kaheksantoist vuotta. Joka toinen viikonloppu on ollu siitä asti käytössä ku sain oikeuden päätöksen ja se oli raskas prosessi mut se kannatti tehä ku ei alkanu löytyy sitä rytmiä ja mut oonha mä nyt sit päässy oleen isänä sitten siitä asti”

Näillä kahdella etä-isällä on ollut hankalaa sovittaa yhteen uusperheen lasten ja muualla asuvien biologisten lastensa yhteisiä juhlatapahtumia sekä harrastuksia. Näkemuserot entisen puolison kanssa ovat olleet täysin eriävät ja entinen puoliso on isien kokemusten mukaan lähivanhempana sivuuttanut etä-isän päätäntävaltaa. Eronjälkeinen vanhemmuuden kokemus on esimerkiksi harrastusten kohdalla vahvistanut etä-isän uskomusta heikommasta asemastaan, koska isä ei ole pystynyt vaikuttamaan lapsensa harrastusvalintoihin. Etä-isä tuo esiin ensimmäisen otteen alussa, että molemmat vanhemmat ovat eron jälkeen tehneet type-riä ratkaisuja, mutta hän oli hämmentynyt siitä, että tällainen toiminta oli jäänyt heidän kohdallaan suhteellisen pysyväksi.

Toisen otteen etä-isä näki tapaamissopimuksen toimimattomuuden suurimpana haasteena ja hän toivoi sopimuksen olevan määräaikainen. Määräaikaisuutta hän perusteli lasten kehityksellä ja kasvulla. Hänestä lasten kasvaessa olisi arvioitava uudelleen, mikä on

paras toteutustapa kunkin lapsen kohdalla tietyssä iässä. Isän toive sopimuksen määräaika-suudesta perustui myös siihen, ettei heillä ole keskusteluyhteyttä eikä joustavuutta lapsen asioissa, minkä vuoksi kirjallinen asiakirja olisi asioiden hoitamisen kannalta tärkeä dokumentti. Etä-isän luottamus kirjallista sopimusta kohtaan oli syntynyt siinä tilanteessa, kun hän ei saanut tavata vauva-aikana lastaan kuin entisen puolison kotona muutaman tunnin kerrallaan. Uusperheen perustamisen jälkeen ja lapsen kasvaessa hän olisi halunnut tavata lasta omassa kodissaan, mikä ei ollut entiselle puolisolalle sopinut. Tämän vuoksi hän oli käynnistänyt oikeusprosessin ja koki, että vasta tapaamissopimuksen saatuaan hän oli saanut oikeuksiaan toteutetuksi paremmin.

Molemmilla etä-isillä oli ollut yhteishuoltajuus ja he toivat esiin lakikirjoihin perustuvia huoltajan oikeuksia esiin näkökulmissaan. Heidän kokemuksensa mukaan lähivanhempi ei ollut toiminut tasapuolisesti, jolloin epäoikeudenmukaisuuden kokemus huoltajuudesta oli vahvistunut. Molemmat otteet kuvaavat epätasa-arvoisuuden tunnetta ja ettei yhteistä aikaa ole riittävästi normaaleihin arjen tapahtumiin. Kumpikin hämmästeli lain toimimattomuutta sekä oikeusprosessien pitkiä käsittelyaikoja sekä entisten puolisoitten haluttomuutta ottaa vastaan apua arkeensa lapsen toiselta vanhemmalta.

”Oon yrittäny osallistua päiväkotii viemisessä ja esittäny toiveita ku niit niiku niit normaaleit isäjuttui vois tehdä nin tasan kerran oon saanu hakea päiväkodista mut kuhan seki vaan tapahtui sit tiettynä aikana. Ei oo oikein et se joutus elää ilman äitiäsä mut ku jotenki sais vaan muutettua tota sairaalloisen symbioottista suhdetta.”

Isä koki, että hänen kuuluu osallistua lapsensa arkeen enemmän ja hän oli ollut jo neuvolaikäyneillä pariskunnan yhdessäasumisen aikaan aktiivinen. Hänestä isiltä odotetaan osallistuvuutta nykyaikana enemmän kuin hänen lapsuudessaan, joten se oli hänestä velvollisuuskin. Hän tunnustaa biologisen äidin aseman olevan vahva ja ettei hän yritäkään viedä äitiyttä, mutta kuvaa liian tiivistä suhdetta sairaanloisen symbioottiseksi. Tiivis äiti-lapsi suhde oli tullut esiin isälle hänen pyytäessään tapaamissopimukseen kuulumatonta niin sanottua ylimääräistä aikaa. Hän kuvaili tilanteita, jolloin joku sukulainen on kutsunut hänet uusperheineen juhlatilaisuuteen ja hän on halunnut myös muualla asuvan biologisen lapsensa mukaan. Tämä oli tarkoittanut hänen kohdallaan entisen puolison kanssa neuvottelemista ylimääräisestä tapaamisajasta.

”Ku on takan nää kaikki ja oikeusprosessitki ni sit ei oo vaa jaksanu viii enempää eteenpäin näit asioita. Hänen (lapsen biologinen äiti) toiveensa täytyy aina mennä läpi

mut jos me jotain kysytään ni auta armias. Hän on halunnut koko ajan kontrolloida sitä kaikkee. Ku tulee jotain ni se katsoo aina et okei sä haluut jotai ylimäärästä ni otetaan se sitten tuolta sun kesälomasta pois.”

Etä-isä korosti ”otetaan sulta pois” -sanontaa ja hän kuvaili laajasti erilaisia tilanteita, joissa tämä on toistunut. Hän pohti myös, että saako eron jälkeen kukaan järjestää enää mitään juhlia, koska kutsuttujen osallistuminen on kiinni vuosia vanhasta tapaamissopimuksesta. Hämmennystä isälle tuotti myös epätasaisesti jakautuva vanhemmuus ja lähivanhemman mahdollisuus toimia mielivaltaisesti, mikä näyttäytyy juurikin ylimääräistä aikaa pyydetessä. Kaksi isää toi esiin ylimääräiset tapaamiset ja erilaiset juhlatilanteet, kuten perhejuhlat, hautajaiset ja yhden uusperheen häät. Erilaiset erikoistilaisuudet olivat tapaamissopimukseen kuulumattomia, koska niistä ei ole voitu sopia etukäteen sopimuksen laadintahetkellä. Kertomansa mukaan nämä etä-isät olivat vuosien varrella kysyneet ainoastaan muutaman kerran ylimääräisiä tapaamisia, koska olivat halunneet kunnioittaa lähivanhemman aikaa lasten kanssa. Mutta isien oli vaikea ymmärtää lähivanhemman tarkoituksperiä tällaisissa tilanteissa, koska he viettivät niin paljon vähemmän aikaa lapsensa kanssa. Biologisen äidin toimintaa mietittiin myös vieraannuttamisen näkökulmasta.

”Kait se niiku pelkäs oman äitiyden puolesta et se toine niiku mun nykyinen äitipuolena ottaa sen paikan ja et ne lapset vieraantuu tai jotai. Onko tää sitä vieraannuttamista vai tietosta toimintaa ku nää tuntuu iha järjenvastasilta, ku on me yhdessäkin sitä miettitty et on matkan varrel käyny mieles että äidin toiminta voi olla vieraannuttamista vai mitä tää oikein on. Emmä koskaan oo sitä tajunnu että kun hän asuu niitten kaa ja sit kun mä en nää kun joka toinen viikonloppu ku jos pyytää ylimäärästä aikaa sukulaisten juhlatkii ku oli viime kesänä niin sit pitä antaa joku oma viikonloppu pois.”

Isä oli nykyisen puolison kanssa toivonut muualla asuvan biologisen lapsen osallistuvan heidän hääjuhlaansa, mutta ylimääräisen tapaamisajan sopimista isä kuvaili vaikeaksi taisteluksi. Sama oli toistunut heillä edellisenä kesänä sukulaisten juhlan yhteydessä. Etä-isänä hän pohti lähivanhemman mahdollisuuksia toteuttaa lapsen kanssa toivomiaan asioita sen vuoksi, että lähivanhempi asuu lapsen kanssa ja hänellä on myös enemmän aikaa käytettävissä. Isä oli yllätynyt siitä, että häneltä on vaadittu ylimääräisen tapaamisajan vuoksi antamaan jostain muusta ajankohdasta vastaava aikamäärä pois. Isä koki, että lähivanhemmalla on liikaa valtaa ja ettei yhdessä vietettyä aikaa saisi säännöstellä näin tarkasti. Hän kertoi myös, että heidän uusperheen lasten syntymäpäivätkin vietettiin aina silloin, kun on hänen

tapaamisviikonloppu, ettei tulisi ylimääräistä riitaa. Hän pyrki välttämään ylimääräisten tapaamisten pyytämistä, koska hän ei voisi myöhemmin vaikuttaa siihen mistä häneltä otetaan tapaamisaikaa pois. Toinenkin isä pohti tapaamissopimustaan, vanhemmuuttaan ja yhdessä vietetyn ajan rajallisuutta. Isä kertoi, että lasten äiti järjestää kivaa tekemistä hänen tapaamisviikonloppujen kanssa samaan aikaan ja lapset haluavat tämän vuoksi jättää tapaamisia väliin.

”Vanhemmuus ei vaa jakaudu enää tasasesti eron jälkee ja ei siihe voi olla tyytyväine. Muka lasten edun vuoksi tällasta tehdään ku tehää päätöksii ja juttui. Mä oon paljo miettiny et ku ne kuitenkin asuu siellä ni luulis et sitä aikaa on tehä vaik mitä, ku mä sit saan vaa joka toisen viikonlopun ni niist vähistäki otetaa poisku tuli muuta menoo tai tekemist. -- Ja mä ku nään vaa joka toine viikonloppu vaan lapsia ni miks pitää silloinki soitella ja kertoo et ku tuutte kotii ni sitte mennää sinne ja äiti ostaa sitä ja tätä ja tota. Iha ku tahallaan sabotois meijä tapaamisii ja et ne niiku täälläki kaipais vaa sitä eikä unohtas et niil on äiti.”

Isä koki, että hänen tapaamisaikaansa ei kunnioiteta lähivanhemman taholta. Hänestä oli häiritsevää myös se, että lähivanhempi soitteli lapsille useita kertoja isän tapaamisviikonloppujen aikana. Isä kertoi, että puhelut olivat olleet houkuttelevia ja niiden tarkoitus oli viestiä lapsille äidin ikävästä ja innostaa palaamaan kotiin jonkin kivan tekemisen tai uuden lelun ostamisen keinoilla. Isä päätteli tämän johtuvan biologisen äidin erokatkeruudesta, hänen uusperheellisyydestä ja heikosta itsetunnosta. Samalla isä kummasteli lähivanhemman tyyliä perustella tekoja lasten etuna, koska isällä oli erilainen näkemys lasten edusta ja heidän tulisi yhteishuoltajina toimia yhdessä lapsen edun mukaisesti, mikä näyttäytyi isästä täysin mahdottomalta. Isä oli luullut, että yhteishuoltajuus olisi taannut paremmin vanhempana olemisen oikeuksia ja osallisuutta lasten arjessa, mutta hän oli pettynyt lähivanhemmuuden ensisijaisuuteen, eikä ymmärtänyt biologisen äidin suhtautumista häntä kohtaan isänä ja vanhempana.

Jaetun vanhemmuuden etsintää oli toisellakin isällä. Hän näki, että ero ei saisi vaikuttaa isyyteen ja isänä olemiseen, vaan yhdessä tulisi jatkaa erosta huolimatta lapsen vanhempina. Seuraavassa otteessa ilmenee samankaltaista kokemusta yhteisen ajan riittämättömyydestä sekä vanhemmuuden epätasaisesta jakautumisesta. Otteen isä tuo ikävistä kokemuksista huolimatta esiin toiveensa vanhemmuuden suhteen rakentamisesta.

”Ku me oltas voitu rakentaa tää niinki et molemmat ois niitä vanhempii eikä vaa hää. Ku me leikitää sit kaikki yhes ni ku mä nään sitä niin harvoin ni tietenki haluis olla enemmän ja sit se näkyy nykyään sit mustasukkasuutena ku isi onkin nyt veljen kaa.

Onha se vaikeeta sanoo et isi tekee nyt tätä ton kaa ku viikol on aina kiire, ni sit omaki joutuu joka toinen viikonloppu tyytymää vähempää. Ku jos oiski sitä aikaa niiku viikko viikko tai jotainni sit vois ollakki iha tasapuolinen.”

Isällä oli uusia lapsia uusperheessä ja muualla asuvien lasten tullessa tapaamisviikonlopulle isä koki haastavana ajan jakamisen. Isä koki, ettei hän voinut kohdella molempia biologisia lapsiaan tasa-arvoisesti ajallisesti. Hänestä sisarukset joutuvat näin eriarvoiseen asemaan ja toisen lapsen nuoruudesta johtuen isästä oli vaikeaa selittää toimintaansa. Etä-isien esiin tuoma yhteisen ajan riittämättömyys sai kaikki kolme isää pohtimaan ajan tasaista jakamista viikko-viikko periaatteella. He perustelivat kantaansa tasavertaisella vanhemmuudella, kun molemmilla olisi yhtä paljon aikaa käytettävissä, jolloin tapaamiset eivät vain ”sujautaisi” ohi. Nopeiden tapaamisten ja huoltajien riitaisten välien vuoksi isät olivat kokeneet myös paineita viikonloppujen sujumisesta. Kahdelle isälle oli muodostunut tunne, että lapsilla on raportointivelvoite lähivanhemman luona ja lasten tuli kertoa, mitä tapahtumia uusperheen viikonloppuun on kuulunut. He olivat saaneet useiden tapaamisviikonloppujen jälkeen vihaista viestejä tai lisäkyselyitä, mitä on tehty, kun lapsi kertoo näin ja näin -tyylillä. Nämä tilanteet toteutuivat erityisesti silloin, kun uusperhe on tehnyt jotain normaalista poikkeavaa tai joku uusperheen lapsista oli sairastunut tapaamisviikonloppun aikana. Näistä lisäkysymyksistä tai syyttelyistä johtuen etä-isät olivat pelänneet lähivanhemman estävän tapaamisia, sillä perusteella etteivät ne suju ja yksi etä-isä kuvaa paineitaan seuraavassa otteessa.

”Meil oli aikanaan käytössä sellanen reissuvihko mihi ois sitten voinu kirjata asioita toiselle mut se olikin sit tylsää kun kaikki tuli negaation kautta ni se vihkohan menetti kokonaan sen merkityksen. Kun tarkoitus oli pystyy kommunikoimaan eikä vaan välittää. -- Ei oo vuodesta toisee kiva kuulla niiku kuin huonosti mä nyt taas tänki viikonloppun hoisin. -- Sitä aina pelkäs ku tuli mun viikonloppu et mitehä se ny sujuu ja miks ton naama ny on tolle ja onks kaikki ny hyvi.”

Isä kuvailee huonoja keskusteluvälejä, ja hän oli yrittänyt keksiä siihen apuvälineen, mutta reissuvihko olikin muodostunut isän toiminnan arvostelumuistioksi. Isä oli toivonut vihkon toimivan arkisten asioiden välittäjänä, jolloin hän olisi saanut tietoa esimerkiksi neuvolakäynneistä, hammaslääkäriajoista tai muista lasta koskevista asioinneista. Reissuvihkon muodostuessa isän haukkumiseksi isä koki, että hänen asemaansa loukataan ja yritetään heikentää tahallisesti. Jatkuva syyllistäminen huonosta isätoiminnasta oli myös saanut isän miettimään tapaamisviikonloppuina lapsen ilmeitä ja eleitä ja sitä, miten lapsi häntä nyt tulkitsee. Tämä oli asettanut omanlaiset paineet isän viikonlopuille siitä, että viihtyyhän lapsi

varmasti hänen luonaan. Isä kuvaili, kuinka olisi kiva olla vain isänä lasten kanssa eikä suorittaa jotain ihanneroolia, jonka joku muu määrittelee hyväksi isyydeksi. Isä koki, että hän on liikaakin pyrkinyt pitämään lastaan tyytyväisenä ja hän pohti myös, että lapsi voi teini-iässä käyttää hyväkseen hänen lepsuiluaan, koska kasvattajana hänen tulisi asettaa rajoja samoin kuin lapsen äitikin tekee.

4.4 Statukseton isyys

Statukseton isyys näyttäytyi niiden isäpuolten kertomuksissa, jotka kokivat, etteivät olleet saaneet muodostettua sosiaalisen tai psykologisen isävanhemmuuden kaltaista vuorovaikutussuhdetta lapsipuoliinsa. Isät käyttivät haastatteluissa sosiaalisen isyyden stautusta puhuessaan tästä kokemuksestaan. Heidän kertomuksistaan sai vaikutelman, että sosiaalisen isän statuksella he viittasivat tasavertaiseen vanhemmuuteen, eli heistä statuksettomuus viittasi siihen, ettei heillä ollut omasta mielestään riittävästi kasvattajan vastuuta lapsipuoliensa kohdalla. Seuraavan otteen isäpuolella oli ollut uusperheen perustamisvaiheessa toive vahvem-
masta isän roolista, mutta tavoite ei ollut toteutunut.

”Jälkikätee harmittanu kun en oo saanu muodostettua sosiaalista suhdetta ku mulle ei oo annettu sosiaalisen isän statusta. Enkä mä kyl sit ole antanu hänelle sosiaalisen äiti-
puolen statusta. Jostai syystä hän ei oo luottanut muhun niissä tilanteissa ku ois pitäny ja nyt sitten me yritetään tehdä niille selväks että mä olen aikuinen ni hiertäähän se mut kukaa ei oo aiemmin jaksanu sitä ottaa enempää esille.”

Isä koki, ettei häneen oltu luotettu riittävästi ja hän on tulkinnut, ettei hänelle ole annettu kyseistä roolia. Isä viittaa tällä sanonnallaan vaimoonsa, joka ei ole halunnut jakaa vastuuta isäpuolen kanssa. Isä oli toivonut, että lapset kasvatettaisiin yhdessä ja nyt teini-ikäisinä lapset eivät kuunnelleet isäpuolen kasvatuksellisia ohjeita. Isästä lapset ovat myös kasvaessaan tiedostaneet isäpuolen rajalliset vaikutusmahdollisuudet ja nyt uusperheellä on vaikeuksia jälkikäteen vakuuttaa lapsia siinä, että isäpuolen sana merkitsee jotain tai että häntä täytyy totella. Toinenkin isäpuoli toi esiin puuttuvan sidoksen lapsipuolensa kanssa ja kuinka hän haluaisi olla suurempi osa lapsipuolensa elämää.

”Kyllä meijä heikkous on se et hän on se vanhempi ja se lapsi pääsee meijä välii ku me ei olla yhes vanhempii. Se on harmi ku ei oo muodostunu sitä sidettä ni sit nää asioinnit tapahtuu vaa äidin (nykyinen vaimo) kautta ja voisha se pyytää multaki apuu mut ei se sitä tee.”

Isä on pettynyt siihen, ettei hänen apuaan tarvita ja sitä ei edes kysytä häneltä. Hän kuvailee, kuinka asioinnista on muodostunut kuvio, jossa hänet ohitetaan. Lapsi soittaa ensin aina äidilleen, joka välittää sitten viestin isälle. Isä halusi myös suuremman auktoriteettiaseman kotona, koska hän koki nyt olevansa vain kaveri.

”Isäpuolell ei oo statusta se on aina takavasemmalla. Tarvitaan vanhempien piirteet potenssiin kaks! Ku sä et oo mun isä ja et sä voi vaatii ja sit ku se hajottaa sisält et mitä helvetti mä tääl ees teen ku en voi ees kaapin paikkaa asettaa. Jos ne ois enemmän meillä niin ehdottomasti leikkisin enemmän isii ku nythä mä olen vaa kaveri.”

Isäpuolta harmitti suuresti se, ettei hänellä ollut vanhemman valtaa eikä hänelle riittänyt pelkät hyvät kaverilliset välit lapsipuolen kanssa. Isä ei ollut tyytyväinen uusperheen rooliin, mutta hän tuntui tyytyneen asemaansa vuosien varrella. Hän pohti miten rooleihin täytyisi keskittyä uusperheen alussa riittävästi ja miettiä vanhemmuuden jakamista tasapuolisemmin, ettei lapsille muodostu teini-iässä valta-asemaa toisen aikuisen kustannuksella. Rajojen asettajana hän koki, ettei häntä kuunneltu ja ettei sanomisilla ollut väliä, koska lapsen ei ollut tarvinnut aiemminkaan kuunnella häntä kasvatuksellisissa asioissa. Toinen isäpuoli kuvaili rooliaan hengaajana, jolla ei ole sanavaltaa uusperheen kodissa. Häntä harmitti myös puolison suhtautumienn hänen muualla asuvia biologisia lapsia kohtaan, minkä hän koki johtuvan roolien sekavuudesta.

”Tha typerää vaa tällanen kodissa hengailu eikä se johda mihinkää. Ydinperhemäiset suhteet nii jos vaik mä en pääsis lapsiini hakemaa ni ois iha luontevaa jos se hakis mut ei ni hoia sit omas ni mä hoian omani. Kyl mä oisin mun roolilta toivonu paljo enemmän ku mitä tää meiän biologisuutee perustuva jako on antanu.”

Biologisten suhteiden perusteella jaetut roolit eivät miellytä isää, koska hän olisi toivonut selkeämmän ja vahvemman aseman. Sosiaalisen isän statusta isä käytti kertoessaan, kuinka hän voisi osallistua kouluun kuljettamisissa tai päiväkodin asiointeihin, mutta molemmat hoitivat omien biologisten lastensa asioinnit. Isä koki, ettei vaimo antanut hänelle hänen haluamaan sosiaalisen isän statusta ja hän epäili, ettei vaimo luota häneen suuremmissa isän roolissa. Vanhemman roolin puuttumisen lisäksi kaksi isäpuolta pohtivat juridisia asioita ja huoltajien oikeuksia.

”Isäpuolel on huono asema ku mä olen vahva ihmisenä mutta mä en ole voinu mennä hoitamaan näitä asioita ku mulla ei ole oikeuksia. -- Sit on nää perismiskuviotkin ku kaikki on niin vaikeeta et jos jotain sattuis ni en haluais et se eksä mun tavaroita tai rahoja sais. Uusperhees ne perintöasiat ja juridinen asema ne ei oo helppo.”

Isäpuoli oli huolissaan juridisista asioita niissä tilanteissa, joissa puolisolle sattuisi jotain, niin hänellä ei olisi huoltajan oikeuksia hoitaa lapsipuolten asioita. Samalla häntä huolestuttivat perintöasiat, jolloin biologisen vanhemman juridinen asema on vahva ja isäpuolen asema vastaavasti heikko. Isäpuoli kertoi esimerkin, että jos hän ja puoliso menehtyisivät autokolarissa, niin lapsipuolten isä voisi mennä heidän yhteiseen kotiin ja pääsisi käsiksi hänenkin elämäänsä ja tavaroihin. Isäpuolen pelko oli, että biologisesta isästä tulee lasten edunvalvoja, joka pystyisi saamaan toisten omaisuudesta hyötyä tätä kautta. Lapsipuolilleen hän oli yrittänyt olla isänä uusperheen alusta asti ja lasten ollessa pieniä isäpuoli koki onnistuneensa isänä olemisessa. Lasten biologinen isä oli vuosien ajan tehnyt kiusaa ja haukkunut isäpuolta, minkä isäpuoli koki vaikuttaneen lapsipuolten käyttäytymiseen heidän kasvaessaan teini-ikään.

”Nuorimman saattelin kouluunki ja opetin ajaa pyörälä ni kyllä se nyt sit satuttaa ku se biologinen isä on mut mustamaalannut. Tänääki ku ne kotiutu ni eivät ees katsettaa muhun suoneet. Kipeetä se tekee.”

Isäpuoli kuvaili tilanteita, joita oli kohdannut molempien lasten kasvaessa. Hän oli auttanut koulutehtävissä, opettanut ajamaan pyörää ja pelaillut pelejä sekä käynyt viemässä harrastuksiin, mutta sidos ei ollut muodostunut niin vahvaksi, että se olisi kestänyt biologisen isän ”nollaamista”. Isäpuoli koki, ettei hänellä ollut isän statusta lapsipuoltensa elämässä ja hän oli vakuuttunut siitä, että lasten biologinen isä on syynä hänen asemansa heikkenemiseen. Isäpuoli pohti myös sitä, että hän oli elänyt lapsipuoltensa kanssa niin kauan, että uskoi teini-iän helpottaessa heidän kääntyvän takaisin hänen puoleensa. Hän korosti kuitenkin, että tällainen ylitse käveleminen ja stautuksettomuus tekee kipeää ja sitä on vaikeaa käsittää. Hän kertoi paljon näkemyksestään aikuisen ihmisen käytöksestä ja miten tulisi kohdella ketä tahansa aikuista inhimillisesti. Isäpuoli ihmetteli, että kuinka biologinen isä kykenee toimimaan näin, koska hän kuitenkin isäpuolena viettää suuren osan arjesta heidän kanssaan ja voisi käyttäytyä täysin samoin ja yrittää saattaa biologisen isän huonoon asemaan.

4.5 Joustava isyys

Uusperheiden suhteisiin liittyy tapaamissopimuksia ja useiden lasten asioiden hoitamista sekä juhlatilaisuuksia. Tämän vuoksi arki saattaa ajoittain näyttäytyä monimutkaiselta sopimusvyyhdiltä, jossa pyritään sopimaan useiden ihmisten aikatauluja yhteneviksi. Arkisissa tilanteissa täytyy kyetä joustamaan ja tekemään kompromisseja toisten aikuisten kanssa. Viiden isän arjen kokemuksissa näyttäytyi joustavuus, kun asioita hoidettiin kompromisseja tekemällä. Kaksi isää oli lähivanhempia eron jälkeen ja heidän kohdallaan joustaminen näyttäytyi tapaamisasioiden hoitamisessa. Isien tapaamiskuvioissa oli haasteita, mutta oikeusriidaksi asti tilanteet eivät olleet edenneet. Isän ollessa lähivanhempana saattoi vaikeuksia tuottaa etävanhempi-äiti.

”Alussa ku äiti ei aina ollu kunnossa ni kyl sillo sitä joutu välil olee huolissaankii, nii et sillo ku lapset meni sinne. -- Äitillä ei aina menny iha vahvasti ku ei ollu töitäkää eikä se sit säännöllisesti ottanu lapsiikkaa ja oliha siin aika ettei ne saanu sanookaa äitiks.

Isä oli ollut eron jälkeen huolissaan äidistä vanhempana ja hän oli joutunut miettimään, miten äiti pärjää lasten kanssa viikonloppujen ajan. Samalla isä kertoi, kuinka eron tullessa yllättäen hän oli joutunut opettelemaan arjen pyörittämisen itsenäisesti. Lasten tapaamiset äidin kanssa eivät olleet aluksi tasapuolisia eivätkä säännöllisiä, mutta tämä oli isän mukaan ollut äidistä johtuvaa. Toinenkin isä oli joutunut äidin lähtemisen vuoksi ottamaan kokonaisvastuun arjen hoitamisesta ja lasten kasvatuksesta. Isä muisteli arkea hyvänä kokemuksena ja sitä, ettei entisen puolison kanssa ollut suurempia riitoja.

”Olihan se kiva oppia asioita kuten suklaata ei voi sulattaa mikrossa tai kahen päivän jälkeen sen hajun saa tuulettamalla pois. Kauhee hyvin meil meni, eikä sillei ollu riitojakaan. Arki rullas ja ku ruuat tehti ja pyykit saatii pestyä niin eipä siin kyl aikaa ollukka riellä. Kyl mä tykkäsin tehdä ruokaa sillo ja ku sai tehdä kaikkia uusia makuukii, mut nykyää vaimo hoitaa sen puolen.

Isän muistelusta sai vaikutelman, että hänellä oli ollut paljon opeteltavaa entisen vaimon muuttaessa pois, mutta uusien asioiden opetteleminen oli ollut mukavaa. Isä pohti myös joutuivatko heidän hyvät välinsä siitä, ettei arjen pyörittämisen ohessa jäänyt aikaa riidoille vai olivatko he vain sopuisammassa väleissä heti alusta asti. Isällä oli näkemys siitä, että miehet

pystyvät naisiin verrattuna käsittelemään eron liittyviä asioita pienemmällä tunneryöpyllä. Hänestä lähivanhempana isä pystyy toimimaan lähivanhempi äitiä neutraalimmin.

”Miehet pystyy kyl pienemmäl tunneskaalal käymää sen läpi sen eksän ja eksän puolison uuen miehen ja monesti ne miehet tulee toimeeki keskenään, mut naisten keskuudes sit ei kyl aina nihi välehi päästä. Eikä niitten tarvii olla ystävii tai sille imut sillai ammattimaisesti valmentautuneita vanhempia jotka suhtautuis niiku ammattimaisesti kasvattajana oloon.”

Isän mielestä neutraali suhtautuminen auttaa vanhempaa hoitamaan asioita oikeudenmukaisesti, eikä erossa syntyneet ristiriidat pääse tällöin vaikuttamaan lapsia koskeviin päätöksiin. Hän myös korosti kasvattajan suurta vastuuta, jolloin ei saisi ajaa omia etujaan lasten kustannuksella. Ammattimainen suhtautuminen kasvattajan roolia kohtaan oli hänestä parhain mahdollinen rooli eronneille vanhemmille. Isä oli vuosien varrella kohdannut paljon eroneita pariskuntia ja heidän riidoistaan hän oli päätellyt miesten olevan kyvykkäämpiä erojen käsittelyissä lasten tapaamisten suhteen. Hän korosti, että ratkaisu olisi siinä, kuinka vanhemmat saataisiin heti eron jälkeen suhtautumaan toisiinsa ammattikasvattajien tavoin. Tällainen ammattimainen suhtautuminen tukee hänestä sekä isyyttä että äitiyttä lasten silmissä, kun kumpikaan ei yritä viedä toisen asemaa. Isä oli myös keksinyt keinoja vuosien varrella siihen, miten asioita saadaan hoidettua ilman riitoja.

”Mun eksä yritti aikanaan tulla väliin mut meil on ollu tiukka linja alusta asti ja me ei oo vaa päästetty ketää siihe. Häne puolisoiki kutsuttii kylään ja juteltii nää asiat ja nyt loppuu se häiriköinti ni siitä asti se on meillä käyny ja vuos vuodelta menny aina vaa paremmpi. -- Kutsuttii molemmat eksät kylään ja aina on kutsuttu nihi lasten juhliin ja sellasii, ku ainaha ihmine ymmärtää ku selvitetää. Me tehti selväks et me hoietaa asioita lasten suhteen jos niit tulee ja otetaa siinä paikkamme. Ni ei ne sit enää puuttunu.”

Isä kuvaili joustamista entisten puolisoitten suuntaan siten, että hän oli nykyisen puolisonsa kanssa ottanut alusta asti molempien entiset puoliset huomioon. He olivat osoittaneet, ettei kukaan ole viemässä biologisen vanhemman paikkaa uusperheessä. Isä kertoi, että he olivat yhdessä vaimonsa kanssa keskustelleet avoimesti entisille puolisoilleen, miten he aikovat toimia uusperheen vanhempina ja lasten kasvattajina. Isä koki, että asiat olivat sujuneet mutkattomasti avoimen keskustelun ansiosta. Hänestä toisten kotiasioihin ei ole puututtu tai riideltä ”turhista” asioista entisten puolisoitten kanssa. Tämän hän koki johtuvan luottamuksesta, mikä oli erojen jälkeen pystytty rakentamaan. Vanhemmuus oli säilynyt eron jälkeen ja molemmat luottivat toisiinsa vanhempana. Näin ollen suurempia kiistatilanteitakaan ei

ollut syntynyt kasvatusasioissa. Toinen isä kertoi, kuinka hän näki yhteisten asioiden sopimisen kaikkia osapuolia koskevana yhteisenä tehtävänä.

”Jos sattuis samaa aikaa nää uusperhekuviot ni istuttas alas ja sovittas muutama perussääntö, et sillo nukkumaa ni sit näkis ettei ne yritäkää kasvattaa omiks lapsiks ni loppus se turha pelko ja huolestus. Todetaa et syylliset on mitä on ja eroa ei saada takas ja ei tarttekaa vaa nyt mennää eteenpäin mä oon isä tai äiti ja oon vanhempi ja ottaa sen roolin ja koittaa kasvattaa niit lapsii sit yhes.”

Isä toi tässä otteessa esille sen, että jos molemmat eronneet vanhemmat perustaisivat samoihin aikoihin uusia perheitä, niin kaikkien olisi hyvä puhua yhteisesti lapsia koskevista asioista. Eron olisi hänestä turhaa enää palata, koska se on menneisyyttä, jolloin katsetta suunnattaisiin uusien puolisoitten kanssa tulevaisuuteen ja lasten paras horisontissa. Luottamusta tarvitaan hänestä tällaisessa toiminnassa paljon ja sitä voi olla vaikeaa rakentaa eron jälkeen uudelleen. Hän kertoi vanhemman roolin ottamisesta uusperheessä, mihin tarvittaisiin aina biologiselta vanhemmalta suostumus.

”Kyllä se on ite paikkasa raivattava ja otettava, mut ootettava tietysti että se valtuutus tulee ensi siltä äidiltä. -- Me otettiin aina se toise vanhemman rooli aina ku oli tarvis ja kaikki koulu ja terveysasiat saati huolehittuu. Ero on ollu ja menny ja sanomista on ollu puolin ja toisin ni se on sen puolison asia puuttuuko mut ite tuua vaan positiivista siihe mukaa ja keskustella lasten kaa. Toine ei puutu ku toine sanoo. Eikä me kilpailla koskaa, se joka tekee paremmin ku toinen ni se on hyvä. Eikä kukaa tarkasta minu tai häne töitää vaa me luotetaa toisiimme.”

Isästä on myös isäpuolen vastuulla olla ottamassa omaa asemaansa, kunhan hänen puolisonsa on valmis antamaan kasvatuksellista vastuuta toiselle aikuiselle. Yhdessä tulisi keskustella vanhemmuuden rooleista ja miten vastuita jaetaan. Isällä oli paljon kokemusta eronneista perheistä ja hänen näkemyksensä oli hyvin avoin sekä ymmärtävä. Hänestä parisuhhteessa kuului toimia aikuisen tavoin ja asioita on hoidettava sitä mukaan kun niitä tulee. Toisten tekemisien tarkistaminen oli hänestä turhaa, koska se lisää työmäärää ja voi aiheuttaa epäluottamusta avioparin välille. Hän kertoi selkeästi esimerkkejä siitä, kuinka hän oli ollut aikuisena ottamassa vanhemman aseman tarvittaessa ja hoitanut lapsipuoliaan koskevia asioita esimerkiksi tapaturmien kohdalla. Hänestä akuuteissa tilanteissa ei tarvitse miettiä virallisia huoltajuuskuvioita vaan on toimittava vastuullisen aikuisen tavoin. Joustavuutta vaaditaan kaikilta aikuisilta ja jos ei yhteiselämä ole aiemmassa liitossa ollut toimivaa ja on päädytty eroratkaisuun, niin silloin täytyy oppia hyväksymään uusia muuttuvia ihmissuhteita

ja joustamaan eri tilanteissa niiden vaatimalla tavalla. Isäpuolella oli hyviä kokemukseen perustuvia esimerkkejä, joiden avulla hän osoitti joustavuuden ja suvaitsevuu- den olevan uusperheissä hyvin merkittävässä asemassa. Joustavuutta tarvitaan myös asumisjärjestelyissä ja lasten kasvaessa kaverisuhteiden huomioimisessa.

”Lapsil on aina ollu omat huoneet mut mulla ei ja asumismuodossaki oon kyl aina tinkiny omissani niiku tarpeissani. Kuhan lapsil on hyvä olla. Mä luulen et se on se helveti kamamäärä joka eniten vaikuttaa ku ei ne niit jaksa jatkuvasti raahaa viikko ja viikko. Et jos tuntuu ettet iha näi usein halua ravata tääl ni emmä suutu ku teini-ikä kaverit ja kaikkee. Mut niin kauan ku ne halua olla ni mä tuun pitää niist kiinni.”

Otteessa isä kuvailee omia ratkaisujaan asunnon valinnassa, jolloin hän on huomionnut eniten lasten tarpeita. Kyseisessä asunnossa isällä ei ollut esimerkiksi omaa makuuhuonetta. Samoin isä pohti, että viikko-viikko tapaamisissa lapset olisivat kyllästyneet tavaramäärän kantamiseen, jolloin hän oli aloittanut keskustelut entisen puolison kanssa tapaamisten muuttamisesta. Isä kertoi, kuinka lapset eivät olleet sanoneet haluavansa vähentää tapaamisia, mutta isä oli tulkinnut lasten käyttäytymisestä ja keskusteluista, että kaverit olivat muuttuneet entistä tärkeimmiksi. Isän luona ollessaan lapset jäivät nuorten touhuista paitsi. Isänä hän oli valmis joustamaan lastensa kaverisuhteiden vuoksi, koska hänestä olisi ollut liian itsekästä pitää kiinni vain omista tapaamisoikeuksistaan ja olla huomioimatta lasten kasvun myötä muuttuvia tarpeita ja elämäntilanteita. Sama isä kertoi, että isäpuolen roolissa pitää puolestaan olla hyvä pelisilmä eri tilanteissa.

”Pitää olla hyvä pelisilmä. Pelisilmää tarvitaan tavallista enemmän kun koko aja pitää olla hereillä ja valmis puuttumaan mut ja samal sit kuitenkin osata olla puuttumatta. Mut myös mä jouston ja jouston. En tiä onkse hyvä se mut mä jouston ni ei tuu sanomistakaan.”

Tässä otteessa toinen isäpuoli tuo esiin vanhemman tarkkaavaisuutta joustavan elämisen suhteen. Hänestä tarvitaan hyvää pelisilmää, jolloin osaa puuttua oikeisiin asioihin lapsipuolen kohdalla ja vastaavasti tarvittaessa olla myös puuttumatta. Uusperheen lapsiin liittyvissä asioissa joustamisesta oli isän mielestä tullut jo tapa, eikä hän aina itsekään tiennyt miksi joustaa. Humoristisesti hän totesikin, ettei tule ainakaan vaimolta sanomista, kun on valmis joustamaan. Joustavuuden merkityksen mainitsi yhteensä kuusi isäpuolta uusperhe-isän erityisominaisuutena. Joustamisen ohessa viisi isää käytti myös suvaitsevuus-termiä, mikä liittyy läheisesti joustamiseen.

”Suvaitsevaisuus on ainaki sellanen ehdoton juttu ja varmasti pitää olla joustava ja elää hetkessä. Niistä kasvatustilanteissa pitää ottaa vastuu hyvistä ja huonoistkii asioista. Koskaa ei oo rajoja isäpuolella ku ei voi sanoo ettei kuulu mulle.-- Hyvä isäpuoli on kaveri. Kaverin kaa voi tehdä kuperkeikkoi. Pitää olla et niinku oo auktoriteetti mut silti kaveri. Tiukka tarvittaessa ja rehellisyys on se pohja. Lupaa vaa niit asioita joista pystyy oikeesti pitää kiinni ku ne lapset on kuitenkin jo kokenu pettymyksiä.”

Tämän ottees isällä oli vahva näkemys uusperheen isän roolista. Kasvatukseen tuli osallistua ja kantaa vastuuta omasta roolistaan kasvattajana. Hän korosti, että tulee olla suvaitsevainen ja joustava, koska on olemassa entiset elämät ja puoliset, jotka liittyvät uusperheiden lasten elämään. Hän pohti, että kaverillisuus on isäpuolen asemassa myös voimavara, koska ei ole pakko olla niin paljon vanhemman roolissa kuin biologiset vanhemmat ovat, kunhan vain on rehellinen ja luotettava. Hän korosti molemmin puolta luottamusta ja suhteen muodostumista syväksi ystävyydeksi, mikä oli hänestä vastaavaa kuin vanhemmuus. Isä koki, että hän oli eron jälkeen elämässä oppinut uusia kasvatustilanteita ja aviomiesnäkökulmia joustavasta ja suvaitsevasta isyydestä lapsipuolten kanssa eläessään. Uusperheen tilanteet olivat hänestä nopeasti muuttuvia ja koko perheen tekemisiin liittyi paljon aikatauluttamista. Tämän vuoksi hän korosti aikuismaisuuksia ja joustamista niin, että saadaan asiat sovittua ja jokainen on valmis muuttamaan omia aikataulujaan tai tapaamisaikojaan tasapuolisesti.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa teen yhteenvedon analyysivaiheessa nousseista isyyden eri ulottuvuuksista ja niiden keskeisimmistä löydöksistä. Yhteenvedon tarkoituksena on tiivistää jokainen isyyden muoto lyhyesti yhdeksi kokonaisuudeksi. Liitän yhteenvedossa ja pohdinnassa myös aiempiin tutkimuksiin omia löydöksiä sekä mitkä asiat jäivät eniten mietityttämään tutkimuksen tekovaiheessa. Esittelen myös pohdinnan yhteydessä jatkotutkimusehdotukseni, joita mieleeni tuli tutkimuksen tekemisen erivaiheissa sekä isien esittämien toiveiden kautta muodostuen.

5.1 Tutkimustulosten yhteenvedo

Tutkimustulokseni ovat hyvin yhteneviä aiempien tutkimusten kanssa. Huttusen (2001) isävanhemmuuden muodoista sosiaalisen isän status oli lähes kaikkien haastateltavien uusperhe-isien minimitavoitteena ja tällainen isänä oleminen lapsipuolelle nähtiin kuuluvan luonnollisesti uusperheellisyyteen. Eli toimitaan vanhempana ja aikuisena uusperheen tilanteissa. Sinkkosen (1998, 231) esittämä tapa luoda ensin hyvät vuorovaikutussuhteet ja kaverilliset välit lapsipuoliin ennen kuin osallistuu komentamiseen, tuntui olevan lähes kaikkien haastateltavien kohdalla toimintastrategiana uusperheen perustamisvaiheessa. Samoin Sutisen (2005, 27) tutkimustulokset olivat etä-isien kanssa yhtenevät sen suhteen, että isyyteen panostaminen ilmenee erityisesti etäisien sitoutumisena säännöllisiin tapaamisiin ja tiiviisiin puhelinyhteyksiin muualla asuvien lastensa kanssa.

Isyys näyttäytyi monimuotoisena ja siihen liittyy osallisuutta, vastuun jakamista, joustavuutta, suvaitsevuutta ja ennen kaikkea hyvänä aikuisena olemista koko uusperheen lapsikatraalle. Jos uusperheen isä oli samanaikaisesti isä, etä-isä ja isäpuoli, niin isyyden muodotkin menivät limittäin. Isyys ei olekaan tällaisessa moniulotteisessa roolissa kovin tarkkarajaista vaan tapauskohtaisesti jokaisen isän kohdalla on mahdollista tunnistaa useampia isyyden eri muotoja samanaikaisesti. Solidaarinen isyys oli kaikkein yleisin toimija-asema. Uusperheiden isyyden solidaariset piirteet näkyivät lasten tasapuolisena kohteluna ja oikeudenmukaisuuden periaatteen noudattamisena. Isät olivat ottaneet uuden puolisonsa ”koko pakettina”, jolloin lapset tulevat uuden suhteen mukana. Eroja esiintyi isien kuvauksissa siinä, missä vaiheessa he olivat ottaneet enemmän vastuuta lapsipuoltensa kasvatuksesta sekä siinä, miten kasvatus- ja huolehtimisvastuu jaettiin uusperheessä. Solidaarisuus

saattoi ilmetä myös niin, että vaimon ollessa pois kodista isäpuoli otti tasapuolisesti huomioon paikalla olevat lapset, vaikka muuten perheen äiti hoitaa päävastuullisena lasten kasvatukselliset asiat. Tasapuolisen huomioimisen tavoista eniten nousivat esiin yhteiset tekemiset, johon osallistuu sekä isän biologiset lapset että lapsipuolet.

Ajan määrä nousi eniten esiin kaikkien isien kokemuksissa. Isänä oleminen liitettiin vahvasti yhteisesti vietettävään aikaan ja uusperheissä, joissa oli useita lapsia, niin isät kokivat ajoittain ajan jakamisesta huonoa omaatuntoa. Muualla asuvien lasten tullessa isän tapaamisajalle isät yrittivät tasapainolla ajan kanssa tasapuolisesti, mutta kokivat, ettei yhteinen aika silti ollut riittävää. Erityisesti tasapuolisen vanhemmuuden toteuttamisen edellytyksenä isät korostivat yhteistä aikaa, jota tulisi olla riittävästi. Rikottua isyyttä esiintyi kolmen riittävästi eronneen isän kohdalla ja erityisesti heidän mielestään ajan jakaminen tasapuolisesti mahdollistaisi heidän osallistumisen lapsen arkeen paremmin.

Rikotun isyyden yhdistävänä tekijänä nousi esiin se, ettei isällä ole mahdollisuutta toteuttaa isävanhemmuuttaan tyydyttävästi. Yksi etä-isä totesikin, että jos hän voi tähän tutkimukseen osallistumisella parantaa yhdenkin lapsen asemaa tulevaisuudessa, niin se on hänen osallistumisen tärkein tarkoitus. Etä-isänä isät olivat myös hyvin selvillä oikeuksistaan ja yksi haastateltavista oli perehtynyt muun muassa kanadalaiseen erokouluun. Hän pohti voisiko siitä olla apua myös Suomessa, koska erojen määrä on vakiintunut ja huoltoriidat ovat vaikeita prosesseja kaikille osapuolille. Uusperheiden lisääntyvä määrä oli hänestä myös yksi perustelu erokoulun käyttöön ottamisessa. Tutkijana halusin myös perehtyä tähän kanadalaiseen malliin ja otan tämän esiin myös pohdintaosiossa.

Tutkimustulokset olivat yhteneviä myös Heinosen (2011, 29–32) havaitsemien haasteiden kanssa. Isät olivat kokeneet vastaavia uusperheiden haasteita, jotka näyttäytyivät erityisesti etävanhempi-isien haasteellisina huoltajuuskuvioina suhteessa entiseen puolison. Neljä isää oli kokenut uusperhettä kuormittavaksi tekijäksi erityisesti entisen puolison kanssa asioinnin ja lasten asioiden hoitamisen. Tällöin uusperheessä isän on osattava taituroida entisen ja uuden puolison välillä kumpaakaan loukkaamatta ja sopimalla yhteisesti asioista, kuten aikatauluista. Aiemmista tutkimuksista Murtorinne-Lahtinen (2011) nosti esiin äitipuolten identiteetin tukemisen julkisten palveluiden ja kansalaisjärjestöjen taholta, niin myös isäpuolilla tulisi olla oikeus vastaaviin tukimuotoihin. Kolme isäpuolta oli kokenut asemansa heikoksi ja nosti Supli:n toiminnan vahvistavaksi tekijäksi isäpuolen aseman tukemisessa. Murtorinne ei ole ainoa, sillä Huttunen (2001) on jo aiemmin tuonut saman esiin: ”Tuen tarpeessa olevaa isyyttä on kaikkialla ja tärkeää olisi ottaa huomioon lapsistaan eril-

lään asuvien isien etä-isä perheet” (Huttunen 2001, 195). Tutkielmani riitaisissa huoltajuuskuvioissa isän entinen vaimo koettiin useammin häiritsevänä osapuolena kuin nykyisen puolison entinen mies. Tiivistetysti entinen puoliso nähtiin kiusaajana, joka vaikeutti kaikin keinoin uusperheen yhdessä olemista ja toimivuutta. Tässä kohdin tulokset ovat yhteneviä Sutisen (2005, 27) tutkimuksen kanssa, sillä hän kuvailee vallan käyttöä, josta etä-isillä oli vastaavia kokemuksia. Hänestä isien tyytymättömyys liittyi siihen, miten isä-lapsisuhde rakentuu tapaamisjärjestelyjen vuoksi. Jos entinen puoliso, äiti, toimii ”portinvartijana”, se vaikuttaa isä-lapsisuhteen kehittymiseen. Tällöin isyys on eron jälkeen erilaista ja erityisesti he turhautuvat kontrollin ja hallinnan menettämisestä lapsiansa elämässä. Isät kokivat siis oman roolinsa merkittäväksi avioeron jälkeen, mutta eivät ole siihen tyytyväisiä. Kolme isää toi tähän liittyen esiin pohdintojaan vieraannuttamisesta, mikä on viime aikoina noussut enemmän tutkimuskohteeksi ja tunnistettavaksi ilmiöksi riitaiden erojen yhteydessä. Sorokinin (2014) mukaan kyse on vakavasta leikistä lapsen hyvinvoinnin kustannuksella ja vieraannuttamista voi tehdä kumpi tahansa lapsen vanhempi, ja sosiaalityöntekijät havaitsevat ilmiön liittyvän enimmäkseen huoltoriitojen yhteyteen (mts. 4). Isistä lähivanhempi-äidillä oli heihin nähden liian paljon valtaa, eikä yhteishuoltajuus ole kuin ”tyhjä termi”, jota lähivanhempi voi rikkoa mielin määrin.

Ristiriitaisessa isyydessä Sutisen (2005, 4) tavoin isyyden ja uusperheiden vaaroihin voi liittyä isäpuolten ajautuminen voimattoman tai avuttoman toimija-asemaan. Varsinkin niissä perheissä, joissa vastuita ei ole jaettu molempia vanhempia tyydyttävästi. Kaikilla sen sijaan on mahdollisuus saavuttaa vastuullisen aikuisen ja perheen toisen aikuisen toimija-asema. (Mts. 4.) Tämä oli myös haastattelemieni isäpuolten suunnitelmana uusperheen perustamisen alkuvaiheessa. Ristiriitaista isyyttä kokevat isät olivat epävarmoja asemastaan ja he toivat esiin yhtäaikaaisesti biologisen isän paikan kunnioittamisen ja oman isäpuolen roolinsa riittämättömyyden. He halusivat olla vahvemmin vastuussa uusperheen kasvatuksellisissa asioissa, mutta ikään kuin eivät tienneet, miten voi yhtä aikaa toteuttaa näitä kahta asiaa. Ristiriitaisia kokemuksia liittyi myös niihin kuvauksiin, joissa isät kokivat, ettei heidän puolisonsa pidä heidän muualla asuvista biologisista lapsista. Vaimon suhtautumisen pohdinta tuntui aiheuttavan isille ristiriitaisia isyyskokemuksia, koska isät olivat hämillään, miten heidän tulee suhtautua lapsipuoliinsa, jos puolisoskaan ei vaikuta haluavan suhdetta lapsipuoliinsa. Sain myös vaikutelman, ettei tästä aiheesta oltu keskusteltu avoimesti, vaan isät olivat havainneet tällaista ja pohtivat asiaa itsekseen. Ristiriitaisista isyyttä koettiin myös

silloin, kun isäpuolet tekivät lapsipuoltensa kanssa enemmän asioita kuin biologisten lastensa kanssa, jolloin esiintyi syyllisyyden tunteita. Syyllisyyden poteminen näyttäytyi kuitenkin uusperheen alkuvaiheen ongelmalta, josta päästiin yli ajan kanssa.

Broberg (2010, 5–6) nosti tutkimuksessaan esiin uusperheen voimavarojen eroavuudet yksinhuoltaja- ja ydinperheisiin verrattuna taloudellisten tilanteiden valossa. Taloudelliset asiat tulivat myös tutkimuksessani esiin. Isät toivat esiin, ettei asumiseen voi saada tukea, vaikka lapset tarvitsevatkin saman tilan asuivat he vakituisesti etävanhemman luona tai eivät. Samoin tulokset olivat yhteneviä sen suhteen, miten isät arvioivat uusperheen toimivuutta paremmaksi ydinperheisiin verrattuna, mutta kasvatusasioita haastavammiksi. Kaksi isää pohtikin isän roolia ja sosiaalisen isän statusta lapsipuoltensa suhteen ja sitä, miten he ovat kokeneet onnistuneensa roolin tai aseman saavuttamisessa. Statuksetonta isyyttä isät kokivat silloin, kun he eivät kokeneet saavuttaneensa sosiaalista tai psykologista isyyttä lapsipuolensa elämässä. Uusperheen isänä oleminen koettiin haastavaksi, koska isäpuolten oli vaikea ymmärtää olemassa olonsa merkitystä kodissa hengaaajana, jolla ei ole mitään sanavaltaa. Tällöin koettiin myös, että puoliso ei anna isäpuolelle valtuutuksia lapsipuolen kasvatukseen osallistumisessa, eikä tarpeeksi vanhemmuuden vastuuta. Tämä näyttäytyi siten, että isäpuolen puuttuessa lapsipuolen toimintaan ei vaimo ollut pysynyt samoilla linjoilla tai että lapsipuoli sivuutti isäpuolen kommunikoimalla vain äitinsä kautta. Statuksettomaan isyyteen liittyi usein vahva biologisen isän rooli lapsipuolen elämässä ja biologinen isä saattoi myös toiminnallaan vähentää isäpuolen merkitystä lapsensa kautta, kuten haukkumalla ja väheksymällä. Eniten tällaista oli koettu teini-ikäisten lapsipuolten taholta.

Joustava isyys tuli esiin kuuden isän kokemuksissa. Joustavan isyyden voi nähdä myös toiseen isyyden muotoon tiiviisti kuuluvana osana tai ominaisuutenakin. Ominaisuus näkökulma muodostuu siitä, että jos isä haluaa toimivan suhteen biologisiin lapsiin, jotka asuvat äidin luona, niin hänen on oltava joustava, valmis neuvottelemaan ja tekemään kompromisseja sekä mielellään asuttava heidän lähellä. Asumisjärjestelyiden merkitys näyttäytyi suurena tekijänä varsinkin lasten kasvaessa. Kaksi isää kertoi asuneensa eron jälkeen lastensa lähellä, mikä oli ollut lasten kannalta etu, koska he pystyivät joustavammin tapaamaan molempia vanhempiaan. Mutta siinä nähtiin myös heikkouksia, kun lapsi käytti hyväkseen ”muuttamista” toisen vanhemman luoksi esimerkiksi rajojen asettamisen yhteydessä. Tutkimuksessanikin asumisen vaikutukset tulivat ilmi siten, että isän muuttaessa kauemmas hänen tapaamisensa yleensä vähenivät. Silloin, kun isä oli hyvissä väleissä entisen puolisonsa kanssa ja lasten asioista sovittiin laajasti huomioiden kaikkien osapuolten aikatauluja, isät kokivat osittain ahdistusta siitä, että ”kaikki huutaa”. Näissä sopimistilanteissa isän asema

muodostui kaikkia osapuolia yhdistäväksi linkiksi ja välikappaleen aseman korostettiin kuuluvan uusperheellisen isän rooliin kuuluvaksi. Joustavaan isyyteen kuului laajasti kaikkien uusperheen suhdeverkostoon kuuluvien ihmisten huomioiminen ja entisten puolisoitten hyväksyminen. Isät myös kokivat, että miehet ovat joustavampia eron jälkeen kuin naiset. Joustavan isyyden voi myös nähdä liittyvän solidaariseen ja ristiriitaiseen isyyteen niissä tilanteissa, joissa isäpuoli hoitaa kaikkia uusperheen lapsia vaimon poissaollessa.

Yhdistäviä piirteitä uusperheen isyydessä olivat suvaitsevaisuus, entisen elämän hyväksyminen, molempien puolisoitten lasten hyväksyminen, tasapuolinen vastuun jakaminen lasten kasvatuksessa ja huomioimisessa. Joustaminen, rehellisyys, luotettavuus ja miehen mallina oleminen olivat isäpuolten esiin tuomia arvoja ja lähtökohtia uusperheen isyydessä. Näiden edellä mainittujen lähtökohtien katsottiin takaavan hyvän suhteen lapsipuoliin. Joustavuus ja sopeutuvaisuus olivat selvästi eniten korostetut uusperheen toiminta-ehdotkin, koska tilanteet koettiin ennalta arvaamattomaksi. ”*Uusperheessä on paljon hallitsemattomia muuttujia*”, oli yhden haastateltavan esiin tuoma arjen kokemus. Joustaminen näkyi mielestäni isien tavassa hyväksyä lasten kasvun myötä muuttuvat, yleensä vähenevät, tapaamiskuviot ja yhdessä vietetyn ajan määrä. Samoin miesten tulkinnat lasten asemasta eron kokeneina osapuolina, missä lapset olivat kohdanneet suuria pettymyksiä, näyttäytyivät isien keskeisimpänä tavoitteena toimia solidaarisen isyyden mukaisesti.

Lapsipuolten kanssa isäpuolet kokivat toimivansa niin sanotusti normaalina isänä, mutta tunnesiteet eivät olleet yhtä vahvoja kuin biologisten lasten kanssa, ainakaan uusperheen alkuvaiheessa. Isäpuolet olivat saaneet ulkopuolisilta tahoilta kiitosta ja kunnioitusta lapsipuolten mukaan ottamisesta ja kohtelusta. Ulkopuolisten ihmisten, kuten sukulaisten, ystävien ja entisten puolisoitten hyväksyntä vaikutti olevan tärkeää ja vastaavasti samat asiat nähtiin kuormittavina tekijöinä, jos hyväksyntää ei saanut. Osa isäpuolista kertoi sukulaisuhteiden jopa katkenneen kokonaan, mikä oli koettu erittäin raskaasti. Tutkielmaani osallistuneilla oli selkeästi halu kertoa omasta asemastaan ja he olivat hyvin tietoisia, ettei isäpuolista ole tehty paljon aiempaa tutkimusta. Motiivina havaitsin uusperheellisyyden ja isyyden esille tuomisen ja tulevaisuuden isäpuolten auttamisen. Moni antoikin hyviä vinkkejä haastattelun yhteydessä siihen, miten tulee suhtautua uusperheellisyyteen ja eniten korostettiin ”*koko paketin mukaan ottamista*”. Uusperheen toimintaa isäpuolet arvioivat moninaisten suhteiden vuoksi haastavaksi kuvioksi ”*Kun toiseen suuntaan kumartaa, niin toiseen suuntaan pyllistää*” -tyylisesti ilmaisten. Mutta moni oli myös positiivisesti yllätynyt siitä, kuinka hyvin uusperheen sisäiset suhteet olivat muodostuneet ja kuinka hyvin he olivat saaneet kuvion toimimaan.

Loppujen lopuksi uusperheiden isyyden voi nähdä verkostona, jossa kaksi tai useampi kotitalous ovat vuorovaikutuksessa keskenään sekä liittyneinä toisiinsa. Isäpuolet eivät halua biologisen huoltajan asemaa sekä varovat astumasta biologisen isän reviirille. He pystyvät eniten vaikuttamaan uusperheen sisäisiin asioihin, mutta lapsipuolten kasvatuksellisiin asioihin he odottavat ensin valtuutuksen puolisoiltaan. Vastuun jakautumisesta ja vastaanottamisesta oltiin kahta mieltä. Osa haluaisi vahvemman jalansijan kodissaan ja toiset kunnioittavat huoltajan asemaa, eivätkä puutu puolisonsa ja lasten biologisen isän tekemiin päätöksiin, vaikka olisivatkin eri mieltä. Isät sopeutuvat muuttuviin tapaamissopimuksiin niin omien kuin puolisoitensa lasten kohdalla. Isäpuolen asemassa isät ovat vähintäänkin läsnä ja käytettävissä lapsipuolilleen sekä valmiita auttamaan ja ottamaan enemmän isän roolia, jos biologinen isä vaikuttaa heistä passiiviselta. tiivistetysti uusperheen isän onkin oltava alusta asti hyvä kaveri, joka on samalla joustava, sopeutuvainen, suvaitsevainen, vastuullinen, rehellinen, luotettava ja tunnollinen miehen malli.

5.2 Pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen eri vaiheissa mieleeni nousi paljon kysymyksiä, kuten miksi uusperheiden isät kokivat, etteivät he ole saaneet sosiaalisen isän statusta puolisoiltaan, miksi vastuun jakamiset näyttävät haasteellisilta ja muuttuisivatko kokemukset esimerkiksi vahvempien juristien oikeuksien myötä? Millaista tukea tarvittaisiin, että uusperheet saavuttaisivat vakiintumisen vaiheen ja pystyisivät toimimaan toivomallaan tavalla, kuten esimerkiksi kaksi isää toivoi saavansa ydinperhemäiset roolit takaisin?

Etä-isyys näyttäytyi kaikkein haasteellisimmalta roolilta varsinkin riitaisten erojen jälkeen. Hokkasen (2002, 131) mukaan yhdysvaltalaisessa tutkimuskirjallisuudessa tulee esiin se, etteivät lapset tapaa etävanhempaa monesti ollenkaan tai vain kerran vuodessa loma-aikana. Etä-isyys on siis haastavaa muuallakin. Tämä on ymmärrettävää, sillä kun parisuhde eroaa, niin miten saadaan kuviot toimiviksi, kun elämässä tapahtuu kuitenkin yllättäviä muutoksia, joihin ei voi varautua. Yhdysvaltalaisia etävanhempia isä syytetään myös ”puuhamaa-isiksi”, koska heidän vanhemmuus nähdään lapsen lahjontana eikä vastuunotona (mts. 131). Isillä oli myös kokemuksia siitä, kuinka biologiset äidit olivat esittäneet etäisille toiveita uusperheen ja isän ajankäytön suhteen. Näissä tilanteissa isät kokivat paineita siitä, että heidän tehtävänä on saada lapsi viihtymään ja huolta tuotti epäily, ettei lapsella ole kivaa. Onko tämä eronneiden perheiden yhteinen huoli yli rajojen? Ovatko kaikki etä-

isät huolissaan lastensa viihtyvyydestä, etteivät menetä heitä kokonaan? Jos isä toimii viihdyttäjänä, niin ovatko he silloin tahtomattaan ”puuhamaa-isiä”?

Onneksi Suomi kuitenkin eroaa ulkomaista lasten hylkäämisissä, vaikka erot saatavatkin olla riitaisia ja lähivanhempi saattaisi yrittää vieraannuttaa lasta etävanhemmasta. Hokkanen (2002) jatkaa, että katoavien tai harvoin lapsiaan näkevien etä-isien joukkoon mahtuu lapsistaan aidosti välittäviä vanhempia, mutta joille ero on saattanut olla niin raskas kokemus, etteivät he pysty kohtaamaan lapsiaan itsesuojelun vuoksi. Avioero ei yleensä vaikuta äidin tunteisiin lapsia kohtaan ja sukupuolten välinen suurin ero on siinä, että isien suhde lapsiin välittyy vasta erojen kautta. (Mts. 133–134.) Uskon, että riitaiset erot ovat erittäin kuluttavia ja joskus ei vain jaksakaan enää ”taistella” oikeuksiensa puolesta. Haastatteluissa välittyi vahva kuva väsymyksestä, jota isät olivat kokeneet. Entisen puolison koettiin myös ajoittain tunkeutuvan uusperheen toimintaan. Luopuvatko jotkut isät haasteellisten tapaamisten ja riitaisen eron jälkeen lastensa vanhemmuudesta jaksamisen vuoksi?

Suositaanko Suomessa siis äitiyttä? Autonen-Vaaraniemi (2012, 119) otti kantaa siihen, miten isän oikeudet erossa toteutuvat, ja mikä on lapsen kannalta paras ratkaisu? Voidaan pohtia myös sitä, minkä verran perheen ulkopuoliset työntekijät voivat ottaa vastuuta ihmisten parisuhteeseen ja perheeseen liittyvistä yksityisen elämän ongelmista, mihin asettaa raja ammattiauttamisen ja vanhempien oman vastuunoton välillä? Voisiko ulkopuolisten auttamistahojen mukaan ottamisen sijaan riitaisiin erotilanteisiin auttaa kanadalaisen erokoulun malli? Ihmisten on kuitenkin tapana sitoutua parhaiten omien tavoitteidensa mukaisesti erilaisiin päätöksiin kuin jonkun ulkopuolisen asettamiin.

Tämä kanadalainen erokoulu tuli esiin yhden isän haastattelussa ja kyseinen eroavien vanhempien koulutus perustuu maan perhelakeihin. Huoltajuuteen ja vanhemmuuteen suositellaan eron jälkeen vanhempisuunnitelmaa, jossa huomioidaan lasta koskevat tärkeät asiat. Kanadan hallituksen Internet-sivustolta löytyy ohjeet sopimuksen laatimiseen. Sivustolta löytyy myös vanhemman tarkistuslista, jossa on eritelty kohdat siitä, mitä tulee harkita suunnitelmaa laadittaessa, kuten lapsen asumisjärjestelyt, loma-ajat, vapaapäivät ja juhlapäivät, terveydenhuolto, koulutus, harrastukset, uskonto, kulttuuri, isovanhemmat ja sukulaisuhteet, matkustaminen, vanhempien kanssa yhteydenpito, vanhemmuus suunnitelmaan muutosten tekeminen, ongelmat vanhemmuudessa sekä ongelmien ratkaisut lukuisilla alakohtilla varustettuna. Sivustolta on myös ladattavissa erillinen ohjeistus ja jo pelkkä tutustuminen tähän materiaaliin sai minut vakuuttuneeksi kanadalaisten eronneiden vanhempien vähäisemmistä huoltoriidoista tilastotietojen ohella. Miksei tällaista voitaisi soveltaa Suo-

messakin? Voitaisiinko ammattilaisia kouluttaa käyttämään vastaavia suunnitelmia ja materiaaleja hyväkseen eroavien vanhempien kanssa? Vähentäisikö tämä riitaisia eroja tai isien ja äitien epäoikeudenmukaisia kokemuksia?

Pohdin myös vertaistuen merkitystä. Vertaistuen parempi julkisuus voisi auttaa uusperheellisiä vanhempia löytämään eri järjestöjen auttamisverkostoja. Vertaistuen huono näkyvyys tuli esiin haastateltavien omista osallistumiskokemuksista ja he ihmettelivät, miksei heille kerrottu viranomaistaholta esimerkiksi Supli:n toiminnasta, kun he olivat käyneet erojaan läpi. Supli:n toimintaan isät olivat päässeet mukaan, kun olivat ohimennen törmänneet mainokseen tai kuulleet joltain kaveriltaan enemmän toiminnasta. Yhdistävänä tekijänä kaikilla isillä oli kokemus vertaistuen merkityksestä ja vaikuttavuudesta. Isät suosittelivat vertaistukea ja se nähtiin tarpeellisena juuri sen vuoksi, että sekä isä- että äitipuolten asema voi jäädä taka-alalle, mihin on myös usein vaikeaa löytää apua julkisten palveluiden kautta. Malisen ja Larkelan (2011, 18) mukaan ”Vertaistuki on monille uuspareille ja -perheille erittäin tärkeä tukipilari arkea pyöritettäessä ja uusperheproblematiikkaa käsiteltäessä”. Vertaistuesta kertoessaan isäpuolet toivat myös esiin, kuinka lohdullista oli nähdä, ettei ole yksin. Yksi haastateltavista ilmaisi asian seuraavasti: *”Kun tuokin jaksaa ni mäkin jaksan!”*

Tutkielmani venyi puoli vuotta aikataulusta, mutta jos tekisin tulevaisuudessa uutta tutkimusta, niin ottaisin seuraavaksi kohderyhmäksi uusperheiden äidit ja äitipuolet. tässä tutkimuksessa olisi ollut tärkeää saada lähivanhempi-äitien ja uusperheiden äitien kokemuksia isien rinnalle, niin olisi muodostunut laajempi näkemys isyydestä ja perhemalleista. Toisille tutkijoille ehdottaisin tämän lisäksi jatkotutkimusideoita, jotka liittyisivät ammattiauttajatahojen ja sosiaalityöntekijöiden näkemysten selvittämiseen: millaisia oikeuksia tai apuja heidän mielestään isät ja uusperheet tarvitsevat? Miten tulisi ohjata niitä isiä, jotka kokevat epäoikeudenmukaisuutta vanhemmuudessaan? Tarvitaanko vahvempia juridisia oikeuksia isä- ja äitipuolille? Huomioivatko nykyiset perhepalvelut riittävästi monimuotoisia perherakenteita? Aihe on ajankohtainen ja voihan olla, että ammattiauttajien taholta nousisi esiin tarve entistä paremmasta sovittelutyökalusta, joita tarvitaan eronneiden vanhempien kohtaamisessa ja laajemman tutkimuksen myötä voisi alkaa esimerkiksi suomalaisen erokoulun kehittämishanke.

KIRJALLISUUS

Ahlbom, A. 2000. Teoriat ja käsitteet ammattimaisen keskustelijan työvälineinä. Teoksessa J. Vuorinen (toim.) Arviointi ja kehityskeskustelu. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 151–161.

Autonen-Vaaraniemi, L. 2012. Eroisyyden oikeuttamisen periaatteet. Teoksessa H. Forsberg & L. Autonen-Vaaraniemi (toim.) Kiistanalainen perhe, moraalinen järkeily & sosiaalisuus. Tampere: Vastapaino 101–122.

Broberg, M. & Hakovirta, M. 2009. Isät ja lasten hyvinvointi eron jälkeen. Teoksessa: A. Kääriäinen, J. Hämäläinen & P. Pölkki (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Lastensuojelun Keskusliitto. Neuvo-projekti. Helsinki: Hakapaino Oy, 6, 123–139.

Broberg, M. 2010. Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi. Väestön tutkimuslaitoksen julkaisusarja D 52/2010. Väestöliitto. Helsinki. Saatavilla: <<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/63343/diss2010broberg.pdf>>. Luettu 29.12.2014.

Canada, Government of Canada. Department of Justice: Custody and Parenting. Saatavilla <<http://justice.gc.ca/eng/fl-df/parent/index.html>>, luettu 20.7.2015

Castrén, A-M. 2009. Mahtuuko ero perheeseen? Perheen hajoaminen ja uusperhe perheenä. Teoksessa R. Jallinoja (toim.) Vieras perheessä. Helsinki: Gaudeamus. 106–127.

Castrén, A-M. 2009. Onko perhettä eron jälkeen? Eroperhe, etäperhe, uusperhe. Helsinki: Gaudeamus.

Department of Justice. Canada. 2013. Making plans – A guide to parenting arrangements after separation or divorce: How to put your children first. Saatavilla: <http://justice.gc.ca/eng/fl-df/parent/mp-fdp/En-Parenting_Guide.pdf>. Luettu 20.8.2015

Eerola, P. & Mykkänen, J. 2014. Isyyskokemusten jäljillä. Teoksessa: P. Eerola ja J. Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Tampere: Hakapaino. 7–18.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Fagerlund-Jalokinos, S. 2012. Uusperheen vanhemmuuden voimavarat. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Saatavilla: <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84147/gradu06357.pdf?sequence=1>>. Luettu 29.12.2014.

Forsberg, H. 2003. Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe Murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 7–17.

Hakovirta, M. & Rantalaiho, M. 2009. Perhepolitiikka ja jaettu vanhemmuus. Teoksessa: A. Kääriäinen, J. Hämäläinen & P. Pölkki (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Lastensuojelun Keskusliitto. Neuvo-projekti. Helsinki: Hakapaino Oy, 36–55.

Halme, N. 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo. Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. Tampereen yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavilla: <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66490/978-951-44-7794-2.pdf?sequence=1>>. Luettu 29.12.2014.

Hearn, J. 2005. Miesten ja maskuliinisuuksien sukupuolistuminen tieteessä, tiedeyhteisössä ja tutkimuksessa. Teoksessa L. Husu & K. Rolin (toim.) Tiede, tieto ja sukupuoli. Helsinki: Gaudeamus, 170–199.

Heikkinen, H. L. T. 2010. Narratiivinen tutkimus -todellisuus kertomuksena. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 143–159.

Heinonen, P. 2011. Pro gradu -tutkielma. Kuoppia ja mutkia uudella tiellä: Uusperheissä esiintyvät ongelmat lapsettomien äitipuolten kokemana. Tampereen yliopisto. Saatavilla: <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82198/gradu04769.pdf?sequence=1>>. Luettu 29.12.2014

Heiskala, R. 2000. Toiminta, tapa ja rakenne. Kohti konstruktionista synteisiä yhteiskuntateoriassa. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hokkanen, T. 2002. Sitä eletään sitä eronneen perheen elämää – Vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy 119–138.

Hokkanen, T. 2005. Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 267. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13289/9513921794.pdf?sequence=1>>. Luettu 29.12.2014.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. Juva: WS Bookwell Oy.

Huttunen, J. 2014. Isyyden muutos ja tulevaisuus. Teoksessa: P. Eerola ja J. Mykänen (toim.) Isän kokemus. Tampere: Hakapaino 178–196.

Innanen, M. 2001. Isyys ja äitiys nuorten kertomana – Lukiolaisten tyttöjen ja poikien kirjoituksia. Likes tutkimuskeskus. Likes Research Reports on Spot and Health 130. Jyväskylä: Kopi-Jyvä Oy.

Jallinoja, R. 1985. Johdatus perhesosiologiaan. Helsinki: Wsoy.

Jallinoja, R. 2000. Perheen aika. Helsinki: Otava.

Kekäle, J. & Eerola, P. 2014. Isyyden tarinamarkkinoilla. Teoksessa: P. Eerola ja J. Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Tampere: Hakapaino 19–31.

Keurulainen, A. 2014. Muuttuva suomalainen perhe. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies no 76. Kuopio: Kopijyvä.

Kolehmainen, J. 2004. Osallistuva isä – muuttunut mies? Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) Isä kirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy 89–108.

Kontula, O. 2004. Helsinki. Perhebarometri. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Saatavilla: <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/3b33e16edca64472af4d9dde6161f5a2/1419762911/application/pdf/237272/Perhebarometri%202004.pdf> Luettu 29.12.2014.

Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopisto: Joensuun yliopistopaino

Kuula, A. & Tiitinen, S. 2010. Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa J. Ruusuvoori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino 446–459.

Kuvio 1. Tilastokeskus. Saatavilla: http://www.stat.fi/til/ssaaty/2013/ssaaty_2013_2014-04-17_tie_001_fi.html?tulosta. Kuvio otettu 29.12.2014.

Kuvio 2. Tilastokeskus. Uusperheet perhekoostumuksen mukaan 2013. Saatavilla: http://www.stat.fi/til/perh/2013/perh_2013_2014-05-23_kuv_003_fi.html. Kuvio otettu 20.4.2015

Kuvio 3. Motturi Teija. 25.7.2015.

Kähkönen, P. 2005. Ilman isää olisi vaikeaa. Isän läsnäolon merkitys kuudesluokkalaisten lasten elämässä. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Saatavilla: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/93023/gradu00778.pdf?sequence=1>. Luettu 29.12.2014.

Lehtomaa, M. 2005. Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: Haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys-tulkinta-ymmärtäminen. Tartu: Guttenberg AS, 163–194.

Lehtonen, M. 2007. Voiko isä olla lapsen hyvä huoltaja? Teoksessa A. Kotro & H. T. Sepponen (toim.) Mies vailla tasa-arvoa. Helsinki: Tammi 52–61.

Linnavuori, H. 2007. Lasten kokemuksia vuoroasumisesta. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies of education, psychology and social research 313. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13389/9789513929404.pdf?sequence=1> Luettu 29.12.2014.

Malinen, V. & Larkela, P. 2011. Parisuhde – uusperheen ydin. Väestöliitto. Vaasa: Oy Fram Ab (Helsinki: VL-Markkinointi Oy)

Murtorinne-Lahtinen, M. 2011. Äitipuolen identiteetin rakentaminen uusperheessä. *Jyväskylän yliopisto. Saataavilla: <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37087/9789513945282.pdf?sequence=1>>*. Luettu 29.12.2014.

Mykkänen, J. 2014. Isäksi tulon monet polut. Teoksessa: P. Eerola ja J. Mykkänen (toim.) *Isän kokemus*. Tampere: Hakapaino 32–64.

Nikander, P. 2010. Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa J. Ruusuvoori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino 432–445.

Paajanen, P. 2003. Parisuhde koetuksella. Käsityksiä parisuhteesta ja sen purkautumisesta. *Perhebarometri*. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos.

Parikka, T. 2014. Eron jälkeinen isyys ja vanhemmuuden tukeminen isien kertomuksissa. Kasvatustieteiden, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu -tutkielma. *Jyväskylän yliopisto. Saataavilla: <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43217/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201404141517.pdf?sequence=1>>*. Luettu 29.12.2014.

Parton, N. & O’Byrne, P. 2000. *Constructive Social Work. Towards a new practice*. London: Palgrave MacMillan.

Patton, M. Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. Thousand Oaks (CA): Sage

Perttula, J. 2005. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa (toim.) *Kokemuksen tutkimus. Merkitys-tulkinta-ymmärtäminen*. Tartu: Guttenberg AS, 115–162.

Pietarinen, J. & Launis, V. 2002. Etiikan luonne ja alueet. Teoksessa: S. Karjalainen, V. Launis, R. Pelkonen & J. Pietarinen (toim.) *Tutkijan eettiset valinnat*. Helsinki: Gaudeamus 42–57.

Plihtari, E. 2010. Eron jälkeinen vanhemmuus etä-isän näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma. *Jyväskylän yliopisto. Saataavilla: <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26575/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201102221794.pdf?sequence=1>>*. Luettu 29.12.2014.

Puohiniemi, M. & Nyman, G. 2007. *Mies, arvot, roolit ja tunteet*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Puusa, A. 2011. Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa: A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat - perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Vantaa: Hansaprint, 114-125.

Pärssinen, M. 1999. Uusperhe ja kaksois-isyys – Miesten kokemuksia isänä ja isäpuolena olemisesta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Raittila, K. & Sutinen, P. 2008. Huonetta vai sukua. Elämää uusperheessä. Helsinki: Kirjapaja.

Rantalaiho, M. 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Yliopistopaino 202–229.

Ritala-Koskinen, A. 2009. Kuinka uusperhe kesytetään. Teoksessa R. Jallinoja (toim.) Vieras perheessä. Helsinki: Gaudeamus. 128–145.

Ritala-Koskinen, A. 2002. Uusperhe kasvun paikkana. Teoksessa: L. Kolbe & K. Järvinen (toim.) Onks ketään kotona? Pieksämäki: RT-Print Oy, 138–181.

Rönkä, A., Malinen, K., Sevón, E., Kinnunen, U, Poikonen, PL. & Lämsä, T. 2009. Arki elämänalueiden leikkauspisteessä: johtopäätökset ja ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi. Teoksessa: Perhe-elämän paletti – Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 273–295.

Silverman, D. 2014. Interpreting qualitative data. Lontoo: Sage Publications Ltd.

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Juva: WSOY Kirjapainoyksikkö.

Sorokin, M. 2014. Lapsen vieraannuttaminen toisesta vanhemmasta lapsen huolto- ja tapaamisriidassa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkökulma. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43587/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201405281868.pdf?sequence=1>>. Luettu 29.12.2014.

Sund, R. 2007. Ero, isä ja huoltajuustaistelu. Teoksessa A. Kotro & H. T. Sepponen (toim.) Mies vailla tasa-arvoa. Helsinki: Tammi 62–70.

Sutinen, P. 2005. Vanhempana ja aikuisena uusperheessä. Helsingin yliopiston kasvatustieteiden laitoksen tutkimuksia 203. Helsinki: Helsingin yliopistopaino. Saatavilla: <<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kay/kasva/vk/sutinen/vanhempa.pdf>>. Luettu 29.12.2014.

Tilastokeskus 2014. Perhe. Saatavilla: <<http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>>. Luettu 29.12.2014.

Tilastokeskus. Saatavilla: <http://www.stat.fi/til/ssaaty/2013/ssaaty_2013_2014-04-17_tau_001_fi.html>. Luettu 29.12.2014.

Tilastokeskus 2014. Uusperhe. Saatavilla: <<http://www.stat.fi/meta/kas/uusperhe.html>>. Luettu 29.12.2014.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuovinen, P. 2014. Isien ja tyttärien kertomuksia yksinhuoltajaperheestä. Jyväskylä studies of education, psychology and social research 500. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43975/978-951-39-5749-0_vai-tos13082014.pdf?sequence=1>. Luettu 29.12.2014.

Virtanen, J. 2006. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 149–213.

Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) Isä kirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy 29–63.

Liitteet

Tutkimussuunnitelma SUPLI:lle

22.1.2015

Olen Teija Motturi ja opiskelen Jyväskylän yliopistossa yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa, yhteiskuntatieteiden maisteriksi. Lähestyin Teitä viime joulukuussa tutkimukseni vuoksi ja toivon saavani avullanne haastateltavia. Tutkimuslupahakemus on tämän suunnitelman liitteenä haastatteluilmoituksen kanssa.

Tarkoitukseni on tutkia uusperheiden isäpuolten kokemuksia uusperhe-elämästä ja -arjesta. Uusperhetutkimuksessa äitien ja äitipuolten ääni ja kokemukset ovat saaneet enemmän huomiota ja siksi tämä näkökulma voisi tuoda jotain uutta lisätietoa. Tutkimusmenetelmänä käytän teemahaastattelua ja tutkimusaineisto analysoidaan kvalitatiivisin menetelmin. Tutkimuksessa huomioidaan osallistujien anonymiteetti ja koko tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti.

Tutkimuksen aihe

Pro Gradu -tutkimukseni aiheena on tutkia uusperheiden isäpuolia. Tilastojen mukaan avioerot Suomessa eivät ole vähentymässä ja uusperheiden määrät kasvavat tasaisesti. Eron kokevien lasten tapaamis- ja asumisjärjestelyt tuottavat päänsärkyä eroaville vanhemmille sekä työllistävät perheneuvoloita, oikeuslaitoksia, lastenvalvoja ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöitäkin. Uusperheiden isäpuolet elävät mahdollisesti samanaikaisesti entisen ydinperhemallin mukaisesti aiemman liiton lasten kanssa ja toimivat samalla uudessa liitossa uusperheen isänä ei-biologisille lapsille sekä mahdollisesti uusperheen yhteisille lapsille, mikä muodostaa uuden ydinperheen uusperheen sisälle. Tämä on mielestäni monimutkainen ja mielenkiintoinen perherakenne, josta haluan saada tutkimukseni kautta lisätietoa.

Tämän hetkisten tutkimusten mukaan uusperheissä voi olla monia eri rakenteita ja ne voivat koostua eri ylä- ja alasysteemeistä, mikä tekee jokaisesta uusperheestä aivan omanlaatuisen kokonaisuuden. Uusperheiden vanhemmat ratkaisevat erilailla kasvatuksellisia, taloudellisia ja huolenpitoon liittyviä päätöksiä ja näille perheille ei juurikaan ole suojaa lainsäädännössämme tai tukijärjestelmissämme. Jos halutaan taata lasten hyvinvointi ja tasapainoinen kasvu aikuiseksi, niin tämä tulisi huomioida myös niiden noin 109 000 uusperheessä kasvavan lapsen kohdalla. Varsinkin, kun tutkimustulosten mukaan avio- ja avoerolapset, uusperhelapset ja etävanhempaansa harvoin tapaavat lapset kohtaavat elämänsä aikana ydinperheiden lapsia enemmän mm psykososiaalisia ja akateemisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia.

Äitipuolten näkemyksiä on tutkittu isäpuolia enemmän ja siksi tutkimukseni kohdistuu isäpuoliin. Isäpuolilta löytyy varmasti sekä hyviä että huonoja kokemuksia, mutta tarkoitukseni olisi tuottaa lisänäkemyksiä uusperheiden arjesta ja tällä kertaa uusperheiden isien tuottamana. Tutkimus saattaa myös paljastaa, millaista tukea sosiaalitoimen tulisi kehi-

tellä niin lähi-, etä- kuin uusperhe-isille, ja koska sosiaalitoimen tehtävänä on edelleen laatia tuomioistuimille selvityksiä riitaisissa huoltotilanteissa, niin miten huomioida moninaisia uusperhekuvioita entistä paremmin lapsen kasvupaikkana.

Tutkimuksen lähtökohdat

Tutkimukseen innoittavana tekijänä on ollut oma kokemus uusperhe-elämästä, jossa olen sekä äidin että äitipuolen roolissa. Oma asemani uusperheen äitinä on tutkimuksen edetessä jatkuvan tarkastelun kohteena, etteivät omat kokemukseni ja käsitykseni vaikuta tutkimuksen tuloksiin, vaan on ainoastaan herättänyt kiinnostuksen aihetta kohtaan. Tutkimuslähteinä ja -materiaaleina hyödynnän tuoreimpia yhteiskuntatieteellisiä tutkimuksia, kuten Mari Brobergin (2010) ja Päivi Sutisen (2005) tekemiä väitöskirjoja.

Alustavat tutkimusongelmat ja teemahaastattelun aiheet

1. Millainen on isäpuolen rooli uusperheessä ja miten isäpuolet toimivat roolissaan lapsipuolien ja mahdollisten biologisten lasten kanssa?
(tunteet, odotukset, toiveet, velvollisuudet, rajoitukset -> sisäiset/ulkopuoliset)
2. Millaisia vahvistavia / kuormittavia tekijöitä isäpuolet tunnistavat uusperheen arkielämässä ja onko uusperheen toimivuudessa tapahtunut muutoksia ajan myötä?
(ajatuksia, ulkopuolinen tukiverkosto esim. bio-vanhemmat, isovanhemmat ja sukulaiset, ohjeita tai neuvoja toisille uusperheille, toiveita esim. yhteiskunnan palveluista, tuesta ja avusta sekä entisten puolisoitten osallisuus)

Teemahaastattelun rungon luonnostelma

- Suhde lapsipuoleen ja / tai biologiseen lapseen
- Suhde lapsipuolten ja / tai omien lasten biologiseen vanhempaan
- Suhde puolisoilla lapsipuolten ja / tai omien lasten vanhempaan
- Mitä odotuksia koetaan liittyvän isäpuolen rooliin
- Mitkä ovat isäpuolen rooliin kuuluvat velvollisuudet ja rajoitukset
- Millaisia voimauttavia ja kuormittavia asioita on kohdattu uusperhe-elämässä

Tutkimuksen kulku

Suomen Uusperheiden Liitto ry on luvannut osallistua tutkimukseni tiedottamiseen ja toivon heidän jäsentensä kautta löytyvän tutkimuksesta kiinnostuneita isäpuolia. Otan yhteyttä

ilmoittautuneisiin henkilökohtaisesti ja jos he haluavat osallistua tutkimukseeni, niin sovin heidän kanssaan tapaamis- ja haastatteluajankohdan. Tavoitteeni on saada haastatteluihin vähintään kymmenen isäpuolta, joilla on kokemusta uusperhe-elämästä.

Lähetän informanteille teemahaastattelun aiheet etukäteen pohdittavaksi, näin he saavat tiedon, mistä haastattelussa on tarkoitus keskustella. Tämän jälkeen toteutan haastattelut isäpuolten toivomassa paikassa, sovittuna aikana. Haastattelutilanne nauhoitetaan, mutta ne ovat ainoastaan tutkijan käytössä.

Käsittelen keräämäni aineistoa niin, ettei kukaan haastateltavista tule tunnistetuksi ja tuhoan nauhoitteet tutkimuksen lopussa. Analysoin aineiston kvalitatiivisin menetelmin ja kirjallinen loppuraportti, pro gradu -tutkielmani, lähetetään erikseen Suomen Uusperheiden Liitolle sekä kaikille tutkimukseen osallistuneille.

Tutkimuksen aikataulu

<i>marras-joulukuu 2014</i>	<i>tutkimusaiheen luonnostelua ja ideapaperi</i>
<i>tammi-helmikuu 2015</i>	<i>valmis tutkimussuunnitelma</i>
<i>helmi-maaliskuu 2015</i>	<i>haastateltavien etsintäilmoitus ja tutkimuslupa</i>
<i>huhti-kesäkuu 2015</i>	<i>haastattelujen toteutus ja aineiston analysointi</i>
<i>kesä-elokuu 2015</i>	<i>tutkimusraportin kirjoittaminen ja valmis Pro gradu -tutkielma</i>

Yhteystiedot

Teija Motturi

Osoite

Postinumero

Puhelinnumero

tutkimusemail@gmail.com

Huomio!

- Uusperheen isäpuolta tarvitaan!

Hei!

Olen Teija Motturi ja opiskelen Jyväskylän yliopistossa yhteiskuntatieteiden maisteriksi. Opintoihini sisältyy tutkimuksen pro gradu -tutkielman tekeminen ja etsin osallistujiksi isäpuolia. Jos olet uusperheessä isäpuolena ja kiinnostunut osallistumaan pienimuotoiseen tutkimukseen, niin ota rohkeasti yhteyttä minuun sähköpostilla tutkimusemail@gmail.com

Toivon sinun kertovan viestissä nimesi ja yhteystietosi, ikäsi, kauanko olette olleet uusperhe ja keitä perheeseen kuuluu (kuinka monta lasta ja ovatko lapset yhteisiä vai entisistä liitoista, biologisia vai ”puolilapsia”). Vastaan kaikille yhteyttä ottaneille henkilökohtaisesti ja voimme sopia puhelinkeskustelun, jolloin saatte tilaisuuden esittää kysymyksiä sekä voimme keskustella enemmän tutkimuksesta.

Osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja kaikkien osallistujien tiedot ovat salaisia, eikä heitä voida tunnistaa tutkimusraportista. Tutkimustapa on teema-haastattelu, joka toteutetaan teille parhaiten sopivana ajankohtana. Suomen Uusperheiden Liitto ry on auttanut tutkimusaiheen valikoitumisessa sekä tarjonnut apuaan levittämällä tietoa tutkimuksestani teille ja myös he ottavat vastaan tiedustelujanne.

Yhteystiedot

Teija Motturi
tutkimusemail@gmail.com
 Puhelinnumero

tai

Suomen Uusperheiden Liitto ry
 Nyfamiljerna i Finland rf
 Perhetalo Heideken
 Sepänkatu 3, 20700 Turku
 040 689 3418
kirsi.brostrom@supli.fi
www.supli.fi

Tutkimuslupahakemus

Lahdessa 22.1.2015

Hakijan tiedot:

Teija Helena Motturi (syntymäaika)

Osoitetiedot

tutkimusemail@gmail.com

Puhelinnumero

Tutkinto:

Yhteiskuntatieteiden maisteri, pääaineena sosiaalityö.

Tutkimuksen kohderyhmä ja lyhyt kuvaus:

Tutkimuskohteena ovat Suomen Uusperheiden Liitto ry:n jäsenrekisteriin kuuluvat uusperhe-isäpuolet. Tutkimuksessa haastatellaan uusperheiden isäpuolia ja tutkimusaineisto tulee koostumaan heidän kokemuksistaan uusperhe-elämästä ja isän roolista.

Tutkimuksen aikataulu:

Haastattelut tehdään keväällä 2015, tarkempi aikataulu esitellään tutkimussuunnitelmassa. Arvioitu valmistumisaika on 2015 joulukuu.

Laitos, johon tutkimus tehdään:

Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto

puhelinnumero vaihde: (014) 260 1211

Tutkimuksen ohjaajan tiedot:

Yliopistonlehtori Nimi

Huone: numero ja osoite

ohjaajan email@jyu.fi

puhelinnumero

Tutkimukseen liittyvät eettiset kysymykset ja tutkimustuloksista tiedottaminen:

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja informanteilla on missä tahansa tutkimuksen vaiheessa oikeus keskeyttää osallistumisensa. Etsin haastatteluuni täysi-ikäisiä perheenisiä, jotka päättävät itse osallistumisestaan. Huolehdin osallistujien anonymiteetistä ja siitä, ettei heitä voida tunnistaa tutkimusraportista. Kerään aineiston teemahaastatteluilla ja haastattelut tallennetaan. Äänitallenteet ovat ainoastaan tutkijan omassa käytössä ja ne tuhoetaan litterointivaiheen jälkeen. Litteroitu haastatteluaineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua, kun on varmaa, ettei aineistoon ole enää tarvetta palata. Tutkimustulokset löytyvät aikanaan valmiista tutkimusraportista, joka toimitetaan sekä Suomen Uusperheiden Liitto ry:lle että osallistujille, ja se on myös nähtävissä Jyväskylän yliopiston verkkosivuilla (www.jyu.fi).

Yhteistyöterveisin

Teija Motturi

Puhelinnumero